

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

ČAS JE
ZA
DEJANJA

Sobota, 9. septembra 1961
Štev. 36, leto XIX

V OKVIRU

Kadar se udobno spustim v avtobusni ali avionski sedež, kadar poslušam lepo glasbo ali berem zanimivo knjigo, kadar s bolnim grlom pogoltnem tableto penicilina, kadar strim na fotografiji v znane obraze, ki jih ni več, ali gledam in poslušam na filmskem platnu življenje, ki bo prav tako prepričljivo vrvelo še pred očmi poznih znancev, kadar uživam v čebljanju otrok in poslušam ljubkovanje njihovih mamic, ali razmišljam o blazni moči atomov in v duhu gledam skozi okna vesoljskih raket, skratka, povsod in vsak hip se lahko s ponosom čudim: kako pameten, lep in dober je človek.

A če se spomnim, da večina ljudi ne zna brati, da jih je večina na pol nagih in lačnih, da milijoni otrok umirajo, ker zanje ni najbolj cenjenih zdravil, da milijoni in milijoni opravljajo suženjsko delo, da bel obraz sovraži črna in črna belega, da se celi narodi zaradi malenkosti, ali celo iz samega napuha sovražijo, pobijajo in so pripravljeni uničiti tudi sebe, samo da bi drug drugemu dokazali svoj neumni

Glas malega človeka

»Prava« — kaj bi naštevati — takrat moram z gnusom pomisliti: kako surov, grd in neumen je človek.

Ne mislim, da bi lahko nastal kdaj tolikokrat prerokovani »raj na zemlji«. Če ne drugega, bo zmerom toliko osebnih skrbi, bolezni, nesrečnih ljubezni in nedoseženih ciljev, da bo (če naj se izrazim nekoliko pesniško) kupi sladkosti zmerom primešana kapljica pelina. Toda pri vsej tej neizmerni bistrosti človeškega ustvarjalnega razuma bi bilo prav lahko doseči, da bi ta svoj čas, ki nam je odmerjen, vsaj v možnih mejah preživeli tako, kot se ljudem spodobi: dostojno, preskrbljeno, v ustvarjalnem delu, polni človeškega dostojanstva in brez večnega strahu, ali bo naslednjega jutra še mir, ali že vojna; vojna, ki bo uničila nas in vse, kar je človek ustvaril.

A novice, ki jih dan za dnem rezgatajo teleprinterji in lajajo radijski aparati po vsem svetu, ne obljublajo nič lepšega in dobrega. Zal govore le o tem, kako bistri človeški um vse bolj blazni in kako žaga vejo, na kateri trepetja um vse bolj človeštvo. Le redkokdaj čujemo kaj bolj spodbudnega. In prav zdaj je prišla iz Beograda ena najbolj spodbudnih vesti. Res je, da ena lastovica še ne prinese pomladi. A morda vendar priključijo še druge in pomlad le pride. Zato vsi ljudje dobre volje z upom pozdravljamo in bomo pozdravljali vsako pobudo, ki bo imela za svoj cilj to, da bi vsi ljudje živeli v prijateljstvu, da bi vsakdo imel svoj kos kruha in da bi ga lahko v miru pojedel.

JANEZ MENART

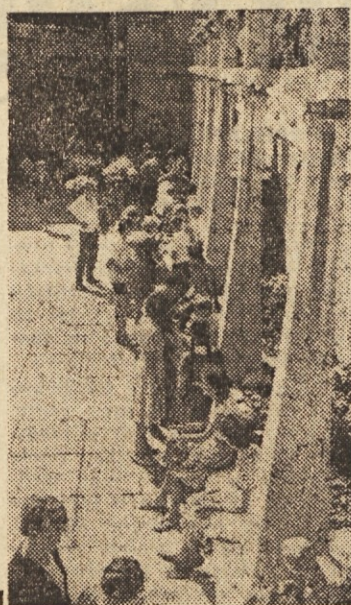
O B N O V E M Š O L S K E M L E T U

SAMOSTOJNOST, KI NALAGA VELIKE DOLŽNOSTI

Proces oblikovanja šol v gospodarsko in družbeno samostojne ustanove terja naše skupne zavestne akcije

Kot vselej doslej, tako tudi v letošnjem letu pri naša začetek šole veliko novih nalog. Letošnje leto pa daje slutiti, da bodo te nove naloge še posebno velike in pomembne, kajti šole se kot vzgojno in izobraževalne ustanove postopoma gospodarsko in družbeno osamosvajajo. Zato smo se obrnili z nekaj vprašanji na predsednika Sveta za šolstvo LRS tovariša VLADKA MAJHNA in z enim tudi na predsednico Republiškega odbora Sindikata prosvetnih delavcev tovarišico Slavico Zirkelbachovo, da bi nam kaj več povedala o najpomembnejših nalogah šolskih kolektivov, šolskih odborov, organov družbenega upravljanja ter pedagoških služb v tem šolskem letu:

Prodajalci in kupci. Tokrat v ljubljanskih Križankah. V tednu pred začetkom novega šolskega leta. Obrazi so resni — cene solidne! »Zašepčane« šolske knjige slabo konkurirajo

osnovne dejavnosti. Zato tudi mislim, da je ena izmed osnovnih nalog šolskih odborov v prihodnjem obdobju, da na osnovi dejanskih potreb in z ekonomskimi merili določijo dohodek šole.

... dopolnilne šolske dejavnosti ne smejo biti zgolj pridobitne

Zatem je tovariš Majhen dejal, da si šole lahko povečajo svoj dohodek tudi z dodatnimi dejavnostmi. Pri tem pa je še posebej poudaril, da pa te »dopolnilne dejavnosti« ne morejo in ne smejo biti zgolj pridobitvenega značaja in da mora šola tudi pri njih ohraniti svoj osnovni namen, to je razvoj vzgojno-izobraževalne dejavnosti oziroma znanosti. Kot primer pravičnega razvijanja teh dopolnilnih dejavnosti je tovariš Majhen omenil možnost, da šola, ki ima za to tudi primeren predavateljski kader, razvije izreden študij na obstoječi stopnji ali pa celo na višji. Govoril je o tem, da bi lahko na primer na osemletki, seveda če ima pogoje za to, razvili ob rednem šolskem sistemu še oddelke za odrasle, da bi lahko razvili izreden študij celo na višji stopnji, da bi na gimnazijah prirejali različne seminarje in tečaje:

»Skratka, možnosti za razvijanje teh dopolnilnih dejavnosti je obilo. In o vsem tem bodo morali razmišljati šolski odbori, kajti prav ta dopolnilna dejavnost bo lahko v mnogočem še utrdila gospodarsko samostojnost šol. A kot sem že rekel, odbori bodo morali ob tem paziti, da se šola ne bo odmaknila od svojega namena!«

... stimulacija za čim boljše pedagoško in izobraževalno delo

Kot tretjo nalogo, ki jo bodo morali v prihodnjem obdobju rešiti odbori, pa je tovariš Vladko Majhen je omenil razvoj stimulativnih oblik nagrajevanja. Kakšne bodo te oblike spodbudnega načina nagrajevanja (Nadaljevanje na 8. strani)

AKTIV BREZ PODATKOV JE KAKOR ČLOVEK BREZ GLAVE

Hudo sem se zameril prijatelju, ki je bil takrat predsednik sindikalne podružnice. Povprašal sem ga, kakšni so gospodarski uspehi, ali je njihov izvršni odbor razpravljajal o polletni bilanci podjetja. Ne še, je dejal, večina odbornikov je na dopustu. In to njegovo priznanje sem zapisal. Ugotovitev sem grajal. S tem, da sem napisal resnico, sem si nakopal zamero na glavo.

Takratna moja graja je bila mogoče zelo zelo osamljena. Sedaj pa je že vse drugače. Poslušajte, kaj so mi povedali v eni izmed mariborskih tovarn.

»Svet naše ekonomske enote je zasedal in na seji grajal sindikalni pododbor enote. Grajal ga je zaradi nedejavnosti. Še doslej ni sklical sestanka. Ne zmeni se za probleme v enoti. Tako je, kot da je sindikat na dopustu.«

Tovariši so me vprašujoče pogledali, če so ravnali prav. Pritrdil sem.

Za sindikalne organizacije ni nikoli dopustne dobe. Ne sme biti vse leto pa tudi ne v najbolj vročih mesecih; dela je na pretek. Sindikat naj zavzame tega pravilnika, potem do onega poslovnika, potem naj opozarja članstvo na pereča vprašanja, ki so vznikla ob razpravi ob poleletni gospodarski bilanci, in podobno. In sedaj ob decentralizaciji samoupravljanja je utemeljeno pričakovati še večjo dejavnost sindikalnih organizacij. Potrebno je namreč tudi prenehati zadoje sicer izrazito tehnološko proizvodno naraščanje obravnavati z drugačnimi vidiki kot doslej. In potrebno je oceniti, kakšni so medsebojni

odnosi ob uveljavljanju ekonomskih zakonitosti poslovanja ekonomskih enot. Skratka, za sindikat ni nikoli dopusta.

Nič novega ne bom povedal s trditvijo, da je za takšno vsestransko aktivnost sindikalnih organizacij, za zavzemanje stališča, še kako nujno poznavanje razmer v lastnem podjetju. Kako naj bi recimo sindikat uspešno vplival na gospodarjenje, če nimajo njegovi odborniki vedno pri roki osnovnih podatkov o gospodarjenju (ti pa so: kako se giblje proizvodnja, kako produktivnost, kakšen je dohodek, kako je s cenami proizvodov, ali trg povprašuje kakšna je vrednost in podobno). Kako naj odborniki ocenijo in

vplivajo na delovanje samoupravnih organov, v vsej njihovi celovitosti, če na primer ne vedo skorajda nič o uspehih, ki jih je dosegla ta ali ona ekonomska enota, o čem je razpravljajal osrednji delavski svet, o stališčih, sprejetih na zboru ekonomske enote.

In ne zatiskajmo oči pred resnico, takšnih sindikalnih odbornikov, torej takšnih sindikalnih organizacij v celoti s tako rekoč polovično obveščenostjo in poznavanjem razmer je še nekaj. Potlej je seveda razumljivo, da gredo ponekod mimo sindikalne organizacij v podjetju posamezne zadeve in da članstvo ugotavlja s precejšnjo upravičenostjo, da nima od takšne organizacije prav nikakršnih koristi.

Te hibe v delu nekaterih sindikalnih organizacij je moč opaziti tudi sedaj ob snovanju seminarjev za sindikalne odbornike. Občinski sveti jih organizirajo zato, da bi s predavanji na njih in z razpravo o konkretnih uspehih, razmerah in slabostih v podjetjih odborniki povezovali teorijo in prakso. Ta namen pa ponekod ni dočela dosežen, ker del aktiva ni povsem na tekočem s podatki. Če k temu premajhnemu poznavanju razmer »v lastni hiši« pridamo še hudo učeno, za marsikoga pa povsem nerazumljivo podajanje snovi, se k razpravi ne upa oglašati tudi tisti, ki res kaj ve. Tako namen seminarja, ki je tudi v izmenjavi mnenj, ponekod ni dočela dosežen. Dosežen je omenjenih dveh vzrokov, to je, ker del aktiva ni na tekočem s podatki in ker so predavanja nekaterih predavateljev pre malo dostopna ravni slušateljev, teoretična snov ni podprta s konkretnimi primeri in podobno.

Aktiv brez podatkov je kakor človek brez glave. Ta trditev je utemeljena s prakso. Zato da bo aktivnost sindikalnih organizacij, vsega njenega članstva učinkovitejša, se velja torej vselej in povsod »oboroževati« s potrebnimi podatki, jih imeti pri roki. Seminarji pa bodo dosegli docela svoj namen, če ne bodo zgolj teoretični, temveč, da bo na njih teorija v najtesnejši povezavi s prakso.

PETER DORNIK

— To je pa naš stalni udeleženec za vse seminarje — njega še najlaže pogrešamo...

Karikatura: MILAN MAVER

Neblokovske vlado, ki hoče

Konferenca voditeljev držav in vlad naslednjih neblokovskih držav:

Afganistana, Alžirije, Burme, Cejlona, Etiopije, Gane, Gvineje, Indije, Indonezije, Iraka, Jemena, Jugoslavije, Kambodže, Cipra, Konga, Kube, Libanona, Maroka, Malija, Nepala, Saudove Arabije, Somalije, Sudana, Tunizije, Združene arabske republike in tehranske države, zastopniki: Bolivije, Brazilije in Ekvadorja, ki je bila v Beogradu od 1. do 6. septembra 1961 zaradi izmenjave gladišč o mednarodnih problemih z namenom, da se učinkoviteje prispeva k miru in varnosti na svetu in miroljubnemu sodelovanju med narodi.

Voditelji držav in vlad so se sešli v trenutku, ko se je mednarodno stanje poslabšalo in ko je svetovni mir resno ogrožen. V globoki skrbi za prihodnost miru, izražajoč težnje velike večine ljudi na svetu in zavedajoč se, da se v sedanjem času noben narod in nobena vlada ne more in ne sme otrestiti odgovornosti za ohranitev svetovnega miru, izjavljajo udeleženci te konference, ko so v ozračju enakopravnosti, odkritosti in medsebojnega zaupanja vsestransko pretehtali sedanje stanje mednarodnih odnosov in teženj, ki prevladujejo v svetu:

Voditelji držav in vlad neblokovskih dežel se zavedajo krize, ki vodi k svetovnemu spopadu ob prehodu s starega reda, temelječega na nadvladi, k novemu redu, temelječemu na sodelovanju med narodi, ki se opira na svobodo, enakost in družbeno pravičnost, ki vodi k blagostanju; sodijo, da imajo dinamični procesi in oblike družbenih sprememb večkrat za posledico oziroma pomenijo spopad med starim ustaljenim redom in novimi racionalističnimi silami, ki rastejo; nadalje sodijo, da se trajen mir lahko doseže samo, če to spoprijemanje med starim in novim redom pripelje do sveta, iz katerega bo popolnoma izkoreninjena nadvlada kolonializma-imperializma in neokolonializma v vseh njihovih oblikah; zavedajo se dejstva, da obstojijo resne nevarnosti, ki ogrožajo svetovni mir, v tem trenutku spopadov v Afriki, Aziji, Evropi in Latinski Ameriki, ter da se ne da izključiti možnost, da bi tekma med velikimi silami povzročila svetovni požar; da popolno izkoreninjenje vzrokov medsebojnih sporov pomeni izkoreninjenje kolonializma v vseh njegovih oblikah in sprejetje in uresničevanje politike miroljubnega sožitja na svetu; zato da bi se v skladu s temi načeli v prehodu in nemirnem razdobju lahko postavili

trdni temelji sodelovanja in bratstva med narodi, izjavljajo naslednje:

Uresničen je bil velikanski napredek v razvoju znanosti, tehnike in sredstev gospodarskega razvoja.

Velikanska večina ljudi, ki je dal spodbudo takšen razvoj na svetu, se čedalje bolj zaveda, da je vojna med narodi ne samo anahronizem, ampak tudi zločin proti človeštvu. Ta zavest ljudi postaja velikanska moralna sila, zmožna, da bistveno vpliva na razvoj mednarodnih odnosov.

Opirajoč se na to in na voljo svojih narodov, vlade držav, zbranih na tej konferenci, odločno zavračajo kot malodušno brezperspektivno in svetovnemu napredku nasprotujočo tezo, da je vojna, pa tudi "hladna vojna", neizogibna. Te vlade potrjujejo svojo neomajno vero, da je mednarodna skupnost zmožna organizirati svoje življenje, ne da bi se zatekala k sredstvom, ki dejansko pripadajo prejšnjim razdobjem zgodovine človeštva. Toda sedanji vojni blok, ki prerašča v čedalje močnejše vojaške, gospodarske in politične grupacije, katere morajo gledati na logiko in značaj svojih medsebojnih odnosov povzročati občasno zaostrovanje mednarodnih odnosov, nadalje hladna vojna in stalna preča nevarnost, da se ta spremeni v resnično vojno, postajata sestavni del stanja v sodobnih mednarodnih odnosih.

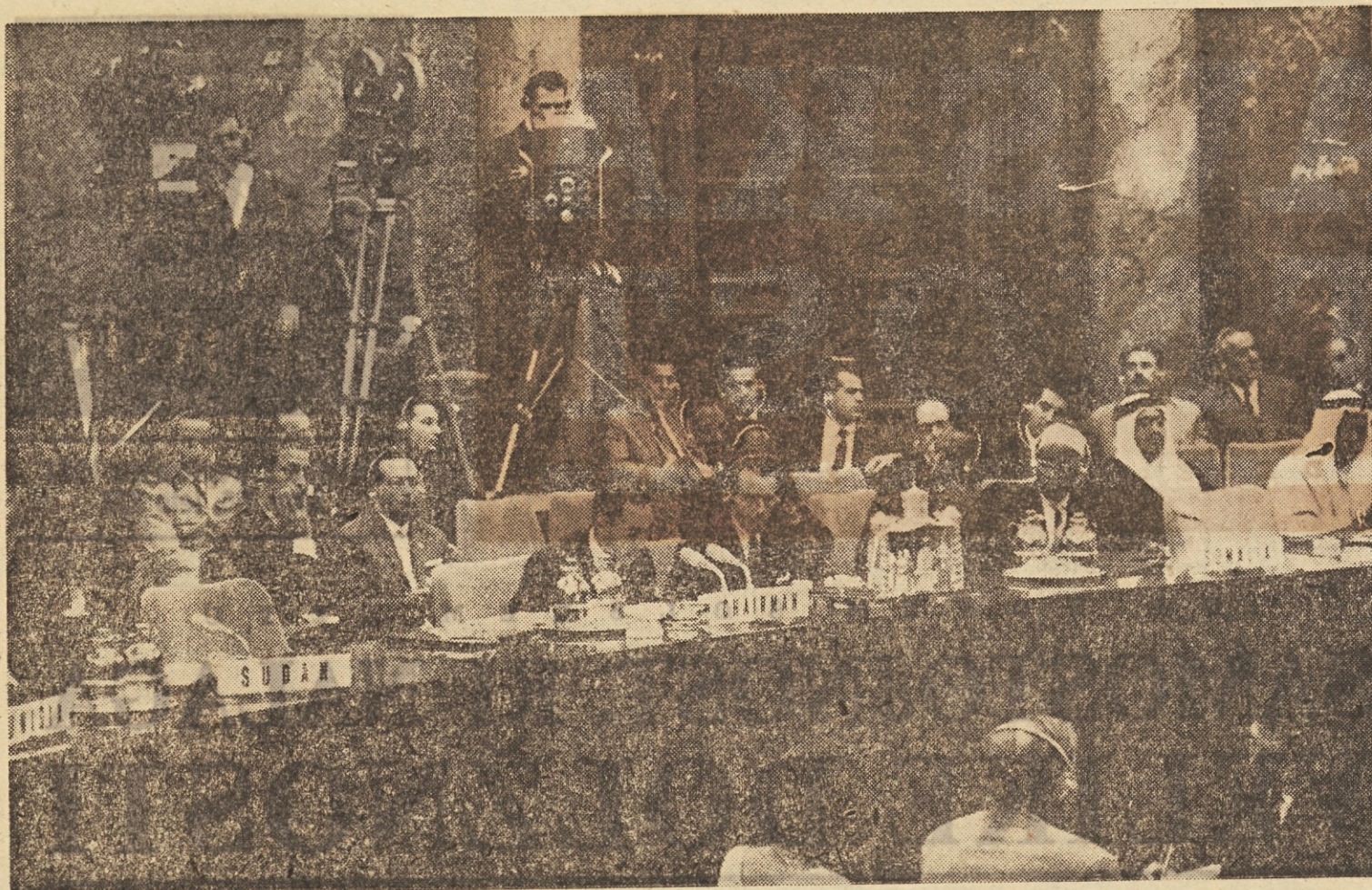
Zaradi vsega tega želijo voditelji držav in vlad, ki niso angažirane v blok, na ta način seznaniti svetovno skupnost s sedanjim stanjem in z nujnostjo, da se vsi ti narodi zavzamejo za to, da bi se našla zanesljiva pot do udržitve miru.

Za svet, v katerem živimo, je značilen obstoj različnih družbenih sistemov. Države udeležence ne sodijo, da so te razlike nepremostljive ovire za udržitve miru, če bi bile izključene težnje po nadvladi in vmešavanju v notranji razvoj drugih narodov in držav.

Probleme svojega političnega, gospodarskega, družbenega, kulturnega sistema mora reševati vsak narod glede na svoje lastne razmere, potrebe in možnosti.

Razen tega vsak poskus, da bi narodom vsilili z nasiljem in od zunaj ta ali oni družbeni ali politični sistem, ogroža svetovni mir.

Države udeležence menijo, da so v takšnih okoliščinah načelo o miroljubnem sožitju edina alternativa "hladni vojni" in možnosti splošne jedrske katastrofe. Ta načela, ki vključujejo pravico narodov do samoodločbe,

MAROSKI KRALJ HASAN II. ZAKLJUČUJE BEOGRAJSKO KONFERENCO NEVEZANIH DRŽAV

V imenu vsega človeštva

Velik uspeh, ki so ga visoki predstavniki 25 dežel dosegli na svoji prvi konferenci v Beogradu, le-te obvezuje pred vsem svetom, da se še z večjim trudom lotijo izpopolnitve neodvisne mednarodne politike, ki bo zdajšnjim in bodočim generacijam služila kot svetel primer aktivne prizadevnosti za reševanje najakutnejših mednarodnih problemov.

Ta politika je v resnici triumfalna te dni, prve dni septembra, v glavnem mestu Jugoslavije.

Velikasten zbor šefov držav in vlad, kakršnega doslej niso zabeležili v kronikah mednarodnih stikov, se je na prvi pogled razlikoval od drugih mednarodnih konferenc že po tem, ker ni razpravljalo o bilateralnih problemih in o odnosih med deželami-udeleženkami. Ta zbor je pet dni obravnaval probleme, ki so dalekosečnega pomena in ki predvsem zadevajo odnose med velikimi bloki. Obravnaval je odnose velisil glede vraščanja miru ali vojne, obravnaval spoštovanje načel Ustavne listine

Na govorniškem odru beograjske konference so avtoritativno spregovorili in sklenili, da začne skupno akcijo najvišji predstavniki tistih dežel, ki niso odgovorne za sedanje nevarno razširitev hladne vojne, niti za vse vedno bolj napete odnose med blokoma, kajti te dežele so, s številnimi drugimi večjimi in manjšimi, vzaprav žrtve takšnega položaja v mednarodnih odnosih.

Zahvaljujoč številnim novostim v obsegu dejelam Afrike in Azije, v minulih letih, se je zavest nevezanih dežel, njihova afirmacija na mednarodnem prizorišču razvila v imperativno, zgodovinsko in plemenito odgovornost za reševanje sveta pred katastrofo. Beograjska konferenca je ponudila svoje številne dobre usluge, da bi našli izhod iz zdajšnjega zapletenega mednarodnega položaja.

Politika nekaterih velisil je krenila na stran pot. Drsi na robu vojne. Povzročila je na svetu negotovost in strah pred vojno. Brezno med dvema vojnopolitičnima skupinama se je še poglobilo. Vprašanja, kot so: splošna in popolna razorožitev, prekinitev nuklearnih poskusov, pa so zamenjala dejstva: razširitev hladne vojne, nove velikanske investicije za oborožitev, razširitev kolonialističnih vojn, grožnje itd. Kriza nevarne razširitve blokovskih nasprotij je vedno hujša. Berlin je povzročil, da je zavladala prava svetovna resnična vojna psihoza.

"Hladna vojna" je rekel predsednik Tito, "ne dosega takšno stopnjo, da lahko pride vsak trenutek do največje tragedije."

Beograjska konferenca se je zato sestala pravi čas. Enodušno je izrazilo svojo skrb nad takšnim položajem in s številnimi predlogi poskušala najti pot in način za lastno koordinirano akcijo, pot za svoj prispevek pri reševanju miru. Ta enodušnost in zavest o neobhodnosti in močnosti, da se nevezane dežele najbolj neposredno angažirajo

v iskanju poti za mir in mednarodno sporazumevanje, v prvi vrsti za sporazumevanje med ZDA in ZSSR, so obarvale vse intervencije in sklepe konference. Njeni sklepi se zatorej uvrščajo v aktualni tok mednarodnega gibanja, so novi činitelji pomiritve, hkrati pa opomin za vse tiste sile in gibanja na svetu, ki rožljajo z orožjem.

Odmev beograjske konference je velikanski. Po vsem svetu. Monočno odmeva tudi v središčih blokovske politike. Tople simpatije je opaziti med milijonskimi množicami v vseh deželah, med naprednimi gibanji, kar kaže, da je poskus nekaterih na Zahodu in Vzhodu doživeti popoln neuspeh. Tisti, ki so omalovaževali in pačili smisel ter pomen koordinirane izvenblokove politike, so zdaj znižali svoj ton. Vsi tisti na Zahodu in tisti na Vzhodu morajo upoštevati, da je te prve septembrske dni v Beogradu 25 šefov izvenblokovskih držav sklenilo, da združijo svoje sile, da združijo svoje napore in da mobilizirajo vse svoje moralne sile in energije, da bi pomagali krepiti mir na svetu.

Beograjska konferenca je na široko obravnavala vprašanje kolonializma. Na zatočni klopi visokih predstavnikov azijskih in afriških dežel sta bila

kolonializem in neokolonializem v vseh svojih sodobnih oblikah. Na zatočni klopi je bila politika sile in blokovska pripadnost. Vsestransko je konferenca razčlenila in obsodila glavno odgovornost velikih atomskih sil, ki potiskajo svet v splošno katastrofo.

Beograjska konferenca je sprejela deklaracijo. Le-ta govori o kritičnem položaju, ki grozi z opustošenjem in uničenjem vsega, kar je človeški razum ustvaril. Za te zdajšnje probleme še izvenblokovskih dežel niso poskušali vsiliti lastne rešitve, odprti rok pa ponujajo številne sugestije. Takšno stališče predstavnikov na konferenci je izrazil misli in želje običajnih ljudi vseh dežel, enega in drugega bloka. Aktivni boj za mir, enakopravnost, smrtna obsodba kolonializmu, razizmu in tujemu vmešavanju, primer koeksistence, je podpora vsemu tistemu, kar je praktično in obsodba tistega, kar ne velja in kar ne preživeto.

Dežele, ki so podpisale to deklaracijo, ta dokument miru, smatrajo le-tega za akcijski program svoje politike. Deklaracija pa je hkrati tudi knjiga načel politike, ki se je zoperstavila vojni, kolonialni dominaciji, bedi in neenakopravnosti v mednarodnih odnosih. Z deklaracijo

je objektivno razčlenjen položaj v mednarodnih odnosih. Deklaracija je posebno poudarila in podčrtala alternativo, ki preprečuje vojno. In ta je: "Izjava o nevarnosti pred vojno in poziv za mir". V njej opozarjajo na zlo slutnjo, možnost spopada v svetovnem merilu in pozivajo dve največji sili ZDA in ZSSR, naj prekineta z vojnimi pripravami in se začeta pogajati. To načelo konference izvenblokovskih dežel je izraz naporov, da bi politika aktivne in miroljubne koeksistence postala edino načelo v mednarodnem življenju in obvezni zakon v odnosih med državami.

Ta sugestija beograjske konference je, kot smo omenili, tudi poziv v imenu vsega človeštva, ki želi mir brez strašnih prizorov atomskih eksplozij. Smatrajmo, da se bodo besede, ki jih je predsednik republike Tito rekel o rezultatih konference, uresničile:

"Mislim, da smo lahko zadovoljni z rezultatom konference. Menim, da bo kar smo se na tej konferenci poobavili, kar smo obravnavali in kar vsebuje deklaracija, imelo ogromen pomen pri delu za okrepitev mira na svetu. Konferenca je po svoji širini in vlogi glede mednarodnih vprašanj dohila velik in konstruktiven pomen."

NEVEZANOST S TUJO POLITIKO

Piše: Ašer Deleon

Vsemu svetu je ne le znano, temveč se tudi jasno in nedvoumno zaveda, da pomeni beograjska konferenca neblokovskih dežel eno najbolj poštenih prizadevanj sodobnega človeštva, ohraniti svetovni mir in po miroljubni poti urejati vsa

sporna vprašanja. V svetu hudih protislovij in sporov, ozkih pojmovanj in sebične zaščite lastnih interesov ter jalovih naporov, ohraniti privilegije in zastarele odnose, je beograjska konferenca glas razuma in izraz pojmovanja, da imajo vsi narodi enake pravice do svobode, neodvisnosti, samostojnosti in enakopravnosti ter pravico, živeti tako, kakor sami želijo. V pogojih, ki je politika že zasnovana na sili, ko se ohranja kolonializem in veliki pritiskajo na majhne, ko mednarodna solidarnost in medsebojna podpora še nista zakon mednarodnega življenja, pomeni beograjska konferenca napoved prihodnosti z novimi, demokratičnimi, enakopravnimi odnosi med narodi.

Dandanes je vsakomur jasno, da je zborovanje državnikov, ki predstavljajo skoraj osem sto milijonov azijskega, afriškega, latinskoameriškega in evropskega prebivalstva — ne glede na to, ali se imenujejo pristaši "neblokove politike", "nevezanosti", "nevrščanja", "aktivnega nevtralizma" — odločno nastopilo za mir, za miroljubno koeksistenco in proti kolonializmu, za opustitev blokovskega rivalstva, za razorožitev, proti uporabi jedrske energije v vojaške namene ter za pomoč razviti nerazvitiim deželam. Ni bistveno, koliko časa in prostora so vodilni državniki štirindvajsetih dežel posvetili na večdnevnem zasedanju vsakemu

izmed teh problemov in načel, ker je vsakomur jasno, da so to zadeve, skrb in težnje vseh teh dežel v njihovi splošni in mednarodni dejavnosti.

ZBOROVANJE O ELEMENTARNIH INTERESIH ČLOVEŠTVA

Nedvomno so to tudi interesi delavskega razreda, širokih plasti delovnega prebivalstva, ki mu je veliko do tega, da bi živelo v miru, varnosti, svobodi in blaginji. Zato je razumljivo, da so to težnje večine sindikalnih gibanj po svetu. Beograjska konferenca je obravnavala tako elementarne interese človeštva, tako daleč od slehernega politiziranja v običajnem pomenu besede, tako daleč od mednarodne kombinatorike in tekmovalnega merjenja sil, da jo lahko vsestransko podpro vse delavske in napredne sile, ki vidijo v njenih skrbih tudi svoje skrbi in v interesih, ki jih je zastopala, skupne interese delovnih ljudi v najširšem svetovnem obsegu. Ze sklicanje konference in dokaz, da se lahko voditelji s tako različnimi koncepti iz dežel s tako različno družbeno in politično ureditvijo sporazumejo o življenjskih vprašanjih zagotovitve obstoja in bodočnosti človeštva, vsebuje obsodbo tistih sil v mednarodnem sindikalnem gibanju, ki se ne morejo iznebiti blokovskih koncepcij in se nečejo pridružiti potrebi po premagovanju razdeljenosti in rivalstva v svetov-

nem sindikalnem gibanju.

Beograjska konferenca pa je v luči teženj v mednarodnem sindikalnem gibanju še širšega pomena in lahko postane spodbuda za nove težnje in dejavnosti.

Sestanek neblokovskih dežel na zborovanju je dokaz zrelosti novih sto in sto milijonov pripadnikov nedavno osvobojenih narodov in potrditev dejstva, da miru in svetovnih problemov ni več mogoče reševati v ozkem krogu "vodilnih narodov" in da nove sile — do bližnje preteklosti podjamljeni, kolonialni in na pol kolonialni, zaostali in zatirani narodi — nezadržno in neomajno stopajo na prizorišče svetovnega dogajanja. Jalovi in gola utvara so vsi poskusi, izpodkopati pomen tega zborovanja z raznimi zgodbami o "nezrelosti" ali "revščini" ali "neoboroženosti" narodov, zastopanih na konferenci. Ti narodi so dokazali svojo moč in sposobnosti, dejstvo, da jim je uspelo organizirati tako veličasten in zgodovinski dogodek, pa je velik in neizpodbiten dokaz rasti njihovih moči, sposobnosti, zrelosti, internacionalne zavesti in odgovornosti. Odgovornost za sedanost in prihodnost človeštva postaja splošna, skupna, človeška. To je hkrati znamenje in dokaz, da postaja odgovornost delavskega razreda kot celote ter vloga delavskih in sindikalnih organizacij pri urejanju svetovnih vprašanj in mednarodnih odnosov čedalje

večja in vedno bolj neposredna. Sindikalna gibanja ne morejo in ne smejo stati ob strani.

dar gre za urejanje temeljnih mednarodnih problemov in za uresničevanje elementarnih interesov vseh narodov. Ne gre samo za to, da je delavski razred najnaprednejši razred dobrega sveta in že zaradi tega svojega položaja tisti najgloblji izraz internacionalne zavesti in internacionalističnih teženj in sedanjosti, temveč tudi za to, da je pozitivno, miroljubno urejanje vseh velikih mednarodnih vprašanj hkrati neposredno in posredno urejanje življenjskih interesov delovnih ljudi, ozemljanje miru pa predvsem grožnja njihovemu fizičnemu obstoju. Vse težnje po "depolitizaciji" sindikatov, po zmanjševanju njihove odgovornosti in zavzetosti za mednarodno politiko se spreminjajo — neodvisno od hotenja zagovornikov takšnih pojmovanj — v podporo nemirolnim, nedemokratskim silam, v podaljševanje stanja, katerega značilnost je "monopolna odgovornost" usodo človeštva.

ZAVZETOST ZA MIR IN SVOBODO

Sestanek v našem glavnem mestu je pokazal, da nenehno narasča število tistih dežel in narodov, ki ubirajo samostojno in neodvisno politiko. Nevezanost v Beogradu nazvočih državnikov pomeni nevezanost s tujimi interesi in s tujimi interesi

države iskreno želijo sodelovati z vsako podpreti utrjevanje zaupanja in miru

neodvisnosti in do prostega do-
ločanja oblik in poti gospodar-
skega, družbenega in kulturnega
razvoja, morajo biti zato edina
osnova vseh mednarodnih odno-
sov.

Udeleženci konference po-
udarjajo pri tem, da pomeni
politika sožitja tvorno prizade-
vanje za odpravo zgodovinskih
krivic in za odpravo nacionalne
podrejenosti ob zagotovitvi sa-
mostojnega razvoja vsakega na-
roda.

Zavedajoč se, da so ideološke
razlike nujen atribut razvoja
človeške družbe, sodijo države
udeleženke, da se morajo narodi
in vlade zdržati kakršnekoli
uporabe ideologije v korist
»hladne vojne«, pritiska ali vsi-
ljevanja svoje volje.

Zbrani voditelji držav in vlad
nebloksovskih dežel ne podajajo
konkretnih predlogov za reševa-
nje vseh mednarodnih sporov,
posebeje pa ne tistih med dvema
blokoma. Predvsem želijo opo-
zoriti na tiste pereče probleme
danesnjega časa, ki jih je treba
hitro rešiti, da ne bi pripeljali
do nepopravljivih posledic.

Nebloksovske države, zastopa-
ne na tej konferenci, ne mislijo
ustvarjati novega bloka in tudi
ne morejo tvoriti bloka. Iskreno
želijo sodelovati z vsako vlado,
ki hoče podpreti utrjevanje za-
upanja in miru na svetu.

Nebloksovske države želijo to
storiti toliko bolj, ker se zave-
dajo, da sta mir in ustaljenost
na svetu v veliki meri odvisna
od medsebojnih odnosov velikih
sil.

Ker se tega zavedajo, udele-
ženci konference načeloma so-
dijo, da bi se morale velike sile
odločneje zavzeti za reševanje
posameznih problemov s pogaja-
nji in pokazati pri tem potreb-
no konstruktivnost in pripravl-
jenost za dosego medsebojno
sprejemljivih in za svetovni mir
koristnih rešitev.

Udeleženci konference menijo,
da sta v sedanjih okoliščinah
obstoječi v miroljubna delavnost
nebloksovskih držav eden po-
membnih činiteljev za ohranitev
miru na svetu.

Države udeleženke štejejo za
nujno potrebno, da nebloksovske
dežele sodelujejo pri reševanju
odprtih mednarodnih zadev, ki
se tičejo miru in varnosti na
svetu, ker se nobena izmed njih
ne more izogniti, da je ne bi ti
problemi prizadeli, in tudi ne
more biti ravnodušna do njih.

Države udeleženke sodijo, da
pomeni nadaljnje širjenje nean-
gajiranega območja sveta edino
mogočo in nujno alternativo
usmeriti k popolni blokovski
razdelitvi sveta in zaostrovanju
politike »hladne vojne«. Nblo-

kovske države so ohrabrujoča
opora za vse narode, ki se boju-
jejo za svojo resnično neodvis-
nost in enakopravnost.

I. Udeleženci konference tudi
ob tej priložnosti slovesno potr-
jujejo svojo podporo »deklara-
ciji o podelitvi neodvisnosti ko-
lonialnim deželam in narodom«,
izglasovani na XV. zasedanju
Generalne skupščine ZN, pripo-
ročajo, naj se kolonializem takoj,
brezpogojno popolnoma in do-
končno odpravi; sklenili so skup-
no napeti vse sile, da se končajo
vse oblike neokolonializma in
imperialistične nadvlade v vseh
njihovih oblikah in manifesta-
cijah.

II. Udeleženci konference za-
htevajo, naj takoj prenehajo
oborožene akcije in represivni
ukrepi kakršnekoli vrste, naper-
jeni zoper odvisne narode, da bi
se jim tako omogočilo, da v
miru in svobodi uživajo svojo
pravico do popolne neodvisnosti
in da se spoštuje celovitost nji-
hovega nacionalnega ozemlja.
Kakršnakoli pomoč, ki bi jo ka-
terakoli država dajala kolonialni
sili za takšno tlačenje, je v na-
sprotju z Ustanovno listino ZN.

III. Boj alžirskega ljudstva
za svobodo, samoodločbo, neod-
visnost in celovitost njegovega
nacionalnega ozemlja, včevši
tudi Sahara, štejejo države ude-
leženke za pravičen in nujen in
so zato trdno odločene, dajati
alžirskemu ljudstvu vso mogočo
podporo in pomoč.

IV. Države udeleženke konfe-
rence z veliko zaskrbljenostjo
opozarjajo na razvoj dogodkov v
Angoli in na nedopustne povra-
čilne ukrepe portugalskih kolo-
nialnih oblasti zoper prebival-
stvo Angole ter zahtevajo, naj
se takoj ustavi nadaljnje preli-
vanje krvi angolskega ljudstva
in da temu ljudstvu pomagajo
vse miroljubne države, posebno
pa članice ZN.

V. Udeleženci konference za-
htevajo, da se takoj opusti vsa-
ka kolonialna okupacija in da se
ozemljiska celovitost vrne narodu,
ki mu pripada, v tistih de-
želah, kjer je bila ta celovitost
kršena.

VI. Udeleženci konference za-
htevajo, naj francoske oborožene
sile takoj zapustijo celotno tu-
nizijsko ozemlje.

VII. Države udeleženke konfe-
rence zahtevajo, da se tragični
dogodki v Kongu ne bodo več
ponovili, in sodijo, da je dolž-
nost svetovne skupnosti, da si
še nadalje na vso moč prizadeva
izbrisati posledice in preprečiti
vsako nadaljnjo tujo interven-
cijo v tej mladi afriški državi

PRISRČNO JE BILO SLOVO VSEH SEFOV DEŽEL, KO SO ZA-
PUSCALI NASE GLAVNO MESTO BEOGRAD. PREDSEDNIK REPUB-
LIKE TITO JIM JE SEGAL V ROKE, ZELEC JIM USPEHA V
NJIHOVH DRŽAVNIH POSLIH. NA BATAJNISKEM LETALIŠČU, S
KATEREGA SO POLETELA LETALA NA VSE KONCE SVETA Z
DRAGIMI GOSTI, JE MOGOČEN »NA SVIDENJE« BEOGRAJČANOV
ZAZELEL DRŽAVNIKOM SREČNO POT. NA SLIKI: PREDSEDNIK
INDIJSKE VLADE NEHRU SE POSLAVLJA S PREDSEDNIKOM RE-
PUBLIKE JOSIPOM BROZOM TITOM.

TOPLO JE BILO SNIDENJE PREDSEDNIKA ZAR ABDELA NA-
SERJA S PODPREDSEDNIKOM KONGOSKE VLADE ANTOINOM
GIZENGO. MED BEOGRAJSKO KONFERENCO STA ZADNJI DAN
NASLA TOLIKO ČASA, DA STA SE PRECEJ ČASA OBSIRNO PO-
GOVARJALA O VSEH PROBLEMIH IN ODNOSIH KONGA S TUJIMI
DEŽELAMI.

ter omogočiti Kongu, da svobod-
no krene po poti svojega neod-
visnega razvoja, temelječega na
spoštovanju njegove suverenosti.

VIII. Udeleženke te konference
odločno obsojajo politiko
apartheida, ki jo izvaja Južno-
afriška unija, in zahtevajo, naj
se ta politika takoj opusti.

IX. Države udeleženke slo-
vesno izjavljajo, da absolutno
spoštujejo pravice narodnostnih
in verskih manjšin, da so de-
ležne varstva, posebno zoper
zločine genocida ali katerekoli
druge kršitve njihovih osnovnih
človeških pravic.

X. Udeleženci konference ob-
sojajo imperialistično politiko,
ki se izvaja na Srednjem vzhodu.

XI. Države udeleženke so-
dijo, da pomeni ustvarjanje in
vzdrževanje tujih vojaških opo-
rišč na ozemljih drugih držav,
posebeje pa proti volji tamkajš-
njih narodov, grobo kršitev su-
verenosti teh držav. V celoti
podpirajo tiste države, ki si pri-
zadevajo doseči, da bodo ta opo-
rišča opuščena.

XII. Države udeleženke tudi
priznavajo, da severnoameriško
vojaško oporišče v Gvantanamu
na Kubi, ki se njegovemu na-

daljnemu vzdrževanju upirata
vlada in narod Kube, krši suve-
renost in ozemeljsko nedotakljiv-
nost te države.

XIII. Udeleženci konference
znova potrjujejo svoje prepriča-
nje, da

a) imajo vsi narodi pravico
do enotnosti, samoodločbe in ne-
odvisnosti in da na podlagi te
pravice odločajo o svojem poli-
tičnem statusu in prosto hodijo
po poti svojega gospodarskega,
družbenega in kulturnega razvo-
ja brez zastraševanja ali ovir.

b) da vsi narodi lahko za
uresničenje svojih ciljev prosto
razpolagajo s svojimi naravnimi
vir bogastev, ne da bi to škodilo
kakršnimkoli obveznostim, ki
izhajajo iz mednarodnega gospo-
darskega sodelovanja, temelje-
čega na načelu medsebojnih kori-
sti in mednarodnega prava.
Nobenemu narodu ni mogoče v
nobenem primeru odvzeti njego-
vih lastnih sredstev za življenje.

XIV. Države udeleženke se
odločno izrekajo zoper kakršno-
koli zastraševanje, vmešavanje
ali intervencijo pri izvajanju
pravice do samoodločbe narodov,
včevši pravico vodenja kon-
struktivne in neodvisne politike
za dosego in ohranitev svoje su-
verenosti.

XV. Države udeleženke so-
dijo, da je razorožitev impera-
tivna nujnost in najbolj pereča
nalogla človeštva.

XVI. Voditelji držav in vlad
poudarjajo, da mora splošna in
popolna razorožitev obsegati:
odpravo oboroženih sil in tujih
oporišč, izdelovanja orožja ter
ustanov in naprav za vojaško
urjenje, izvzemši tiste, ki so po-
trebni za notranjo varnost, da
mora obsegi popolno prepoved
izdelovanja, posedovanja in upo-
rabe nuklearnega in termonu-
klearnega orožja ter bakteriolo-
škega in kemičnega orožja kakor
tudi opustitev naprav in opreme
za dobavo, hranjenje in uporabo
orožja za množično uničevanje
na nacionalnih ozemljih.

XVII. Države udeleženke po-
zivajo vse države sploh, posebno
pa tiste, ki zdaj raziskujejo ve-
soljski prostor, naj se obvežejo,
da bodo uporabljale vesoljski
prostor edino v miroljubne na-
mene. Obenem izrekajo upanje,
da bo mednarodna skupnost s
kolektivno akcijo ustanovila
mednarodni organ, katerega na-
men bo, spodbujati in koordini-
rati človeške akcije na področju
mednarodnega sodelovanja, zato
da bi se vesoljski prostor upo-
rabljal v miroljubne namene.

XVIII. Udeleženke te konfe-
rence pozivajo velike sile, naj
brez odlašanja podpišejo pogod-

bo o splošni in popolni razoro-
žitvi, da bi tako rešile človeštvo
strahot vojne, ter energijo in
sredstva, ki se sedaj tratijo za
oboroževanje, sprostile za miren
gospodarski in družbeni razvoj
vsega človeštva. Države udele-
ženke tudi sodijo:

a) da morajo biti nebloksovske
države v prihodnje zastopane na
vseh razorožitvenih konferencah;

b) da morajo vse razprave o
razorožitvi potekati pod pokro-
vitelstvom ZN;

c) da mora biti splošna in
popolna razorožitev zagotovljena
z učinkovitim sistemom inšpek-
cije in nadzorstva, pri čemer
morajo biti v ustrezne organe
pritegnjeni določeni člani neblo-
kovskih držav.

XIX. Udeleženci konference
sodijo, da je nujno potrebno, kar
najhitreje skleniti sporazum o
prepovedi vseh nuklearnih in
termonuklearnih poskusov. Za-
radi tega je neizogibno treba
takoj začeti pogajanja, ki so
lahko ločena ali pa del pogajanj
o splošni razorožitvi.

XX. Udeleženci konference
predlagajo, naj Generalna skup-
ščina ZN sprejme na prihodnjem
zasedanju resolucijo, da se skli-
če izredno zasedanje Generalne
skupščine ZN, posvečeno raz-
pravi o razorožitvi, ali pa da se
skliče svetovna razorožitvena
konferenca pod pokroviteljstvom
ZN, ki bi sprožila delo za sploš-
no razorožitev.

XXI. Udeleženci konference
sodijo, da se je treba truditi za
odpravo gospodarske neenakosti,
ki je dediščina kolonializma in
imperializma. Za nujno štejejo,
da se s pospešenim gospodar-
skim, industrijskim in kmetijs-
kim razvojem premosti čedalje
širši prepad med življenjsko rav-
nijo maloštevilnih gospodarsko
razvitih dežel ter mnogostevnih
gospodarsko manj razvitih dežel.
Udeleženci konference predla-
gajo, naj se takoj ustanovi in za-
čne delovati sklad ZN za kapi-
talni razvoj.

XXII. Države udeleženke po-
zivajo vse dežele, ki so še v raz-
voju, naj učinkovito sodelujejo
na gospodarskem in trgovinskem
področju, tako da bi se lahko
uprle politiki pritiska na gospo-
darskem področju in škodljivim
posledicam, ki bi jih lahko spro-
žili gospodarski bloki industrijs-
kih dežel. Pozivajo nadalje vse
dežele, ki so še v razvoju, naj
kar najhitreje skličejo medna-
rodno konferenco, na kateri bi
obpravljali njihove skupne pro-
bleme in sklenili sporazum o
sredstvih in načinu odpravljanja
ovir, ki so na poti njihovega
razvoju, ter da razpravljajo in
se zedinijo o najbolj smotrnih
ukrepih, ki bi zagotovili njihov
gospodarski in družbeni razvoj.

XXIII. Države udeleženke
konference izjavljajo, da morajo
tiste dežele, ki dobivajo gospo-
darsko in tehnično pomoč, uži-
vati tudi pravico, da same odlo-
čijo, kako jo bodo uporabile.

XXIV. Države udeleženke
štejejo za nujno potrebno, da
Generalna skupščina ZN na pod-
lagi revizije Ustanovne listine
najde rešitev glede članstva
Varnostnega sveta in Gospodar-
sko-socialnega sveta, tako da bi
sestavila in delovanje teh dveh
najpomembnejših organov Gene-
ralne skupščine spravila v sklad
s potrebami te organizacije in z
razširjenim članstvom v ZN.

XXV. Enotnost te svetovne
organizacije in zagotovitev učinko-
vitosti njenega dela neizogibi-
no terjata, da se najde pri-
mernejša struktura sekretariata
OZN, pri čemer je treba paziti,
da bodo vsa območja sorazmer-
no zastopana.

XXVI. Države udeleženke na
konferenci, ki priznavajo vlado
LR Kitajske, priporočajo, naj
Generalna skupščina na prihod-
njem zasedanju sprejme zastop-
nike vlade LR Kitajske kot edi-
ne zakonite zastopnike te države
v ZN.

XXVII. Države, ki se udele-
žujejo konference, sodijo, da
nemški problem ni samo regio-
nalnega pomena, ampak lahko
tudi odločilno vpliva na prihod-
nji razvoj mednarodnih odnosov.
Vzdrževanje zaradi razvoja, ki
je povzročil sedanje akutno po-
slabljanje stanja glede Nemčije
in Berlina, pozivajo države ude-
leženke v skladu z apelo voditel-
jev držav in vlad z dne 5. sep-
tembra 1961 vse prizadete države,
naj pri reševanju nemškega pro-
blema ne uporabljajo sile in ne
groze z njeno uporabo.

IN TUJIMI INTERESI

iskreno zavzetost in zainteresi-
ranost za mir, enakopravnost in
svobodo, za razvoj in varnost
vsega sveta. Bolj kot kdajkoli
doslej se usmerjanje politike ne
omejuje na podpiranje obstoje-
čih blokov, na prilagajanje
lastnih stališč zamislitv drugih,
večjih in močnejših, na izraze
»za in proti vodilnim pojmovam-
njem« ter »za in proti glavnim,
edinim« nosilec odgovornosti.
Zato so bila tudi netočna, za-
starela in vnaprej obsojena vsa
pričakovanja in predvidevanja
»približevanja« stališč neblo-
kovskih dežel »enemu ali dru-
gemu bloku«, kakor bo tu tudi
navdse škodljiva sleherni ob-
ravnavna njenih zaključkov s
stališča skladnosti ali analogije
gledeš s temi ali z onimi blo-
kovskimi pozicijami.

Ena izmed značilnosti seda-
njega stanja v mednarodnem
sindikalnem gibanju je tudi to,
da glavne mednarodne organi-
zacije vsklajajo svojo politiko s
političnimi pojmovanji, pa tudi
s trenutnimi akcijami in taktič-
nimi potezami obstoječih blo-
kov držav. Namesto da bi sno-
vale samostojno politiko in obli-
kemale neodvisna stališča kot
izraz najnaprednejših teženj z
sodobnim življenju, so sindi-
kalne organizacije pogosto pod-
vržene obstoječi konstelaciji
mednarodnih odnosov, nasprot-
jem med velesilami ter ideolo-
škim in političnim ostritvam. V
mednarodnem sindikalnem gi-
banju, v mednarodnih in nacio-
nalnih vodstvih se še kažejo po-

javi ideološke izključnosti, ome-
jenosti na bloke, psihologije
hladne vojne, neokolonialistič-
nih konceptov in metropoliskih
obremenitev. Uspeh beograjske
konference bi moral spodbuditi
tiste napredne sile v mednarod-
nem sindikalnem gibanju, ki so
pripravljene odkrito in ostro
nasprotovati takšnim pojavom
ter se boriti za oblikovanje sa-
mostojne in konstruktivne med-
narodne politike delavskega
razreda in njegovih organizacij.

Za veliko okroglo mizo so
se sestali v Zvezni ljudski
skupščini predstavniki dežel z
različnimi družbeno-političnimi
ureditvami. Med njimi so razli-
ke, vendar jih hkrati združuje
množice skupne težnje, skrbni
in prizadevanja. V minulih
letih je bilo mnogo primerov,
ko je političnim partnerjem
uspešno premagati medsebojne
razlike in na temelju tistega,
kar jih je združevalo, najti
skupno govorico in položiti te-
melje za vsklajene akcije. Ali bi
to ne mogla biti spodbuda
za mednarodno sindikalno giba-
nje, v katerem so še težnje po
uniformiranih stališčih in prak-
si, po ocenjevanju »pravovernosti«
politike in izkušnjih drugih,
po diskriminaciji v odnosu do
tistih gibanj, katerih izkušnje
so specifične in diferencirane v
primerjavi s »klasičnimi« in
»preizkušenimi« vzorci?

V nasprotju s tem pa rastejo
in se krepijo napredna pojmo-

vanja o neizogibnosti različnih
poti, o nujnosti, da se ustroj in
vloga sindikatov prilagodi ta
razmeram v vsaki deželi, da se
še bolj diferencira bogastvo gi-
banj in pojavov v mednarod-
nem sindikalnem gibanju. Na
tej osnovi so možnosti, da tudi
sindikalna gibanja v svojih dvo-
in večstranskih zvezah in akci-
jah iščejo in najdejo skupno go-
vorico na temelju tistega, kar
jih združuje, kar jim je skup-
no, na temelju tistega, ob čem-
er so stališča sorodna ali enot-
na, s tem da razlike podredijo
podobnostim in skupnim skr-
bem in težnjam. Praksa našega
mednarodnega sodelovanja vse-
buje obilico dokazov te vrste,
tako da postaja plodno medna-
rodno sodelovanje ob vsestran-
skem spoštovanju razlik prever-
jena resničnost.

DOZOREVANJE NEODVISNIH TEŽENJ V SINDIKALNEM GIBANJU

Dejstvo, da so se zbrali na
skupnem sestanku zagovorniki
nebloksovske politike, pomeni
prispevek k premagovanju de-
litve sveta na bloke in zanika-
nje nujnosti bloksovske razvr-
stitve. Čeprav so nebloksovske
dežele daleč od sleherne misli
na ustanovitev nove mednarod-
ne organizacije, na snovanje
»tretjega bloka«, so prepričane,

da se mednarodno sodelovanje
lahko razvija in napreduje brez
organizacijskih okvirov in ome-
jitve. Takšen prispevek k pre-
magovanju dvojnosti in razde-
ljenosti po svetu bo vsekakor
spodbuda vsem tistim, ki vidijo
v neenotnosti in razdrobljenosti
na najrazličnejših področjih
eno izmed slabosti sodobnega
sveta. Razdeljenost in neenot-
nost mednarodnega delavskega
in sindikalnega gibanja je prav
tako eden poglavitnih vzrokov
za njegovo nezadostno vlogo v
mednarodnem dogajanju, ena
največjih ovir za njegov moč-
nejši vpliv na gibanja v naci-
onalnih in mednarodnih okvi-
rih.

Obstajajo mnoga znamenja
dozorevanja neodvisnih teženj
v mednarodnem sindikalnem
gibanju, težnji, ki se kažejo v
samostojnem oblikovanju sta-
lišč in prakse, v neprikritem
zanikanju za vse tuje izkušnje,
v svobodni presoji o sprejem-
ljivosti in pomembnosti izku-
šenj in razvojnih poti drugih
gibanj itd. Čedalje več sindi-
kalnih gibanj ubira lastno po-
litiko, čedalje več je takih, ki
niso večlanjane v nobeno me-
narodno sindikalno centralo;
krepijo se težnje po ustanavljanju
samoupravnih področnih
organizacij, ki združujejo de-
lavske organizacije posameznih
delov sveta; v sindikatih, včla-
njenih v svetovne organizacije,
se krepijo tiste sile, ki težijo za
neodvisno politiko, so v svoji
dejavnosti samostojne ter na-
sprotujejo poskusom uniformi-
ranja in uvrščanja ter prepre-
čevanja sodelovanja.

Široko mednarodno sindikal-
no sodelovanje, zasnovano na
vsestranskem spoštovanju sa-
mostojnosti vsakega gibanja in
na nujnem upoštevanju obsto-
ječih razlik, pomeni zdaj in bo
v prihodnje še bolj pomenilo
najprimernejšo in najučinkovi-
tejšo obliko premagovanja raz-
cepljenosti v mednarodnem sin-
dikalnem gibanju, premagova-
nja izključnosti in rivalitete,
podpiranja naprednega procesa
zblizevanja delavskega razreda
in sindikatov po vsem svetu.
Sodobni pogoji, zrelost in raz-
novrstnost sindikalnih gibanj
ne usmerjajo najnaprednejših
sil k iskanju novih organizacijs-
kih rešitev, k ustanavljanju
novih mednarodnih organizacij
zraven že obstoječih, temveč
v iskanje tistih širokih, demo-
kratičnih, prožnih, prostovolj-
nih oblik vsestranskega sindi-
kalnega sodelovanja, ki bodo ne-
le omogočile navezavo mnogo
tesnejših, obsežnejših stikov in
krepile mednarodno vlogo sin-
dikata po svetu, temveč tudi
olajšale premagovanje sedanje
razdeljenosti in odstranjevanja
raznih negativnih pojavov, ki
izvirajo iz tega.

Zato upravičeno pričakuje-
mo, da bodo vse napredne sile
mednarodnega sindikalnega gi-
banja pozdravile nebloksovske
konferenco v Beogradu in spre-
jele njeno dejavnost z nadami
in zaupanjem kot potrditev
svojih življenjskih interesov in
teženj ter kot spodbudo za no-
ve akcije.

Tokrat: spoštovanje prodajalki

Ljudje smo pač navajeni, da vedno povprašamo, če je blago, ki ga kupujemo, sveže. Povprašamo, ker mislimo, da bomo dobili za denar blago, ki ga želimo. Trgovcem pa je že v krvi, da vedno, nekateri bolj, drugi manj prijazno, pritrdijo in pri tem običajno nič ne mislijo.

Nam je v navadi, da vedno pristavimo — samo lepo blago mi dajte. In navada trgovcev je, da tega sploh ne slišijo in nalogajo kar po vrsti — slabo in dobro, grlo in lepo. Potem celo sami priznajo, da je prav vseeno, če sploh nič ne rečemo in da bi dobili prav isto, če bi kar molčali. Pa kljub temu govorimo. Morda zato, ker računamo na njihovo poštenost in na to, da tudi oni tako želijo, kadar so potrošniki.

Bilo je pred dobrim mesecem, ko je kupec želel odprto Gavrilovičovo pašeto s seveda standardnim vprašanjem, če je sveža.

»Je,« je pritrdila prodajalka in ga še povprašala, če jo bo porabil še isti dan. Ko ji je povedal, da jo kupuje za naslednji dan, mu je prijazno svetovala:

»Ceprav želim prodati čimveč, vam le svetujem, da ne kupujete odprte pašete za jutri. Če želite, vam postrežem s čim drugim.«

Trgovina je bila nabito polna in nič več se nisem čudila, zakaj ljudje raje ne stopijo drugam, kjer bi prišli prej na vrsto. Kljub čakanju smo se namreč vsi nekako prijetno počutili...

Želela sem maslo in ko mi je prodajalka povedala, da imajo sveže, dan staro maslo, sem ga kupila, ne da bi pogledala na datum in žig na zavitku, kar sicer vedno storim.

Kako malo je včasih potrebno, da si trgovina pridobi potrošnike, zadovoljne potrošnike, in kako veliko je trgovcev, ki sploh nimajo svojega osnovnega čuta do sočloveka — potrošnika. Zato vse spoštovanje prodajalki, ki je za sedaj žal še med zelo redkimi.

»Vem, kako težko je...«

Res, zgodilo se je že pred časom, toda ne tako dolgo tega, da bi v podjetju že pozabili na dogodek:

Akcija za interno posojilo podjetju pri gradnji novih stanovanj se je bližala koncu. Večina ekonomskih enot je že poslala na odbor sindikalne podružnice podpisane prijavnice za posojilo. Uspeh je bil popoln. V nekaterih ekonomskih enotah so prav vsi člani kolektiva podpisali obveznice, a tudi drugod je bilo takih, ki so rekli odločen »ne«, zelo malo.

Tako so tistega dne na sindikalni podružnici že preštevali podpisane obveznice in poskušali ugotoviti vsoto sredstev, ki jih bo podjetje kot posojilo dobilo od članov kolektiva za gradnjo novih stanovanj. Pa je prav takrat potrkal na vrata tudi on:

— Sem mislil, da se bo kdo tudi pri meni oglasil zaradi tega posojila, je dejal, pa ni bilo nikogar. Tako sem kar sam prišel.

Predsednica sindikata ga je najprej malce začudeno pogledala, potem pa:

— Ze prav, da ste prišli. Toda, da bi se vi obvezali za posojilo, tega od vas nihče ne pričakuje. Ze tako imate nizke prejemke in morate vsak dinar dvakrat obrniti, preden ga daste iz rok. Tovariš, kar pustite, saj so že drugi veliko prispevali!

— Pa bi vseeno podpisal posojilo, je odvrnil. Vem, kako težko je onim, ki nimajo svojega stanovanja. Mislim tudi, da 500 dinarjev še ne bi tako težko pogrešal. Več, če bi še tako rad, pa res ne morem. Ali pa je morda malo po 500 dinarjev na mesec za eno leto?

Predsednica mu je molče izročila prijavnico, on pa se je z malce okorno roko podpisal...

Kako mu je že bilo ime, ne vem več. Pa saj ga v podjetju tako vsi poznajo. Čuvaj koles je.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:
1. Trgovina »Krka Novo Mesto« v Ljubljani, Cvilmetodova ulica. — LJUBICA KRISTAN.
2. MTT — BOJAN SAMARIN

KAJ PRAKSA, TEORIJA!

Kraj dogajanja: ena izmed občin v mariborskem okraju. Če pa je katera izmed njih prizadeta, je to zgolj naključje.

Čas dogajanja: večeraj popoldne. Torej izrazita sodobnost.

Nastopajoče osebe: štirideset glavnih oseb, dve stranski. Ali drugače: štirideset slušateljev na seminarju za člane odborov sindikalnih podružnic, on in jaz. Brez statistik.

Skupaj so naju poslali na teren. Njega zato, ker pri nas velja za nekakšnega gospodarstvenega strokovnjaka, ker se spozna na pravila in pravilnike, ker mu vsi priznavamo, da njegova ekonomska terminologija ni ravno skromna, pa še zaradi tega in onega, kar pa pravzaprav z zgodbo nima prav ničesar skupnega. Jaz pa, tako so vsaj mislili, naj bi ga dopolnjeval. Vrtal naj bi po medsebojnih odnosih pa po tem ali onem, za kar pač ni potrebno biti poseben poznavalec paragrafov in ekonomskih terminov.

On naj bi posegal v družbeno bit, jaz v družbeno zavest.

In firbca, kakršna pač sva, naravnost na seminar.

Padla sva v predavalnico. Nisem se še utegnil prav obrniti, kaj šele, da bi prebral vsaj nekaj besed s popisane table, ko se je že oglasil:

»Kako ste zadovoljni s seminarjem?«

Padla sva v predavalnico. Nisem se še utegnil prav obrniti, kaj šele, da bi prebral vsaj nekaj besed s popisane table, ko se je že oglasil:

»Kako ste zadovoljni s seminarjem?«

»Kako ste zadovoljni s seminarjem?«

»Kako ste zadovoljni s seminarjem?«

Bilo mi je takoj jasno, da bo pisal o seminarju. Kar videl sem, kako bo začel svoj članek: »Delavska univerza je pripravila za sindikalni aktiv seminar o najpomembnejših vprašanjih, s katerimi se srečuje v svoji gospodarski organizaciji, v komuni...«

— Kaj pa obravnavate, je poizvedoval naprej.

— Pravkar je predavatelj govoril o razvoju gospodarstva pri nas od leta 1945 pa do danes s posebnim ozirom na razvoj sistema nagrajevanja, je menda v imenu vseh odgovoril najbližji.

— Pa ste to temo obravnavali na primerih iz vaših podjetij?

— O ne, z veliko širših vidikov, so povedali.

In eden izmed njih je pripomnil:

— Predavatelj nam je najprej razložil vse najvažnejše ekonomske kategorije. Kaj je gospodarstvo, kakšne vrste dela poznamo... Vse to smo obravnavali.

— Kaj pa o dobrinah, ste o tem govorili?

— Seveda.

— Pa o produktivnosti?

— Na dolgo in široko. Še formulo, kako se produktivnost izračuna, nam je predavatelj pokazal.

— In o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu? Tudi o tem?

— Kajpak, tudi o tem.

Mimogrede mi je omenil, da so šli na seminarju res v globlino in da bi bilo prav, ko bi tudi drugod tako sestavili programe seminarjev. To znanje

— Ste tudi pri vas že uvedli ekonomske enote?

— Ja, v vseh podjetjih so jih že uvedli.

— Bi lahko kdo povedal kaj o konkretnih rezultatih, ki so jih dosegle vaše ekonomske enote?

Sprva so molčali, potem pa je le eden rekel:

— Rezultati, seveda so. Samo, to je težko pevedati...

— No, mislim, ali se je produktivnost kaj povečala, odkar ste uvedli ekonomske enote?

— Mislim, da se je, je odvrnil.

— Morda veste za koliko?

Molk. Slednjič nekdo skomigne z rameni.

— Kaj pa medsebojni odnosi? So se ti spremenili? Morda kak konkretni primer?

Molk...

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

Molk. In ker se molka ne da vpisati v beležnico, sem jo spravil. Pri vsem tem pa nečem sa vendarle nisem mogel do umeti: vsi ti učeni ekonomski termini, definicije, formule, predavanja o razlikah med socialističnimi in kapitalističnimi odnosi v gospodarstvu — ob tem pa vsa izbrana štiridesetorica o svojih podjetjih ne ve veliko več kot jaz. In obrnil sem se k njemu:

— Ti, ali pa se tile ne grede malo preveč visoke teorije?

Molk. Takrat tudi s te strani BOJAN SAMARIN

ZGODBA O TRETJEM SINU

Ljudje se včasih radi ponorčujejo sami s seboj, s svojimi slabostmi in težavami, in tako mi je ondan prijatelj — delavec v gostinstvu, po domače natak — dejal:

»Veš, oče je imel tri sinove. Dva sta bila pametna, tretji pa je bil gostinec.«

»Veš,« sem mu odvrnil, »jaz poznam nekoliko drugačno zgodbo. — Oče je imel tri sinove. Vsi so bili gostinci. Dva sta bila pametna, tretji pa...«

Morje, turisti in trije gostinski obrati, pravzaprav tri samostojna podjetja.

Nenapisani zakon, ki ga ti obrati spoštujejo že leta in leta, velevala, da morajo vsi imeti enake cene.

Letos odšteješ za dnevni penzion (samo za hrano) 1200 dinarjev.

To je noviteta, kajti lani je stal penzion le tisoč dinarjev.

Imajo pa letos še druge novitete v tem lepem turističnem kraju. Na primer: Nagrajevanje gostincev po njihovem učinku.

Vso zimo so tovariši iz vseh treh obratov mleli in premlevali, kako bi to reč kar najbolje uredili, ogrevali so se za ta in

za oni sistem, za točke, pike in za vsega vruga, no, in potlej so podražili penzion.

Dva gostinska obrata sta bila s takšno odločitvijo še kar zadovoljna, tretji pa je, kot pravimo, stopil iz vrste.

»Če že ne moremo bolj podražiti kot druga dva — saj smo vendar gostinci in moramo biti solidarni, kakopak, vsi za enega in eden za vse,« so razmišljali v tem obratu,« zakaj ne bi poiskali druge možnosti...«

Turisti prihajajo in odhajajo, veliko jih je in vsak, ki se

in so hkrati s podražitvijo zmanjšali obroke.

Turisti prihajajo in veliko jih je. V dveh gostiščih dobijo za 1200 dinarjev na dan obilne porcije in so kljub visokim cenam še kar zadovoljni. V tretji pa, denimo, lahko nabodeš zrezek na zobotrebec in ga vsega naenkrat porineš v goltanec.

Prve dni potihem godrnjaš, potlej glasno, se ob koncu svojega desetdnevnega dopusta skregaš in greš jest v drugo gostilno, toda kaj zato, kuhar pa le zasluži skoraj dvakrat več kot zaslužita kuharja v prvih dveh gostilnah, in natakari...

Turisti prihajajo in odhajajo, veliko jih je in vsak, ki se

je letos zavoljo svoje nevednosti in neizkušenosti zapletel s tem tretjim gostinskim obratom, ob odhodu pove:

»Naj me hišič vzame, bom še kdaj...«

Ni znano, kako se bodo drugo leto nagrajevali gostinci v tej restavraciji, kajti slab glas seže v deveto vas, znano pa je, da človeku, ki skuša biti izredno pameten in premeten, hkrati pa ne vidi dalj od svojega nosu, odvisna pamet škoduje.

Ja, oče je imel tri sinove in vsi trije so bili gostinci. Dva sta bila pametna, tretji pa...

Sicer pa, vsaka izkušnja ne kaj velja.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

je letos zavoljo svoje nevednosti in neizkušenosti zapletel s tem tretjim gostinskim obratom, ob odhodu pove:

»Naj me hišič vzame, bom še kdaj...«

Ni znano, kako se bodo drugo leto nagrajevali gostinci v tej restavraciji, kajti slab glas seže v deveto vas, znano pa je, da človeku, ki skuša biti izredno pameten in premeten, hkrati pa ne vidi dalj od svojega nosu, odvisna pamet škoduje.

Ja, oče je imel tri sinove in vsi trije so bili gostinci. Dva sta bila pametna, tretji pa...

Sicer pa, vsaka izkušnja ne kaj velja.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

J. V.

ČAS JE ZA DEJANJA

4 Sadje in zelenjava

Ob koncu naše poti od proizvajalcev sadja in povrtnin do potrošnikov lahko ugotovimo:

To področje gospodarstva in potrošnje je tolikanj pomembno, da smo zanj neposredno zainteresirani prav vsi. Od tod tolikšna pozornost, s katero so nas spremljali naši bralci na tej poti. Drži namreč, da sta od tega, koliko kaj, in po kakšni ceni pridelamo, koliko pridelkov prodamo, oziroma kupimo in koliko jih pridelamo, odvisna skladišča in razvoj našega gospodarstva in naša življenjska raven.

Ce veliko in poceni pridelamo, ce so pridelki po kakovosti kar najboljši, ce vse tržne viške hitro in poceni posredujemo potrošniku in predelovalni industriji, ki jih spet hitro in poceni predeluje, je zadovoljstvo doma pri pridelovalcih, trgovcih, predelovalcih in potrošnikih. Vsi so zainteresirani za večjo proizvodnjo ter potrošnje in zniževanje cen je normalen vsakodnevni pojav.

Ce pa odnosi med vsemi temi činitelji niso urejeni in na primer pridelamo več, imamo več tržnih viškov, kot jih je trgovina sposobna odkupiti in prodati, predelovalna industrija pa predelati, potem ni zanimanja za večjo proizvodnjo, ker pridelki ostajajo pridelovalcem in gnilijo, cene rastejo, potrošnik mora dati veliko denarja za povrtnine in sadje in sploh za prehrano, manj mu ga ostane za industrijske proizvode, za ne za industrijske vrednosti in tako smo prikrajšani vsi od proizvajalcev do kupcev.

Zdaj pogledajmo, kako je pri nas. Slišali smo mnenja ljudi, ki pridelujejo, trgujejo in predelujejo sadje in povrtnine, prisluhnili smo njihovim ocenam, željam, trditvam in medsebojnim obdolžitvam in morebiti smo vsemu temu posvetili preveč prostora. Naj bo, zdaj vsaj vemo, kaj misli eden in kaj misli drugi in toliko lažje napišemo zaključek.

I. Letošnja letina je obilna, zlasti letina nekaterih vrst sadja in tudi zelenjave (investicije v kmetijstvo so že obrodile prve sadove in vreme nam ni toliko nagajalo kot nekatera leta poprej).

Kljub temu so cene visoke, povprečno za vse pridelke celo višje, kot so bile lani, obenem pa pridelovalci ne morejo prodati vseh svojih pridelkov.

In tako spet stojimo v slepi ulici, iščemo izhod, govorimo in govorimo, se kregamo, obtožujemo drug drugega, pripovedujemo, kaj je treba storiti, naredimo pa zelo malo. Saj smo vedno v skopcih: Če je letina slaba, je pridelkov premalo in so zato dragi, če je dobra, je pridelkov toliko, da jih trgovina ne odkupi in predelovalec ne predela, spet so dragi, potrošnik je nezadovoljen, rad bi kupil več, seveda po zmernih cenah, pa ne more.

II. Skušali smo ugotoviti vzroke tega in slišali smo, kakšne velike težave ima trgovec in predelovalec, kako velike sredstev rabijo za modernizacijo in povečanje svojih zmogljivosti, kako drag je prevoz in še veliko vsega. Nimamo namena, da bi zanižali pred temi težavami, nasprotno, o njih smo govorili zato, da bi jih čimprej odpravili. Vendar lahko rečemo, da je subjektivnih slabosti več kot

NA DNEVNEM REDU JE KAKOVOST

Med našimi dosedanjimi razgovori o razmerah na trgu s sadjem in povrtninami se nam je, kot ste videli, dostikrat zataknilo pri kakovosti. Ugotovili smo, da proizvodnja napreduje in da sredstva, ki smo jih dali zanjo, niso bila zaman, toda kaj, ko so pridelki (velja za večino pridelkov, predvsem pa za sadje) po kakovosti tako slabi, da jih ni moč (vseh) »plasirati«. Vzemimo na primer jabolka. Zakaj na Dolenjskem ne vedo, kako bi prodali 280 vagonov jabolk? Predvsem zato, ker so slaba. V Sloveniji bomo letos pridelali (kot pričakujejo) 80.000 ton jabolk, v tujino pa prodali le 200 ton. Pa ne zato, ker jih toliko rabimo doma, ampak zato, ker je malo dobrih. Isto velja za slive in za češnje, skoraj isto za hruške in breskve...

Predpisi o jugoslovanskih standardih sadja in zelenjave (JUS), ki naj bi jih letos začeli v praksi uveljavljati, naj bi spodbujali zanimanje za proizvodnjo kar najbolj kvalitetnih pridelkov in za prodajo po kakovosti, seveda z ustreznimi razlikami v cenah, kar potrošnik že dolgo želi.

Škoda je le, da so ti predpisi doslej ostali marsikje le na papirju in da se z velikimi težavami in prav počasi lotevamo njihovega uveljavljanja.

Čimprej jih bomo uresničili, tem hitreje bo rasel interes za boljšo kakovost pridelkov, naj gre za proizvodnjo ali prodajo, in od tega, kolikor večji bo ta interes, si potrošniki veliko obetamo.

objektivnih. Dejstvo je (in nihče temu dejstvu ne more oporekati), da bi že danes, s sredstvi in možnostmi, ki jih imamo, lahko veliko bolje poslovali, če bi bilo manj mešetarke miselnosti in neodgovornega odnosa do potrošnikov, če ne bi sleherni činitelj, ki sodeluje v pridelovanju in prometu s sadjem in zelenjavo, videl predvsem sebe, svoj dobiček, trenutni uspeh, ne pa tudi tiste, za katere dela in ki jim je za svoje delo odgovoren. Ne trdim, da so vsi taki, pravim pa, da je takšnih pojavov veliko.

KAJ POTROŠNIK GRAJA

Nekaj primerov:

1. Med proizvajalci sadja in zelenjave ni pravega sodelovanja, vsak ima roke obrnjene k sebi, skriva svoje načrte, špekulira, išče luknje na tržišču, razmišlja, kako bi čimveč in najlažje zaslužil, pri tem pa pozablja na potrošnika in na njegove interese. Uveljavila se je praksa, da je na primer letos malo zelja in so odkupne cene visoke, pa bodo drugo leto vsi pridelovali zelje, ogromno ga bo in odkupne cene bodo nizke, naslednje leto pa nihče ne bo hotel saditi zelja in odkupne cene bodo visoke in tako se lovijo iz leta v leto kot tisti pišček, ki lovi svoj lastni rep.

Brez sodelovanja, se pravi, brez skupnega načrtnega prizadevanja za vskladitev proizvodnje, brez stalnega skupnega proučevanja razmer na tržišču (ki pa naj bi mu bilo tuje sleherno ukazovanje in planiranje

»od zgoraj«) danes ne gre več. Isto velja za sodelovanje med proizvajalci in trgovino. Dogaja se, da trgovsko podjetje piše kmetijskim zadrugam, naj sporoče, kaj in koliko so pripravljene prodati, le-te pa odgovarjajo: »Pridelkov precej! Sporočite ceno!« Ne povedo, koliko imajo za prodajo tega ali onega pridelka, pač pa vidijo le ceno. Že prav, cena je hudičjevo pomembna, toda če se iz tega izrodi gonja, kdo bo od pribitka na proizvajalne stroške, torej od tistega denarja, ki se, kot pravijo, »formira« med potjo solate z vrta do mize potrošnika, pobral večji delež, in se zato grižejo kot pes in mačka, potem ne moremo več govoriti o zdravem poslovanju.

2. Trgovci vedo veliko povedati, da je trgovina s sadjem in zelenjavo izredno rizična, toda človek se ne more znebiti vtisa, da zanje ni toliko pomembno, koliko pridelkov prodajo, ampak predvsem, koliko pri prodaji zaslužijo. Njihov način nagrajevanja je odvisen predvsem od finančnega učinka, ne pa tudi od količine prodanega blaga. Zato se dogaja, da kupijo manj blaga, da bi ga lahko dražje prodali. Manj dela je, zaslužek je večji. Zaradi tako imenovanih »vezanih poslov« (če hočeš kupiti konjunkturalne pridelke, moraš vzeti še nekonjunkturalne) uvažajo na primer solato iz oddaljenih krajev, medtem ko solata v okolici Ljubljane gnilje. (Letos so na Kmetijskem posvetu Barje podovali štiri tone solate, ki bi jo radi prodali tudi

dva in večkrat ceneje, kot je bila na ljubljanskem trgu, pa je niso mogli prodati, čeprav so s preskrbovalnim podjetjem sklenili prodajno pogodbo.) Važno je predvsem to, kolikšno ceno »trg prenese«, po čem lahko blago »plasirajo« na trg, zelo malo pa je prizadevanja, da bi sleherni pridelalec čim ceneje posredovali potrošniku. Vprašal sem prodajalco podjetja »Marelca« na ljubljanskem trgu, kako je letos s kvaliteto pridelkov in če že poslujejo po jugoslovanskih standardih; jeze, kako je bila huda, ničesar mi ni hotela povedati, zahtevala je izkaznico itd. Zakaj tolikšna skrivnost. Mar je res treba poslovanje naše trgovine skrivati pred javnostjo?

3. Zadruga je v posestvu tarnajo, da svojih pridelkov ne morejo prodati, same pa s pridelki ne pridejo na trge, ne prodajajo neposredno potrošniku. Zanašajo se na trgovino in na predelovalce. Ker pa trgovina ni sposobna (zaradi svojih objektivnih in subjektivnih slabosti) posredovati ljudem tolikšne proizvodnje, kot je na primer letošnja, ker so predelovalci pripravljeni odkupiti le toliko, kolikor najnujnejše potrebujejo do druge letine (čeprav je znano, da bo drugo leto letina sadja slabša in bodo cene višje), pridelki ostajajo doma, vsi tarnajo, malo pa jih je, ki kaj store, da bi jih prodali, predelali, posušili. Zato mnogi potrošniki sami hodijo k proizvajalcem, tovarniške menze kupujejo neposredno od pridelovalcev ozimnico za člane kolektivov, pa naj trgovci še toliko govore, da jim delajo »zmedo« na trgu.

Jesenske težave

— Na, pa smo spet tam kakor vsako leto!

valcev ozimnico za člane kolektivov, pa naj trgovci še toliko govore, da jim delajo »zmedo« na trgu.

KAJ POTROŠNIK ZAHTEVA

Za ureditev razmer na tem tolikanj pomembnem področju je potrebno:

Sodelovanje proizvajalcev, njihov skupno prizadevanje, da bi zadostili povpraševanju po količinah in kvaliteti pridelkov,

sodelovanje trgovcev in proizvajalcev, ki naj bodo stimulirani samo za prodajo večjih količin in boljše kakovosti,

zboljšanje poslovanja trgovine, ki naj deluje javno, naj vsem ljudem pokaže svoje račune, po čem je blago kupila, koliko je marže, kala itd.

da proizvajalci pridejo na

trg in svoje blago prodajo neposredno potrošnikom,

da se pri tem drže jugoslovanskih standardov, ki govore o prodaji blaga po kvaliteti in o ustreznih razlikah v cenah,

da se predelovalci resneje zavzemajo za predelavo sadja in zelenjave

In da vsi, kar nas je, neusmiljeno preganjamo sleherni mešetarke miselnosti, vse negativne pojave na tržišču, stare in nove.

In še marsikaj je, kar bo treba spremeniti, zboljšati, izpopolniti. Toda, če bi storili to, kar sem navedel in o čemer že leta in leta govorimo, bi naredili veliko. Zame in zate, za vse nas, saj smo vsi, pa naj proizvajamo to ali ono, potrošniki sadja in zelenjave.

JANEZ VOLJČ

OD PROIZVAJALCA DO POTROŠNIKA • OD PROIZVAJALCA DO POTROŠNIKA

TRGOVINA! Neodgovornost ali brezobzirnost?

Tovariš urednik!

Prav zares sem se že utrudil pri iskanju in skoro že obupal. Obiskal sem namreč že vse trgovine v Ljubljani, da bi dobil nov porcelanast gumb z vijakom za vodovodno pipo v kopalnici. Porcelanasti gumb mi je namreč počil, vijak pa se je obrabil in sedaj ne morem odpirati vode. V trgovinah pravijo: »Tega ne boste nikjer dobili!« Ali naj zdaj kupim celotno vodovodno pipo? Ta namreč stane okoli 17.000 dinarjev! Naj sedaj plačam 17.000 dinarjev samo zaradi razbitega porcelanastega gumba in obrabljenega vijaka?

V trgovini sem srečal več kupcev, ki so iskali prav ta nadomestni del in dobili isti odgovor. Kot mi je znano te pipe izdeluje naša tovarna. Zakaj potem ne more zagotoviti tudi takih nadomestnih delov, ki se kmalu uničijo? Ali pa morda tovarna sploh ne ve oziroma se ne zanima za želje svojih kupcev.

P. S., Ljubljana, Krimska ulica

ZA POJASNILO SEM PROSILI MARIBORSKO LIVARNO

Popolnoma razumljivo je, da je treba po določenem času posamezne dele armatur zamenjati, ker se izrabijo ali pa zlozmijo. Zato nas zahteva potrošnikov za nadomestne dele ne čudi. Naše podjetje je večkrat

ponudilo trgovinski mreži nadomestne dele za naše armature in smo o tem še posebej razpravljali na sestanku s predstavniki trgovske mreže celotnega jugoslovanskega območja. Vendar trgovska mreža ni pokazala nobenega zanimanja, da bi preskrbela potrošnikom nadomestne dele. Prav tako smo ponudili te dele tudi instalaterskim in servisnim službam, vendar tudi od njih ni odziva.

Menimo, da so pritožbe potrošnikov zaradi pomanjkanja nadomestnih delov v naši trgovski mreži popolnoma upravičene. Vendar nas glede tega ne zadene nobena krivda, ker lahko dokažemo, da smo bili vedno pripravljeni nuditi tako trgovski mreži, kakor instalaterjem potrebne nadomestne dele za vse armature naše proizvodnje. Doslej smo ustregli tudi vsakemu posamezniku, ki se je obrnil na naše podjetje za nadomestilo posameznega dela, in jih posredovali tudi brezplačno, če je bila ugotovljena tovarniška napaka.

Tudi v bodoče smo pripravljeni v podobnih primerih vsakomur ustreči, vendar menimo, da so trgovci, instalaterska podjetja in servisne službe stanovanjskih skupnosti v prvi vrsti dolžne oskrbeti potrošnike z nadomestnimi deli, ki jih lahko vsak čas v zadostnih količinah za vsa tekoča izdelke dobavimo.

Direktor
Mariborske livarne

Odgovor tovarne pove že dovolj: kaže, da našim trgovskim podjetjem niso želje in potrebe kupcev prav nič mar. Ob tem se lahko vprašamo, če uprave trgovskih podjetij sploh vedo

V tem času po trgovinah povprašujejo že po volnenem blagu, med drugim tudi po volnenem žerzetu. Res je, da v vseh letih po vojni naše tovarne niso izdelovale tega blaga. Sedaj nam ga je začela izdelovati Tovarna volne Laško in ga ima tudi že dovolj v zalogi. Vendar ga lahko v trgovinah le malo kje dobimo. V Tovarni volne v Laškem pravijo, da bodo zato radi ustregli posameznim potrošnikom, ki se bodo kar neposredno obrnili nanje, če paš trgovina ne nabavi njihovega blaga!

kaj želi potrošnik, če prodajalci sploh kdaj sporočijo njegove želje, in končno, če se trgovina sploh zaveda svoje osnovne dolžnosti — zadovoljiti kupca?! Brezbrizni odgovor trgovcev: tega ne boste nikjer dobili, njihovo neodgovornost le potrjuje.

Sicer pa pričakujemo, da nam bodo trgovska podjetja pojasnila, zakaj tako!

UREDNIK

Tovariš urednik!

Ze več kot mesec dni iščem po trgovinah majhne ropotuljice — bункice — za otroške športne vozičke. Te bункice se namreč kmalu strejo in jih je treba zamenjati. V trgovinah z igračami imajo sicer vse mogoče ropotuljice, samo takih ne. Stalno obljubljajo, da jih bodo dobili, da so jih že naročili, da pa jih tovarna ne pošlje. Se vam ne zdi, da so to tako malenkostne stvari, ki bi jih trgovina z otroškimi igračami morala imeti stalno na zalogi, pa tudi dobava iz tovarne se ne bi smela toliko zavleči. Tudi če v tovarni nimajo na zalogi teh bункic, bi jih v tem času že lahko izdelali. Kaže pa, da se trgovina prav malo zanima za želje kupcev. Kdaj bodo v trgovini prenehali samo enostavno odgovarjati — nimamo, jih bomo že dobili, ali pa, saj imamo drugačnih dovolj, pa kupite te — in se pri tem prav nič ne bodo ozirali na želje kupcev. Kako dolgo bo treba še čakati na to, da bodo v trgovini znali točno povedati, kdaj bodo iskano blago dobili, ne da bi bilo treba najmanj mesec dni še zaman povpraševati.

Ne vem sicer, kje je vzrok, da ni takih ropotuljic, kajti v trgovini se pač izgovarjajo na tovarno.

Jožica M., Ljubljana, Miklošičeva cesta

V večjih prodajalnah z otroškimi igračami smo se zanimali, kdo dela omenjene bункice za otroške športne vozičke, pa nam ni znal nihče povedati. Toda tudi v nekaterih skladiščih in komercialah trgovskih podjetij nismo mogli dobiti zadovoljivega odgovora. Prav gotovo je že to dokaz malomarnega in neodgovornega odnosa trgovine, da bi po svojih najboljših močeh ustregla potrošniku.

Zato smo prosili za pojasnilo kar našo največjo tovarno igrač »Mehanotekniko« v Izoli. Šef prodaje tovarni Nikola Kunstovič je med drugim povedal, da omenjenega izdelka ne delajo v njihovem podjetju, ker doslej po tem tudi ni bilo nobenega povpraševanja s strani trgovine. »Vsekaj«r pa bomo željo vaše bralke oziroma potrebe in povpraševanje po omenjenih ropotuljicah zabeležili in v bližnji bodočnosti proučili in analizirali stanje na tržišču, kar bi v primeru povpraševanja že storili. Torej pripravljenost proizvajalcev, da bi ustregli potrošnikom, je, le posredniki — trgovina — kaže, da so tudi tokrat odpovedali.

Kasneje smo izvedeli, da dela omenjene bункice menda podjetje »Plastika« iz Kopra in bomo v prihodnji številki posredovali še njihov odgovor.

UREDNIK

GRAJA TEHNIČNIM SLUŽBAM ZARADI PREMAJHNE PRODUKTIVNOSTI

Polletna sindikalna konferenca v podjetju »Niko« Železniki je v soboto zvečer privabila v kino dvorano skoro celoten kolektiv. Ni čudno, kajti to je bila konferenca posebne vrste, kjer niso govorili le razni predstavniki o nezanimivih in nekonkretnih zadevah, temveč udeleženci sami o svojih proizvodnih problemih.

Podjetje v prvem polletju namreč ni doseglo planiranih rezultatov, saj je ustvarilo le 37,8 % letnega planiranega dohodka. V primerjavi z lanskim obdobjem so ga sicer povečali za 6 %, toda z 12 % več delavcev. Produktivnost dela je torej padla. O vzrokih za to pa so si na konferenci marsikaj povedali.

Eden glavnih vzrokov za to je, da oddelki niso pravočasno dobivali potrebnega orodja, vsled česar so že začeta dela morali prekinjati in morali največkrat sami iskati nov posel, ki ga pa vedno ni bilo. Zato je prihajalo do zastojev in čakanja, to pa je tudi vplivalo, da se je poslabšala delovna disciplina. Poglavitni vzrok zastojem pa je pomanjkljiva dokumentacija. Prizadezi oddelki so sicer skušali opravičiti svojo neažurnost s preloženimi števili strokovnih kadrov, ter s prevelikim asortimentom izdelkov. Vendar pa vsaj slednji ne bi smeli biti vzrok manjše produktivnosti. Podjetje naj bi namreč proizvajalo 37 izdelkov, dejansko pa jih delajo le 6, kajti ostala proizvodnja je še polobratniška in nepomembna.

ZAPOSLENI NE POZNAJO PLANA

Mnogo pikrih je na konferenci padlo na račun orodjarne, ki menda z nepravčasno dobavo orodij onemogoča kompletiranje proizvodov. S tem so seveda zaloge nedokončanih izdelkov iz meseca v mesec večje in težave s sredstvi so tu. Toda vodja orodjarne je na te pripombe povedal: »Dajte nam plan, katera orodja potrebujemo v mesecu in izdelati jih bomo. Toda mi še nismo videli plana in pač delamo, kar nam naročajo iz tehniškega oddelka.«

Ljudje na delovnih mestih niso seznanjeni z mesečnimi nalagami oddelka niti jih ne poznajo vodje oddelkov niti obratni delavski sveti. Pa tudi tisti, ki eventualno dobijo mesečni proizvodni plan v roke, ostrmijo nad planiranjem. V planu so izdelki, za katere vsakdo ve, da

njihova proizvodnja še ni usvojena in da bo trajalo še mesece in mesece preden bi jih sploh lahko začeli delati.

O sprejemanju takega »utopičnega« plana ne razpravlja nihče in zato se tudi nihče ne čuti krivega, če ni uresničen.

NAGRAJEVANJE — RAKASTA RANA ZA POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI

Prav gotovo je eden izmed vzrokov manjše produktivnosti tudi neurejeno nagrajevanje. V začetku leta so namreč sklenili, da bodo povečali tarifne postavke za 12 %. Sedaj pa seveda

ugotavljajo, da to ni bil prav nič stimulativen ukrep za povečanje proizvodnje in proizvodnosti. Merila za delo bi morala biti drugačna in dolžnost samoupravnih organov v podjetju bi bila, da skupno z neposrednimi proizvajalci le najdejo kritirije, ki bi delo in uspehe bolje stimulirali. Vendar pa vse obstaja pri strem. Eventualna norma je razen tarifne postavke edini kritirij za osebnih dohodke. Vse norme pa niti niso realne in tako se zgodi, da nekateri zato potegnejo večje denarje, kot so si jih s svojim delom zaslužili. Predstavniki posameznih oddelkov so zahtevali, naj bi že vendar prešli na obračunavanje po ekonomskih enotah in uvedli nagrajevanje, ki bi stimuliralo produktivnost in dobro gospodarjenje. Kljub temu namreč, da so povečali čisti dohodek v primerjavi z lanskim obdobjem za 33 % in da še vedno 95 % tega razdelijo na osebne dohodke, znašajo mesečni povprečki zaslenega le 18.600 dinarjev. Toda, da se da doseči boljše uspehe in to z manjšim številom zaposlenih, najlepše kaže primer oddelka proizvodnje elektromotorjev. Tu namreč ustvarjajo iz

dneva v dan več, razen tega pa še ugotavljajo, da imajo tudi iz dneva v dan več odvečnih mož, da je torej tudi njihova proizvodnost vedno boljša.

MILAN OSOVNIKAR

OB FLUKTUACIJ ZAPOSLENIH ZARADI NADURNEGA DELA V JESENISKEM »KROJU«

ZAKAJ NE DVE IZMENI

Obrtno podjetje »Kroj« na Jesenicah s svojimi uslugami zadovoljuje številne prebivalce Jesenic in bližnje okolice, tako da je ta kolektiv vedno bolj obremenjen in zmora delo le s tem, da delajo zaposleni še po svojem rednem delavniku nadure. In prav to postaja iz dneva v dan hujši problem. Nadurno delo je postalo namreč v nekaterih delavnicah že skoro obvezno in največkrat pri tem ne izvzamejo niti vajencev. Toda posebno mlad kader krojačev in šivilj želi imeti le osemurni delavnik in zaradi tega ti mladi delavci vse pogostje odhajajo iz podjetja. Čeprav se nekateri izgovarjajo, da je poglavitni vzrok velike fluktuacije predvsem to, da sestavljajo ta kader pretežno dekleta in mlade žene, ki kmalu po poroki oziroma prvem otroku, zapustijo delo, to le ne drži popolnoma. Mnogo je namreč primerov, da se te delavke zaposlijo kasneje drugje, celo v drugi stroki, za katero nimajo nobene kvalifikacije.

Zanimivo je tudi, da je največja fluktuacija v tistih delavnicah, kjer so najbolj obremenjeni z nadurnim delom, kar zopet dokazuje upravičenost trditve, da bo treba za zmanjšanje fluktuacije urediti predvsem notranje razmere. Sedanje nadurno delo namreč ni protovojno, ampak vodi delavke oziroma mojstri to zahtevajo in je tako nadurno delo postalo skoraj obvezno. Če upoštevamo še to, da so v tem podjetju zaposlene predvsem mlade poročene žene in matere, ki jih doma čakajo še razna gospodinjstva opravila, potem ni nič čudnega, če si iščejo drugo službo in se zaposlijo tudi kot nekvalificirane delavke v povsem drugi stroki.

Omeniti velja tudi to, da ima »Kroj« majhne in neustrezne delavnice in da jim primanjkuje tudi strojev. Seveda s tem ni rečeno, da se delo ne bi dalo drugače, bolje organizirati v prid produktivnosti in zadovoljstva zaposlenih. Na Posredovalnici za delo na Jesenicah je namreč prijavljenih precej nezaposlenih deklet in žena, kvalificiranih šivilj in krojačic, ki bi se želele zaposliti v tej stroki. Delavk oziroma delavcev za ta poklic je na Jesenicah torej dovolj. Zakaj ne bi potem »Kroj« uvedel dve izmeni, saj imajo naročil več kot dovolj?

Prav gotovo bi tako lahko veliko zmanjšali fluktuacijo, razen tega pa bi kolektiv v še večji meri zadovoljil svoje stranke, ker bi tako skrajšali rok čakanja na uslugo in s tem dobili še nove naročnike, ki se sedaj zaradi čakanja obračajo drugam. Hkrati pa bi s tem pomagali urejati problem zaposlovanja žensk na Jesenicah.

R. GORENJC

SPLOŠNA BOLNIŠNICA MARIBOR:

V ekonomskih enotah varčujejo

Tudi v Splošni bolnišnici v Mariboru želijo pritegniti k upravljanju čimveč članov kolektiva. O tem pravi dr. Svetozar Breznik takole: »Za leto dni je tega, ko smo izvolili oddelčne upravne odbore. Vse manj je predlogov za odpravo oddelčnih kolektivov in se temu pristojeno še člane starih in ob petina kolektiva neposredno sodeloča pri upravljanju našega zdravstvenega doma. V začetku nismo verjeli niti pričakovali, da bo to prineslo tako hitro in toliko uspehov, kot jih sedaj opažamo.«

Sklenili smo, da bi naše organizacijske enote, ki jih je sedaj 24, spremenili v poskusne ekonomske enote. Ker imamo o poslovanju teh enot tudi finančne pokazatelje, jih ne bo težko spreminjati v samostojne enote z neposrednim upravljanjem. Ekonomske enote naj bi na primer sprejemale nove delavce, delile osebni dohodek, razpolagale z delom poslovnega sklada, osrednji upravni odbor pa si bi pridržal pravico do razporejanja centralnega investicijskega sklada, sprejemanja v delovno razmerje višji medicinski in drugi strokovni kader ter pravico vsklajevanja dela ekonomskih enot. Računovodska služba pa naj bi delala kot servis ekonomskih enot.

V kirurških ambulantah so parole »Varčuj z obvezami in električnim tokom.« Teh napisov prej ni bilo. Ali niso morda to samo gesla?

Marsikaj se je v zadnjem času pri nas spreminilo,« pravi dr. Breznik.

V naši novi ustavi bo dobilo socialistično načelo delitve po delu, kot izhaja iz te, ki se pripravljajo, dominantno mesto. Prav zato, ker mora takšen dokument odraziti bistvo družbeno-ekonomske strukture neke države, bo bodoča ustava poudarila kot temelj naše ureditve načelo: »vsakemu po delu«. Poudarila bo načelo, ki predstavlja praktično oživiljanje znane parole, ki si jo je delavsko gibanje istočasno z zahtevo »tovarne delavcem«, napisalo na svoje zastave.

»Nova ustava naj predvsem izrazi dejstvo, da se v sedanjih odnosih v Jugoslaviji zrcali tista stopnja socialističnega razvoja, ko je delo sproščeno v tem smislu, da je nedotakljiva pravica državljanov, da dela in dobiva za svoje delo ekvivalent, a skupnost pa jemlje toliko, kolikor potrebuje za vzdrževanje skupnih služb in poslov.« (Tito v izjavi 29. nov. 1960 ob 15. obletnici proglasitve republike.)

O TEZAH NAŠE NOVE USTAVE

VSAKEMU PO DELU

V naši družbeni in gospodarski praksi postaja delitev po delu izhodiščna točka vsega družbenega sistema. Samo s tem še ne more to načelo fungirati kot gola proklamacija niti kot tehnokratska shema delitve, ker bi se sicer kaj kmalu sprevrglo v malomeščansko ali birokratsko konstrukcijo bodoče družbe. Nasprotno pa postaja v naši ustavi kategorija delitve po delu in pravica proizvajalca pri odločanju o samih pogojih proizvodnje, bistvo vsega družbenega sistema, ki je zasnovan na samoupravljanju v družbeni lastni proizvodni sredstev. Gre za zaporedje, ki na taki osnovi priznava vsakemu pravico sodelovanja pri delitvi po količini njegovega dela, a ne da se z uradniškimi obrazci deli potrošniške dobrine.

Po Marxovi misli v »Kritiki Gotskega programa«, ki pravi, »da je vsaka delitev potrošnih sredstev posledica delitve samih pogojev proizvodnje«, bo naša ustava, kot se predvideva, dolgoročno utrdila odnose med nosilci samoupravljanja na vseh stopnjah. Tako se bo z objektivnim sistemom delitve zagotovilo pogoje proizvodnje, ki bodo vsakemu dajali realne okvire za samostojno in dosledno izvajanje načela »vsakemu po delu«.

»V novi ustavi,« pravi Kardelj v nedavnem intervjuju v Borbi, »bodo imela ta načela mesto v celotnem pravnem sistemu, in sicer predvsem v tem smislu, da bodo

te pravice trdneje določene in da bodo manj odvisne od tekočih planov in ekonomske politike. Na ta način ekonomski odnosi, kot se pri nas ustvarjajo na bazi samoupravljanja v proizvodnji in delitvi, ne bodo več nekaj, kar se od zgoraj priznava kot pravica državljanov, ampak bodo to stabilni odnosi, na katerih temelji ves sistem in ki dominirajo nad celotnim razvojem.«

Smisel socialistične delitve je prav v tem, da v odnosih v proizvodnji razvija in sprošča tiste sile, ki najbolj pospešujejo materialni in družbeni razvoj skupnosti.

Za nosilce samoupravljanja je pri nas že sedaj osnovni interes v tem, da jih nov sistem spodbuja k čim večji proizvodnji in k čimbolj samostojni delitvi po delu, a ne, da bi bili podložni nekemu »od zgoraj« postavljenemu režimu, ki bi jim po taki ali drugačni pravici razdeljeval dohodke.

Že Marx pravi, da pravni pojmi ne regulirajo ekonomskih odnosov, ampak nasprotno izhajajo pravni odnosi iz ekonomskih.

Razumljivo je, da bo pri nas še za mnoge samoupravne enote predstavljalo državno »distribuiranje pravice« z ekonomskimi instrumenti zelo važen činitelj gospodarjenja in delitve. Toda vedno manj se bo lahko pri tem govorilo o subjektivno-administrativnih kriterijih, a vedno več o realnih prizadevanjih, da se premostijo posledice neenakomernega materialnega razvoja v preteklosti. Napori za nadaljnjo vsklajevanje in stabilizacijo splošnih pogojev gospodarjenja, kot je plansko usmerjanje na vseh stopnjah v skladu z našim družbenim sistemom, se bodo razvijali v interesu nadaljnjega osvobodjanja delovnih kolektivov in ostalih nosilcev samoupravljanja. Vse to pa je podrejeno osnovnemu interesu naše ureditve, da spodbuja materialne in družbene procese, ki krepijo socialistične proizvodne odnose med ljudmi znotraj njihovih samoupravnih enot, to je v sami družbeni osnovi.

Zato bo načelo delitve po delu predstavljalo v naši novi ustavi činitelj, ki ne bo samo doprinesel k utrjevanju odnosov, ki so zrasli v naši praksi, ampak bo dajal stalno spodbudo k nadaljnjemu razvijanju sistema, v katerem bo to načelo vedno bolj postajalo samostojno po sebi razumljivo družbeno pravilo.

M. BAJEC

NAJMLAJŠA POČITNIŠKA SKUPNOST V LJUBLJANI POROČA:

PRVO LETO ZADOVOLJIVO

Ob pomladni napovedi novih cen v turizmu so mnogi prosvetarji, javni uslužbenci in delavci iz središča Ljubljane napravili križ čez letovanje ob morju. Če so že njihove glave dojele, da gostinci potrebujejo denar, veliko denarja za gradnjo novih objektov, ki služijo turizmu, denarnice niso razumele.

Pet minut pred dvanajstjo je prišla rešitev: občinski sindikalni svet Ljubljana-Center je junija organiziral počitniško skupnost in v treh (najetih) domovih in Kranjski gori, Selcah in Krilu pri Splitu zagotovil za 680 do 770 dinarjev štiri obroke hrane in udobno ležišče.

Medtem ko so bili obmorski in gorski hoteli v sezoni celo

prazni, počitniška skupnost ni mogla ugoditi vsem proslencem, čeprav razpolaga s 122 posteljami in čeprav ima 98 podjetij v tej občini lastne počitniške domove.

Prijavljali so se celo delavci, ki bi lahko letovali v svojem domu. Počitniška skupnost je namreč v penzijskih cenah nekaterim podjetjem močno konkurirala. Cene je zastavila tudi za štiri sto dinarjev nižje! Še samoupravni organi niso globlje posegli v sklad skupne uporabe za regresiranje letovanja.

Podjetju Volnenka, ki zaposluje okrog 200 ljudi, je lastni počitniški dom letos povzročil velike skrbi. Polna cena penzion je znašala približno 1500 dinarjev, ker je v domu samo dvanaest ležišč, in še ta niso bila zaradi visoke cene zasedena. Tisti, ki si lahko privoščijo dražji dopust, pa so se naveličali hoditi iz leta v leto v isti kraj.

Podobne težave so še v nekaterih drugih podjetjih.

MIKAVEN PREDLOG

Vse to v počitniški skupnosti veda. Če jim načrti uspejo, bo prihodnje leto precej drugače. Podjetjem, ki imajo lastne do-

move oddiha, bodo predlagali, naj jih oddajo počitniški skupnosti v upravljanje s pogojem, da jim je na razpolago v kateremkoli domu, ki jih vodi počitniška skupnost, toliko ležišč, kolikor so jih odstopili.

Verjetno se bodo mnoga podjetja ogrela za predlog. Prvič se bodo rešila organizacijskih skrbi v zvezi z letovanjem in regresiranjem, ki se mu zaradi velikih rejekšijskih stroškov v majhnih domovih skorajda ne morejo izogniti, če hočejo ugoditi delavcem. Če regresna ne priznajo, pa so domovi prazni. V enem in drugem primeru nastaja škoda, ki jo dober gospodarstvenik težko opraviči.

Z združitvijo počitniških domov v skupnosti bi se rešila znatno pocenila. Delavci bi lahko poceni letovali kljub temu, da bi bile penzijske cene ekonomske. Po zadrževanju počitniške skupnosti Ljubljana-Center dnevna oskrba ne bi presegla 750 dinarjev. To pa je veliko manj kot stane dnevni penzion (brez regresov) v majhnih počitniških domovih gospodarskih organizacij. Skupna nabava živil in kuhanje bi stroške zmanjšala vsaj za nekaj stotakov, če bi bilo več domov v istem kraju pod enotno upravo.

Zamisel najmlajše počitniške skupnosti v Ljubljani je vredna, da delovni kolektivi o njej razpravljajo, zlasti ker bi ob skupnem upravljanju lažje organizirali dopusnikom razne športne in kulturne prireditve, ki so za zdaj neizpolnjiva želja.

M.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942. List izdaja republiški svet ZSJ za Slovenijo. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter Dornik, Sonja Gasperšič, Milan Maver, Janez Voljč. Tehnični urednik Janez Suster.

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 313-VII. telefon uredništva: 33-722 in 30-672. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365. Posamezna številka stane 20 din. Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din. — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini.

● PIRAN:

Šola na morjih

Ko se je preteklo leto vpisalo v L. letnik Višje pomorske šole v Piranu 43 kandidatov — 23 strojniškov in 20 navigacijskih — je bilo precej pesimističnih napovedi o tej znanstveni kandidaturi, ki prav te dni delajo izpite za priznanje prvih dveh semestrov, so se namreč pripravljali na to trdo preizkušnjo ob svojem rednem delu na trinajstih ladjah piranske splošne plojbe. Sistem dopisnega šolanja pomorščakov je videti zares precej zapleten, saj je morala šola poskrbeti za stalni stik s svojimi dijaki, ki so razkropljeni po vseh svetovnih morjih. Vendar je priskočila na pomoč sodobna tehnična pridobitev — radiotelegrafija. Tako je vodstvo lahko redno dobivalo sifrirane naloge, medtem ko so za nekatere predmete pošiljali mladi pomorščaki vsakih petnajst dni po pošti kopije svojih študijskih dnevnikov.

Razumljivo, da je uspeh tega nenavadnega šolanja bodočega višjega kadra v našem pomorstvu mogoč ob zares odlični organizaciji poslovanja lani ustanovljene Višje pomorske šole. Ta sistem šolanja pa ima nedvomno svoje prednosti: odsotnost, oziroma nadaljnji redni študij mladih pomorščakov bi zaostrih še tako hudo pereče vprašanje pomorskega kadra, na drugi strani pa se je izkazalo, da bi se za redni študij na kopnem odločili le malokdo.

V Piranu pravijo, da se ne nameravajo odpovedati temu sistemu študija tudi kasneje, ko bo dograjen nov šolski pomorski center, kjer bo dobila svoje prostore tudi Srednja pomorska šola, ki deluje že vrsto let v domala neznosnih pogojih.

-sky

● VELENJE:

Za zaposlitev žensk gre

Na seji sveta Zavoda za zaposlovanje delavcev v Velenju so ugotovili, da je eden najvažnejših problemov zaposlovanje žena. Statistični podatki namreč kažejo, da je od 218 brezposelnih v šoštanjski in moziški komuni 188 žena. Od teh je kar 169 brez vsake kvalifikacije. Trideset odstotkov omenjenih žena je socialno ogroženih, ker njihovi družinski člani nimajo dvajset tisoč dinarjev dohodka. Kaže pa, da bo še iz leta v leto slabše, ker je razvoj Saleške doline usmerjen v težko industrijo, kjer je malo možnosti zaposlovanja žena. Na seji so sklenili, naj Zavod pripravi na osnovi posvetov z gospodarskimi organizacijami in drugimi činitelji v komuni predlog za dolgoročno in sistematsko urejanje tega problema. Pri sestavi predloga naj bi upoštevali možnosti za ustanovitev obrata za izdelavo otroške konfekcije in za zaposlovanje žena pri delu doma. Posebno v moziški občini bi bilo namreč nujno izkoristiti les, ki bi ga lahko predelovali tudi na domovih. Organizirali naj bi tudi tečaje za orodjarski poklic, ker je za ta poklic še dovolj praznih mest v industriji.

Na osnovi zbranih podatkov o možnostih zaposlovanja žensk bo Zavod dal predloge v razpravo občinskim ljudskim odborom.

● CELJE:

Pred polletnim obračunom

Povsod v sindikalnih podružnicah celjske občine se kaj živahno pripravljajo na svoje polletne konference. Občinski sindikalni svet je določil člane plenuma, ki bodo pomagali pripraviti gradivo posameznim sindikalnim podružnicam za konference. Na razpravah s predsedniki, tajniki in predsedniki nadzornih odborov so predlagali, da naj bi na polletnih konferencah govorili le o nekaterih najaktualnejših problemih, tako na primer o decentralizaciji delavskega samoupravljanja, pripravi pravilnikov o delitvi dohodka in čistega dohodka, izpadih iz dela, skrajšanju delovnega časa itd.

ZE.

● »TEHTNICA« ZELEZNIKI: Na vidiku lekarniške tehtnice

Obrtno kovinsko podjetje »Tehtnica« v Železnikih so ustanovili pred dvema letoma, ko so v tovarni NIKO iz proizvodnje izključili izdelavo preciznih in analitičnih tehtnic. Ta, danes še majhen kolektiv, s svojo prizadevnostjo dosega že lepe uspe-

he. V letošnjem prvem polletju so dosegli že 65,4 % letnega plana. Svoj proizvodni program pa nameravajo precej razširiti oziroma dopolniti z izdelovanjem novih vrst tehtnic, katerih naša domača industrija še ne izdeluje in po katerih je na trgu veliko povpraševanje.

Tako pripravljajo 50-gramsko tehtnico, ki bo po izjavah farmacevtskih strokovnjakov izpopolnila sedanjo vrzel ter nadomestila še vedno zelo uporab-

Vrtnarji se jezijo nad motorizacijo. Toda kam drugam naj bi jih postavili? Prostora je vedno manj

ljano ročno tehtnico v lekarnah. Tudi prve polavtomatske tehtnice imajo že izdelane. Te sedaj še izključno uvažamo. Domače tehtnice pa bodo znatno cenejše od uvoženih. Kaže pa, da ne bo več dolgo, ko bodo izdelali tudi prve avtomatske tehtnice. V svoj program so vključili tudi proizvodnjo pisemske, pošne in 250-gramske tehtnice. Upajo, da bodo svoje izdelke lahko prodajali, saj je povpraševanje na trgu precej večje kot sedanja zmogljivost njihove proizvodnje.

Ta kolektiv bo moral odigrati svojo vlogo v gospodarskem razvoju Železnikov. Saj bo kot kolektiv, ki ima s svojo dejavnostjo precej možnosti za napredek, lahko nudil zaposlitev novim delavcem Selske doline, kajti ostala podjetja bodo, kakor kaže, vsaj nekaj let delala še z istim številom zaposlenih. »Tehtnica« pa ustvarja svojo proizvodnjo še vedno s precejšnjim nadurnim delom. Zato bi bilo morda le koristno, da bi zaposlili še nekaj delavcev ter jih specializirali za svoje delo.

P. T.

● RADECE:

14 stanovanj za železničarje

V Radečah gradijo nov 14-stanovanjski blok za železničarje iz železniškega vozlišča Zidani most. Predvidoma bo blok dograjen do konca leta.

Cepprav so v zadnjih letih zgradili 60 novih stanovanj za železničarje iz Zidanega mosta, pa bi jih bilo treba zgraditi še enkrat toliko, da bi lahko zadovoljili vsem potrebam.

(K)

● STROJNA TOVARNA TEBOVLJE:

Zdaj še zobozdravstvena ambulanta

Devetega januarja letos je začela v Strojni tovarni v Trbovljah poslovati tovarniška ambulanta, ki je moderno opremljena in je prva tovarniška ambulanta v Zasavju.

Tovarniška ambulanta je do avgusta opravila že 8500 zdravniških pregledov, 2600 je nudila prvo pomoč ter opravila 660 preventivnih pregledov. Znatno se je zmanjšalo število obolenj kože; precej pa je primerov bolezni na ledvicah, revmatičnih obolenj itd.

S 1. septembrom je začela delovati še zobozdravstvena ambulanta. Prihodnje leto pa bodo v Strojni tovarni Trbovlje opravljali še preglede oči in ginekološke preglede.

(K)

● ZAGORJE OB SAVI:

8 milijonov dinarjev prometa mesečno

Samopostrežna trgovina veletrgovine »Prehrana« iz Ljubljane na Cesti 9. avgusta v Zagorju kaže že zdaj vse prednosti samopostrežne trgovine. Čeprav je površina prodajnega prostora sorazmerno majhna, je mogoče dobiti tu več blaga kot v starih klasičnih trgovinah. To se še najbolj odraža na prometu te

samopostrežne trgovine, ki znaša okrog 8 milijonov dinarjev mesečno.

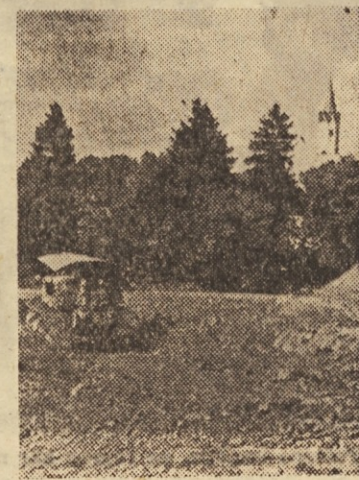
Zdaj so v Zagorju uredili že drugo samopostrežno trgovino (v rudarskem naselju Kisovec), v kratkem pa bodo izročili namenu še tretjo v preurejenih prostorih v Toplicah.

(K)

● NOVO MESTO:

1 odstotek plač za novo bolnišnico

V avgustu letos se je po dolgih razpravah le pričela uresničevati zamisel o gradnji novega bolniškega centra v Novem mestu. V prvi etapi (do leta 1964) bodo zgradili prostore za kirurški in otroški oddelek. V ta namen bodo potrebovali približno 700 milijonov dinarjev. Polovico bodo dobili iz republiških sredstev, drugi del pa bo treba

Buldozeri so že na delu za novo bolnišnico v Novem mestu

zbrati v novomeškem okraju. Kolektiv bolnišnice že pridno zbira sredstva. Že nekaj časa se odpovedujejo nagradam in stalno štedijo, tako da so si sami zbrali že 70 milijonov dinarjev. Obvezali so se do konca gradnje prve etape zbrati že blizu 190 milijonov dinarjev. Na pobudo OSS Novo mesto bodo nekaj več kot 90 milijonov dinarjev prispevali kolektivi iz okraja, ki bodo odvedli v prihodnjih dveh letih v skupni sklad po en odstotek od izplačanih osebnih dohodkov. O tem predlogu bodo še razpravljali občinski zbori proizvajalcev in kolektivni podjetji.

J. J.

● LENDAVA:

Za sedaj pod planom

Družbeni plan občine Lendava predvideva, da bodo proizvodnjo letos povečali v primerjavi z lanskim letom za 26,3 %. Polletni plan so dosegli z 41,5 %. Predvidevajo pa, da bodo v drugem polletju nadomestili izgubljeni, kar na primer trgovina in gradbeništvo v tem času ustvari več kot v prvem polletju.

S. S.

● VELIKA POLANA:

V počastitev 20-letnice

V počastitev 20-letnice vstaje in ustanovitve prvega odbora OF pripravljajo tudi v Veliki Polani pri Lendavi za 17. septembra veliko slavo. Slavje bo združeno s praznovanjem krajevnega praznika. Razen nastopov dramskih skupin, pripravljajo tudi kmetijsko razstavo in razstavo tiska (v Veliki Polani je bilo namreč leta 1934. uredništvo »Ljudske pravice«) in razstavi, ki jo pripravljajo mladinska organizacija.

S. S.

● KOPER:

Izžupan »rudnik« železa

Konec tega meseca bo ekipa »Brodospasa« zaključila s podvodnim rezanjem zadnjih ostančkov »Rexa«, ladje velikanke, ki so jo 1844. leta potopila zavezniška letala v neposredni bližini ceste Koper—Izola. 17-članska ekipa, v kateri je kar 12 potapljačev, je začela z deli že 1948. leta, vendar kljub marljivosti te naloge niso mogli opraviti. Velikanka je bila namreč s svojimi 52.000 brt domala neizžrpen »rudnik« železa za naše železarne in jo upravičeno pristejajo med naš največji tovrstni vojni plen.

-sky-

● JESENICE:

Nov pravilnik o nagradjenju izumiteljev

Novatorska dejavnost v jeseniški železarni je zelo razvita in številni avtorjev tehniških izboljšav vedno bolj narašča. V obdobju po drugi svetovni vojni pa do letos so od skupno 1400. izboljševalnih predlogov uporabili okrog 1120, v letošnjem letu pa imajo prav tako že 50 izboljševalnih predlogov, ki vsi pomenijo večje ali manjše prihranke.

Novi pravilnik o prijavljanju in nagradjenju tehničnih izboljšav, ki ga bodo sprejeli, je izdelan na osnovi novega zakona o patentnih in tehničnih izboljšavah z namenom, da še bolj stimulira to dejavnost. Pri njegovi izdelavi so razen ostalih sodelovali tudi člani kolektiva, ki so pripravili že več koristno izvedenih tehničnih izboljšav. Ta pravilnik bo nadomestil starega iz leta 1958.

V zadnjih treh letih so v Železarni izplačali skupaj 1.813.000 dinarjev za 175 predlogov; od tega v letu 1958 359.000 dinarjev za 39 izboljševalnih predlogov, v letu 1959 922.000 za 74 predlogov in v letu 1960 532.000 za 62 predlogov tehničnih izboljšav. V letošnjem letu pa so nagrade dosegle 135.000 dinarjev, pri čemer pa še niso zajeti vsi predloženi predlogi.

R. GORENJC

● ŽELEZARNA JESENICE:

Polletna sindikalna skupščina

V petek je bila v prostorih DDrma pri Jelenju polletna sindikalna konferenca Železarne Jesenice. Govorili so o gospodarjenju v prvem polletju in ugotavljali tako pozitivne kot negativne vplive novih gospodarskih ukrepov na gospodarjenje v podjetju. Še posebej so govorili o gibanju delovne sile in vplivu tega na proizvodnjo, dalje o uveljavljanju decentralizacije delavskega samoupravljanja, saj je sedaj Železarna razdeljena namesto na prejšnje štiri kar na 31 ekonomskih enot. V povprečju je bila zajeta in podrobneje obravnavana tudi politika razdeljevanja in doseganja čistega dohodka oziroma dohodka v podjetju, ki postaja vse bolj aktualna.

R. GORENJC

● CELJE:

Prehramna »previdnost«

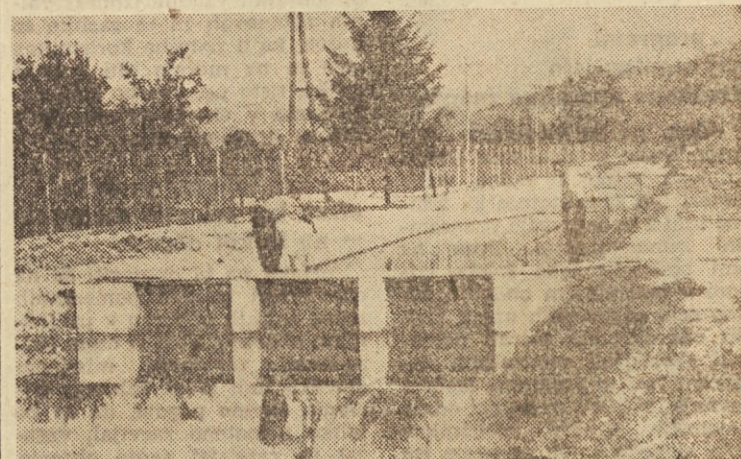
Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta Celje je razpravljalo o pripravi na plenem. Predsedstvo je določilo, naj bi plenem razpravljali predvsem o poteku priprave pravilnikov delitve dohodka in čistega dohodka, ker menijo, da se kljub težkim razpravam ponekod vse prepočasno lotevajo tega dela. Ponekod celo čakajo direktive od zgoraj.

Tudi decentralizacija delavskega samoupravljanja ne najde pravega zamaha. Marsikje je preveč »previdnosti«, posebno pri sproščanju finančnih sredstev. Skoraj povsod se pripombe, da ni dobro sredstva drobiti. Proti takim tendencam sindikalne podružnice premalo energično nastopajo.

ZE.

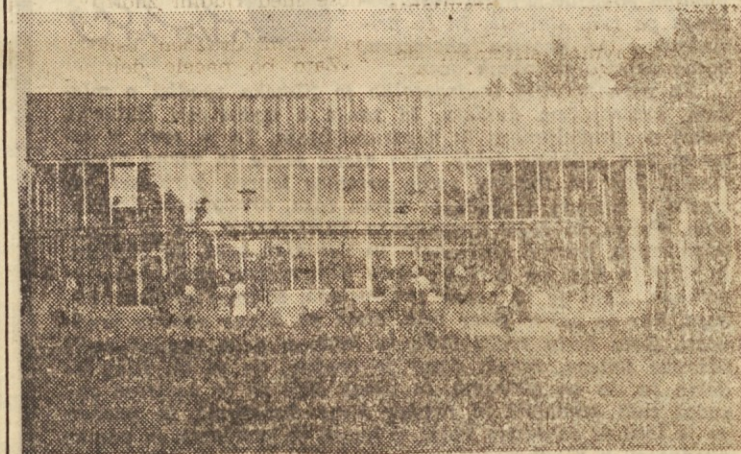
Prvo srečanje v novi šoli na Planini pri Kranju

Mesna industrija »Emona« v Zalogu pri Ljubljani si je uredila novo ribogojnico, s čimer bodo tudi izkoristili odpadke. V treh mesecih so zgradili kar osem bazenov, ki merijo skupaj 1500 kvadratnih metrov. Računajo, da bodo že do konca letošnjega leta dali na trg prvih pet ton postrvi iz lastnih ribnikov. Prihodnje leto nameravajo ribogojnico še razširiti in urediti tudi manjše gostišče ter omogočiti športni ribolov

Da je zanimanje za ribe veliko, kažejo tudi vsakodnevne vrste pred prodajalnami rib v Ljubljani

1. septembra so na Bledu odprli moderno festivalno dvorano, kjer je sedaj sahovski turnir

Turistično društvo Ribno pri Bledu je preteklo nedeljo organiziralo prvo »gorenjsko nedeljo« na planoti pod Ribensko goro, kjer so sodelovale folklorne skupine z Gorenjskega

Turisti odhajajo

SESTDNEVNI BOJ NA KLANI

Zadnja dolga noč tretje prekomorske brigade

nometalcev, minercev, vezistov, ki so oživljale fronto v Liki in na Kordunu, pa na obeh vse do Istre, Trsta.

V vojnem muzeju v Beogradu je ohranjen spisek prekomorcev. Na njem jih je nad 32.000! To številko dopolnjujejo borci III. prekomorske, ki so s svojim poslednjim dejanjem pri osvoboditvi Istre zapisi najotožnejše poglavje v kroniki partizanskih bojev za osvoboditev Istre in Slovenskega Primorja.

Drobec iz tega poglavja skriva v sebi šest dolgih noči na poslednjih frontnih postojankah pred Klanom, ob razraščeni mejnih kamninah med Slovenijo in Italijo.

Po treh letih bojev na domači zemlji: hujšega odpora jim ni nudil sovražnikov bes niti v Mostarju, niti ne pred Kninom, še manj v stenuh Velebita, kot ga je ranjen v nemški bajonet osredotočil v starih barikadah nekdanjih carinikov in orožnikov, mejašev. Med neprestanim ognjem so borci III. prekomorske zasedali položaje in jih spet iz-

gubljali. S skrajnim naporom so odbijali napade neprimerno številnejše reške grupacije generala Leera.

Da bi zadržal fronto na Klanu, je sovražnik izpraznil skoraj celo Slovensko Primorje, oslabil obrambo Trsta... Njegov odpor je razredčil nekatere čete, da niso štele več kot dvajset ljudi in še ti so bili ranjeni in oslajeni. Šest dni boja, devetkratni prehod položajev iz rok v roke, proboj fronte proti Ilirski Bistrici v smeri Pesjaka, vse to je bil hud davak, ki ga je odšla III. prekomorska na pragu rojstnih domačij mnogih njenih borcev.

Predvsem njihovemu spomenu je posvečena letošnja vsebina občinskega praznovanja v Ilirski Bistrici. Zborovanja se bodo udeležili predstavniki političnega, gospodarskega in kulturnega življenja Istre in Slovenskega Primorja, nekdanji borci prekomorskih brigad in pa številni gostje iz drugih krajev naše ožje domovine.

K. D.

SAMOSTOJNOST ŠOL NALAGA VELIKE DOLŽNOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

vnanja prosvetnih delavcev, ni moč predpisati, kajti to je stvar vsake šole posebej. Biti pa mora tako zasnovano, da bo spodbujalo prosvetne delavce k čimboljši kvaliteti njihovega pedagoško-izobraževalnega dela, da bo spodbujalo v njih iniciativno, da bodo prosvetni delavci čimbolj razširjali in poglobljali dejavnost šole.

... programi naj zagotavljajo družbeno uporabno znanje

»Šole pa ne dosega svoje gospodarske in družbene samostojnosti samo z vedno večjo materialno samostojnostjo, temveč tudi z vedno večjo programsko samostojnostjo. Prav na tem področju čaka šolske odbore v prihodnjem obdobju veliko zelo odgovornih nalog. Šolski odbori bodo morali pomagati sestavljati prosvetnim delavcem takšne programe izobraževanja, ki bodo v resnici odraz dejanskih zahtev koristnikov šole, ki bodo dajali učencem res življenjsko znanje, ki bodo za-

gotavljali, da bo to znanje tudi družbeno uporabno. Tudi na tem področju mora šola postati povsem samostojna. In doseči to, je ena najosnovnejših nalog šolskih odborov.«

Nadalje je tovariš Majhen dejal, da ta programska samostojnost še ne pomeni »atomiziranja« šol, razbijanje enovitosti šolskega sistema. Sicer bodo nastajale programske razlike v posameznih vzgojno izobraževalnih ustanovah in te razlike so nujne, kajti potrebe koristnikov niso in ne morejo biti povsod enake, tisto pa, kar bo šole povezovalo v enovit sistem, bodo skupni družbeni cilji.

... skrb šole naj postane otrok kot celovita osebnost — ne le kot učenec

»Hotel pa bi opozoriti še na eno izmed izredno pomembnih nalog šolskih odborov v prihodnjem obdobju. Šola si mora prizadevati zagotoviti mlademu človeku tudi izven šolskega splotja takšne pogoje, da se bo lahko nemoteno razvijal, vzgajal in razširjal svoje obzorje. Šolski odbori zato v prihodnje

ne bodo mogli zanemariti vprašanja, kot so na primer otrokovo zdravstveno stanje, njegova prehrana, otrokove družinske razmere, njegovo izkoriščanje prostega časa... Ne mogel bi sicer reči, da se šolski odbori tudi doslej niso lotili takih in podobnih vprašanj, res pa je tudi, da so vse preveč samo opozarjali nanje, včasih samo kritizirali posamezne primere, v veliko manjši meri pa so jih tudi samostojno reševali.«

... okvir dejavnosti šolskih skupnosti postaja pretesen

Proces gospodarskega in družbenega osamosvajanja šol pa nedvomno spreminja in pogloblja pomen tudi nekaterih drugih organizmov znotraj šole. V čem se potemtakem spreminja in pogloblja dejavnost šolskih skupnosti?

»Mislim, da zdaj postaja okvir dejavnosti šolskih skupnosti, ki je v večini primerov omejen na posamezne prireditve, na sodelovanje pri ocenjevanju učencev oziroma dijakov in morda še na to ali ono — že vse preveč tesen. Prav tako kot vsi drugi organizmi šole, tako bodo morale tudi šolske skupnosti reševati vsa tista vprašanja, od katerih je odvisen razvoj ustanove. Zato tudi mislim, da bi bil vsak kompetenten boj, torej boj za pravice in dolžnosti med posameznimi organizmi šole, več kot škodljiv. Ne smeli bi več razmišljati, ali imajo učenci pravico razpravljati o tem ali onem problemu, temveč ali bo to prispevalo k boljšemu uspehu šole,« je povedal svoje mnenje o tem vprašanju tovariš Vlado Majhen.

... izračuni učnine in merila za nagrajevanje prosvetnih delavcev — dve osnovni nalogi sindikalnih podružnic

Skrb za nenehno preraščanje šol v gospodarsko in družbeno samostojne ustanove je nedvomno tudi ena izmed velikih nalog sindikalnih podružnic prosvetnih delavcev. Prosil sem predstavnicu republiškega odbora Sindikata prosvetnih delavcev tovarišico Slavico Zirkelbachovo, da v nekaj besedah označi te naloge:

»Preko sindikalnih podružnic bomo morali doseči, da bodo ljudski odbori v celoti upoštevali novi zakon o finansiranju šol in tako zagotovili v skladih za šolstvo potrebna sredstva. Te naše zahteve pa bodo morale biti seveda utemeljene z natančnimi izračuni, kolikšni so prazaprav stroški izobraževanja za slehernega učenca na šoli. To obsežno delo bomo morali opraviti čimprej, vsekakor pa do tedaj, ko bodo občinski ljudski odbori sprejemali nove proračune. Druga naloga, ki nas čaka v tem letu, je, da tudi v prosvetni službi uveljavimo stimulativnejša načela nagrajevanja prosvetnih delavcev. To sta prazaprav osnovni nalogi, vse druge izvirajo iz njiju.«

»Lansko« prijateljstvo iz VII. c

... brez sredstev za investicije in amortizacijo bo ogrožena materialna samostojnost šol

Prva sredstva so se začela stekati v občinske sklade za šolstvo. Ob tem se nehoti vsiljuje vprašanje, katere osnovne naloge čakajo v bližnji prihodnosti upravne odbore teh skladov, ki naj kot družbeno-upravni organ zagotove šolam materialno samostojnost. Spet sem poprosil predsednika Sveta za šolstvo LRS tovariša Vlada Majhna, da bi odgovoril na to vprašanje.

»Naloge upravnih odborov skladov so v mnogočem enake nalogam šolskih odborov. Tako bodo morali upravni odbori na osnovi ekonomskih izračunov ugotavljati potrebe posameznih šol, vsklajevati zahteve po sredstvih, skrbeti bodo morali za nemoten dotok sredstev v sklad in s skladom seveda smotno gospodariti.«

Tovariš Majhen je nato še dejal, da bodo morali upravni

odbori skladov poskrbeti za to, da bo družba res dala tista sredstva, ki jih šolstvo potrebuje za svojo osnovno dejavnost, da bo tako prispevala tudi tista sredstva, ki so namenjena za investicije in amortizacijo. Pri tem je tudi omenil, da so letos nekateri občinski odbori pokrili samo obveznosti do rednih izdatkov šol, medtem ko niso prispevali v sklad tudi sredstev za investicije in amortizacijo. Če pa bi se taki primeri tudi v prihodnje pojavljali, bi bila slej ko prej ogrožena materialna samostojnost šol in namesto razvoja bi šolstvo zabredlo v stagnacijo. Poudaril pa je še, da je naloga upravnih odborov skladov za šolstvo tudi v tem, da nenehno opozarjajo šole tudi na tista sredstva, ki bi si jih lahko zagotovile z dopolnilno dejavnostjo. Ob koncu odgovora na to vprašanje je tovariš Majhen spregovoril tudi o tem, da bodo morali upravni odbori skladov poskrbeti za stalen dotok tistih

sredstev, ki so jih dolžni prispevati koristniki šol:

»Koristniki šol, je dejal tovariš Majhen, so dolžni prispevati sredstva za tisti kader, ki ga zase vzgajajo na šolah. Pri nas pa marsikdaj gospodarske organizacije poznajo samo investicije v stroje, medtem ko jih investicije v kader prav malo skrbijo. Upravni odbori skladov za šolstvo pa bodo morali poskrbeti, da bodo tudi ta sredstva dotekala v sklade.«

Slednjič je tovariš Majhen opozoril še na to, da bodo morali upravni odbori teh skladov spodbujati posamezne vzgojno-izobraževalne ustanove, da bodo uvajale stimulativnejše načine nagrajevanja, da bo vsklajevala odnose med dohodki prosvetnih delavcev in dohodki zaposlenih v industriji in javnih službah, da bo tako prosvetna služba stimulirana skladno z drugimi službami.

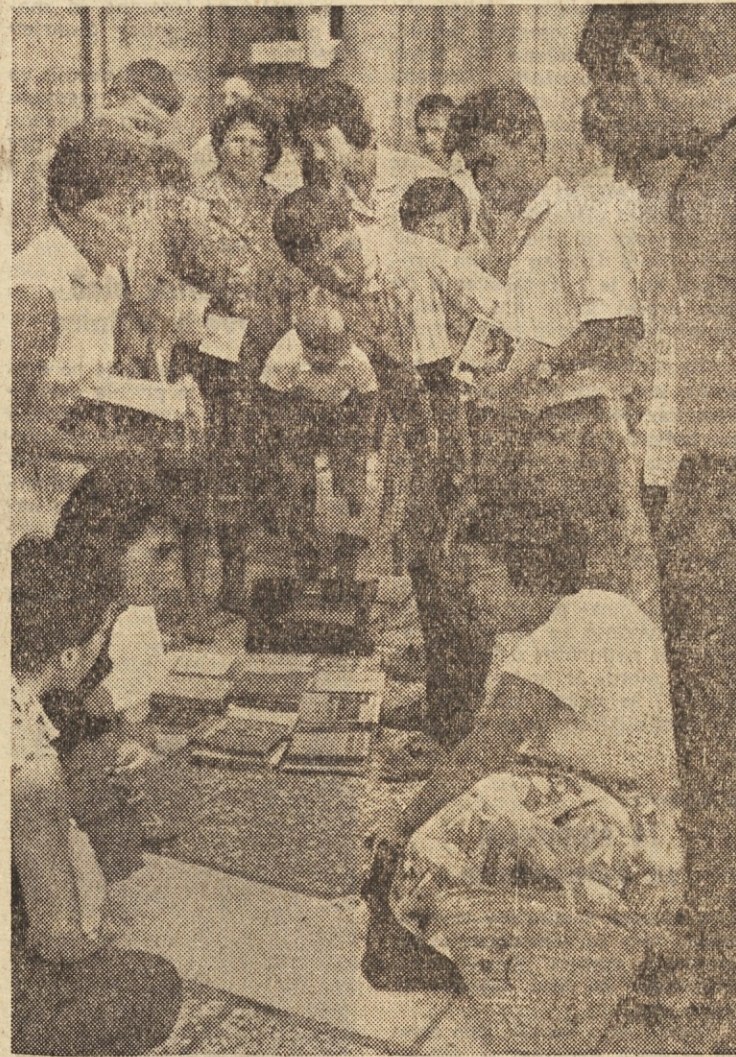
... od kontrolnih služb k proučevalno pospeševalnim službam

Ob koncu razgovora pa se je tovariš Majhen pomudil še ob spremenjeni vlogi in nalogah pedagoških služb. Dejaj, da so naloge pedagoških služb predvsem v tem, da se iz kontrolnih služb razvijejo v proučevalno pospeševalne službe. Skrb za razvoj notranjega življenja šol, skrb za čimvečje kvalitete njihovega dela, oživljanje mehanizmov, ki delujejo v družbenem življenju, tudi v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, analize novih odnosov, nove metode — vse to so naloge pedagoških služb v procesu gospodarskega in družbenega osamosvajanja šol.

»Vsa ta poglobljena vsebina dela pedagoških služb pa seveda zahteva za to delo strokovno usposobljen kader in trdno materialno osnovo.« je še pripomnil tovariš Majhen. »Zato tudi v nekaterih občinah ustanavljajo tako imenovane medobčinske pedagoške službe, dovolj močne in razvite, da lahko opravijo te svoje naloge. Kjer pa so obične osnovne šibke pedagoške službe, tam se tudi le-te ne bodo mogle razviti v kaj več kot kontrolne službe.«

Iz vsega, kar sta povedala predsednik Sveta za šolstvo LRS tovariš Vlado Majhen in predsednica Republiškega odbora sindikata prosvetnih delavcev tovarišica Slavica Zirkelbach, je očitno, da čakajo kolektive na šolah in vse družbene organe in službe, ki se ukvarajo s šolstvom, v novem šolskem letu mnoge zahtevne naloge.

BOJAN SAMARIN

Poštena kupčija, pa čeprav kar na tleh

Oživljena dijaška tradicija

V Križankah je te dni kar mrgolelo mladih prodajalcev — amaterjev. Prišli so učenci osnovnih šol, dijaki in slušatelji strokovnih šol; prišli so na dijaški knjižni sejem. In prinesli so tisto, za kar šele zdaj spoznavajo, da pomeni njihovo bogastvo: rabljene šolske knjige. Razložili so jih po policah, ob zidovih, na stole in po tleh in sami posedli poleg. Najbolj podjetni pa iščejo kupce zunaj, na cesti...

In ponujajo svoje knjige. Slabše in boljše ohranjene, zanikno zašpehane in skoraj nove. Mlajši so še bolj boječi in starejši bolj navihani, nekateri morda kar preveč predrzni, ko ti poskušajo vsiliti knjigo, ki ni več veljavna. No, slednji so v manjšini. Kajti velika večina mladih prodajalcev je nastavila solidne cene, ki se

seveda ravna po ponudbi in povpraševanju in pa po uradnih prodajnih cenah, ki so jih razobesili na stojnicah Državne in Cankarjeve založbe ter Mladinske knjige. Tamkaj pa vsak kupec lahko dobi tudi seznam veljavnih učbenikov; takih, ki bodo veljavni samo še letos; knjig, ki bodo uporabne najmanj še pet let in pa knjig, katerih obvezno uporabo bodo določila ravnateljstva strokovnih šol.

Letos so napredaj knjige za osnovne in strokovne šole ter za gimnazije. V prihodnje naj bi na te sejme prišli tudi študentje. Toda čeprav je letošnji sejem, kot prvi po dvajsetih letih, po obsegu vedarje skromnejši, kot bi pričakovali, je mladim prodajalcem vendarle porodil spoznanje: precej knjig že imamo, ki bodo

veljale tudi prihodnje in še kar tero naslednje leto. Bolje ohranjeno knjigo pa lahko dražje prodaja. To pa pomeni, ki manj izdatkov za učbenike, ki bodo potrebni v novem šolskem letu. Gospodariti kaže torej tudi s knjigami.

Letošnji sejem so priredili na pobudo Trgovinske zbornice za okraj Ljubljana. Zato, da bi sejem sploh stekel, so v Križankah postavili tistih nekaj prodajnih paviljonov. Trgovinska zbornica za okraj Ljubljana nedvomno zasluži priznanje, da je izpeljala organizacijo letošnjega dijaškega sejma, kar doslej ni uspelo nikomur, niti mladinski organizaciji ne. Toda v prihodnje bi bilo nedvomno prav, če bi minili brez pomoči trgovine. Naj se mladi sami znajdejo, naj preskusijo svoje sposobnosti.

—mG

TA TEDEN SMIO IZBRALI

»Pustolovec pred vrati«

Film Sime Simatovića »Pustolovec pred vrati«, povzet po istoimenski drami Milana Begovića, ki je bila med obema vojnama eno najbolj znanih in priljubljenih del naših odrih, bo po svoji tematici, žanru in stilu verjetno ostal osamljen primer domače filmske melodrame. Že na pulskem festivalu so kritiki in publika povedali o njem dosti dobrega pa tudi slabega. In če prisluhnemo še našemu občinstvu, bomo deležni podobnih ocen.

Za petnajstletno srednješolko je filmska zgodba o mladem, umirajočem dekletu, ki sanja o nedoživeti ljubezni, nekaj neopredeljenega in nerazumljivega. To ni svet, v katerem živi sodobno deklet, niso njene sanje in njena hrepenjenja. Ona ne razume svoje vrstnice izpred štirideset let, živeče v povsem drugačnem ritmu časa, drugačnem družbenem okolju in času drugačnega čustvovanja. To je zanjo odmaknjen, preveč abstrakten in nerealen svet. Za človeka, ki »živi in hodi po zemlji«, nima film nobene prave cene in pomena. Zanj je to nekaj preživete, solzavo sentimentalnega, kar je nekoč sicer bilo, nima pa danes nobene vrednosti. Zato bodo redki tisti, ki bodo v delu vendar našli odtenke tistega, zaradi česar je vredno, da je bil film izdelan in da ga gledamo. In vsega tega se je verjetno zavedal tudi scenarist in režiser Sime Simatović, še preden se je lotil te zahtevne snovi, v kateri je poudarek in pomen predvsem v njeni poetičnosti, simboliki in fantastiki.

Ceprav je težko reči, da je Simatović v vsem uspel, je treba poudariti enoten stil, dobro preštudirani čas in okolje dogajanja, ustrezen ritem in celotno vzdušje filma, vrh vsega pa je doživeta igra Ane Karić. Vsekakor nekaj, zaradi česar filmskega dela ne smemo in ne moremo oceniti kot delo brez vsake vrednosti in pomena za našo filmsko ustvarjalnost.

I. B.

PREPROST ZAMOTAN RAČUN

Onega dne se je baje napotila v Beograd delegacija slovenskih uradnikov iz podeželskih kinematografov. Na statistični center, kjer ima jo velike elektronske možgane, prav tja, kjer so letos izračunavali podatke popisa prebivalstva.

v Spodnjem Kašlju imajo trikrat na teden predstavo. V ljubljanskem kinematografu Komuna pa imajo vsak dan v tednu po štiri predstave. Radi bi vedeli, kako se izračuna, da se oba projektorja v enakem času amortizirata.

— Dajte, dajte, je začudeno rekel šef, saj to vam bo vsak šolar v drugem razredu osnovne šole povedal, da se bo projektor v Komuni prej iztrošil kot oni v Spodnjem Kašlju.

— Pa ne bo držalo, je v en glas odgovorila delegacija. Smo tudi mi tako mislili in izračunali, pa je vseeno napak. Kar dajte v elektronske možgane!

Prvi stroj je luknjal podatke za projektor v Spodnjem Kašlju, drugi pa za onega v kinu Komuna. Slednjič je prišel odgovor.

— Saj sem rekel, je šef dešifriral izračun s kartice, projektor v kinu Komuna se veliko veliko hitreje izrabi kot oni v Spodnjem Kašlju. Povedal jim je celo številke. Do dneva natančno.

— Ne bo držalo, so odgovorili oni iz delegacije. Najbrž je pomota. V predpisih piše, da je stopnja amortizacije v obeh primerih enaka. In tako jo moramo tudi odvajati.

SPIK

Op. ur.: Kaj ni naš »Spik« pozabil povedati, da šele sedaj razumemo, zakaj lahko v Komuni predvajajo tudi dobre filme, ki jim ne zagotavljajo vedno polne dvorane, a zakaj v Spodnjem Kašlju upravnik ne sme prav nič skrbeti, kakšen je film, le da je dvorana natrpano polna.

Sli so naravnost k šefu.

— Tovariš, ali bi nam lahko na elektronske možgane nekaj izračunali?

Šef jih je začudeno pogledal.

— Za tole gre, so hiteli pojasnjevati. V kinu

Škodljivo molčanje

Košarkarski stadion v Karlovcu je že več let na zlem glasu. Nekulturno navijanje gledalcev (psovke, surave grožnje in prostaške žalitve pred tekmo, med njo in po njej), pristranski domači funkcionarji, oglušujoč trušč (trobente, zvonci, sirene, petarde itd.) ves čas tekme brez sekunde (!) premora ter razne oblike lažjih ali hujših napadov s kamenjem, pestmi, brcami (pred leti so med tekmo zažgali kar z bencinom polito igrišče) močno sodelujejo pri izidu športnega dvoboja, neprizadetega gledalca pa preselijo v vzušnje zloglasne južnoameriške torcide.

Ce računamo z vsem omenjenim (omenjeno pa je v mili obliki) in če vemo, da karlovske košarkarji za vse izgrede še nikoli niso bili strože kaznovani kot z de-

narno globo, je na mestu vprašanje: »Kako morejo športni forumi dovoljevati takšne športne prireditve?« Karlovske (pa tudi drugi) primer je zavrt v plašč strogo zaupnega molka. Vse, kar se dogaja v karlovske »okoliših«, je javna skrivnost, ki pa zaradi pomanjkanja prijav nikoli ne zagleda belega dneva pred disciplinskimi organi.

Od kod takšen molk? Vsi, ki so igrali v Karlovcu in izgubili pod nemogočimi okoliščinami, so si mislili: »Če jih prijavimo, dosežemo samo, da prepovedo domačemu železničarju igrati košarko na svojih tleh. Tako pomagamo našim tekmečem do pomeni zmag nad Karlovcani, s katerimi bi nas prehiteli na lestevici.«

Košarkarska zveza Jugoslavije je letos napovedala vrsto ukrepov za red in varnost na igriščih. Kljub stroгим sankcijam proti izrednim varnost na igriščih še vedno ni povsem zagotovljena, saj so sodnika in igralci Olimpije (ne vsi) po nedavni tekmi Železničar : Olimpija komaj odnesli celo kožo iz Karlovca.

Sedaj je vrsta na tekmovalni komisiji, da uresniči nove člene pravilnikov za varnost na igriščih in poseže po najstrožjih kaznih. Tokrat bo njeno delo lažje, saj ji bo zadostovala le beseda nevarnega delegata, četudi je nihče izmed prizadetih klubov ne bo potrdil.

Izdajalski naboji

Lahkomiselna nepremišljenost zapelje mlade športnike večkrat na napačno pot. Na državnem strelskem prvenstvu, ki poteka te dni v Ljubljani, sta slovenska mladinci Gaber iz Ljubljane

in Bizjak iz Kranja nabijala svojimi malokalibrski puški z boljimi naboji iz svojih žepov, namesto s slabšimi iz zavojčka, ki sta ga dobila od vodstva tekmovalnega odbora. Nepremišljeno nista pomislila, da bodo takoj odkrili njuno nepoštenost, ker so se uradni rumeni naboji vidno razlikovali od prethotapljenih rdečih.

Lahkomiselno pa se pred prekrškom nista spomnila, da ju bodo zaradi prevare odstranili s tekmovalnega, še manj pa, da bo zato njuna vrsta (slovenska reprezentanca) ob prvo ali pa vsaj ob drugo mesto.

Mislila sta samo na rezultate. Nista jih dosegla. Pozabila pa sta povsem, da bosta z nepoštenostjo omadeževala svoj človeški ugled.

Mar ni taka cena za športni uspeh prenisoka?

PUŠKA NAJLJUBŠE RAZVEDRILO

OBISK PRI ŠPORTNIKIHI TOBAČNE TOVARNE

Razgibano življenje v raznih sekcijah — Kot marsikje, tudi v Tobačni tovarni prednjačijo strelci — Pregovor: »Zgledi vlečejo« v podjetju uspešno uredničujejo

V nekaterih podjetjih sprožijo delavci večkrat koristne pobude za športno izživiljanje, toda če za te pobude ni dovolj razumevanja »zgoraj«, se lahko zgodi, da takšne pobude obtičijo na slepem tiru. Drugje pa je spet obratno: vodilni kadri v podjetju — direktor, tehnični direktor, predsednik DS, predsednik sindikata in drugi — se lahko še tako trudijo, da bi kaj naredili, če ni do vzetnosti med delavci, je lahko vse prizadevanje »od zgoraj« kot bob ob steno.

V ljubljanski Tobačni tovarni je vsega nekaj — koristnih pobud med delavstvom in »zgle-
dov, ki privlačijo.
Podjetje danes ni več tisto, kar je bilo nekoč, namreč po številu delavcev. Še pred vojno je ta tovarna dajala kruh več kot 2000 delavcem in delavkam. Danes jih je ostalo le okrog 500. Stroji, sodobni avtomati, bodo nadomestili počasno delo človeških rok. Kljub temu, da je v tovarni danes »samo« 500 delavcev in delavk, pa se to skrečenje prav nič ne pozna na živahni dejavnosti v raznih sekcijah, zlasti športnih in tudi kulturnih.

STRELCE POZNAJO DALEČ NAKOLI

Mar ni za 500-članski kolektiv razveseljiva ugotovitev, da v tovarni deluje precej sekcij, in to ne samo na papirju, marveč tako, da je delo teh sekcij dejansko občutiti. Najbolj razgibani so strelci, prav malo zaostajajo šahisti, marljivo se udeležujejo tudi igralci namiznega tenisa. Zdej se v podjetju zbirajo tudi odbojkarji oziroma odbojkarice. Seveda ne kaže prezreti tudi fotoamaterjev, ki so si v tovarni uredili lastno temnico in vse potrebne naprave. Se več zanimanja pa je za tisti šport, kjer diši po okantih — za avto-moto krožek. V njem je včlanjenih 30 tovarišev in tovarišic, ki se na tovarniškem avtomobilu — tovarna ga je v te namene prepustila krožku — seznanjajo z vsemi skrivnostmi menjalnika, volana, sklopke, zavora in drugih naprav.

Kot rečeno, pa strelci močno prednjačijo. Če pomislimo, da je med 500 delavci kar 70 strelcev in strelk, je to nedvomno lep uspeh.

Tovariš Ivan Škraba opravlja v podjetju delo referenta za normative časa in materiala. Ves svoj prosti čas pa posveča strelstvu. Če govoriš z njim le nekaj minut o strelstvu, si boš takoj na jasnem: to je eden izmed tistih, ki poznajo le svoje delo in svojega »konjička«. Tovarišu Škrabi je poleg dela strelstvo vse. Sicer pa — nič

čudnega, saj je že nekajkrat nastopil v slovenski reprezentanci. »Našo družino poznajo daleč naokoli«, je pripovedoval. »Imamo že kar nekoliko tradicije — razvili smo se pred nekaj leti iz sekcije v strelski družini »Rajsko Skapin«. Ko smo videli, da nas je dovolj in da smo organizacijsko in strokovno dovolj trdni, smo se kar sami postavili na lastne noge.«

VSAK MESEK VSAJ ENA TEKMA

Kaj je tisto, kar vnaša v sekcije Tobačne tovarne življenje, razgibanost? Vsekakor redno delo — treninji in tekme. Brez dela, brez treninga ni nič, ni uspehov. Tudi brez tekem ni športa. Naj bo športnik še tako skromen — tu in tam mora pomeriti svoje sile z drugimi.

»Naša strelska družina ima svoj koledar. Vsak mesec imamo vsaj eno tekmo, včasih tudi dve. Udeležujemo se občinskih sindikalnih tekmovanj, obiskujemo bližnje družine, tekmujemo za »Zlato puščico« in še marsikje,« je razlagal tovariš Škraba. »Letos se je za »Puščico« borilo 9 strelcev, na okrajnem prvenstvu jih je nastopilo šest.«

Tudi šahisti tekmujejo. Na raznih prireditvah ali pa tudi kar doma. Organizirajo enostavno prvenstvo podjetja. Zakaj ne bi bilo tako prvenstvo zanimivo? Isto velja za namaznoteniške igrice in odbojkarje.

Metka Mesec, nekdanja igralka »Olimpije« in članica državne reprezentance, ne more pozabiti žoge. Pravi, da bo drugo leto za tovarno zgrajeno igrišče, žogo in mrežo so letos že dobili.

»Sestavili bomo moštvo,« je pripovedovala, »pa se bomo vključili v kakšno podvezno tekmovanje. Saj je v tovarni precej deklet, ki so že igrale. In tudi fantov se bo nekaj dobilo.«

Napletali smo še pogovor o tem in onem. Priznati je treba, da so strelci sila iznajdljivi, ne samo pozhrtvovalni. Zato imajo tudi dovolj orožja: 18 zračnih pušk, 2 malokalibrske, 1 vojaško ter pištolo. Nekaj denarja za nakup orožja so dobili od

SAHOVSKE URE NA BLEJSKEM TURNIRJU SO STEKLE. KDO IZMED ZEBRANIH VELEMOJSTROV BO ZEBRAL NAJVEČ TOČK, JE ZA ZDAJ SE TEZKO NAPOVEDATI, KAJTI TUDI PRI SAHU JE SREČA OPOTEČA

DOBER ŠPORTNIK — DOBER DELAVEC

Zanimalo me je, kakšni so športniki v tovarni. Včasih je namreč slišati, da so športniki bolj zanič pri delu, da iščejo na račun športa samo razne ugodnosti v podjetjih in podobno. »Takšnih športnikov pa ni pri nas,« je odvrnil tehnični re-

NOVEMU MLADINSKEMU SVETOVNEMU PRVAKU BRUNU PARMU SO OB POVRATKU V DOMOVINO PRI PRAVILI NA BLEDU LEP SPREJEM

ferent strelcev. »Skoraj vsi strelci so tudi dobri delavci. Saj veste, kdor ni za šport, temu običajno tudi za delo ni dosti.«

Strelci Tobačne tovarne se pozimi pripravljajo v dvorani menze, poleti pa gredo na strelišče na Dolenjski cesti. Toda tovariš Škraba še ni zadovoljen. »Veste, mi je razlagal imamo še boljše strelišče v planu. V naših kletnih prostorih. Zdej je tam skladišče. Če bi dobili tisto dvorano, potem... Kar srce me boli, ko so v njej zaboji,« je potožil.

»Prej ste omenili,« sem vprašal, »da tudi vaši vodilni kadri dajejo zgled ostalim?« »Seveda! Direktor je bil nekoč sam športnik, zdaj ga pogosto vidimo med nami s puško v roki. Naš tehnični direktor je najboljši šahist v podjetju. Predsednik sindikata je med strelci skoraj na vrhu rang-lestvice, takole na 3. ali 4. mestu od vrha. No, mar to ni dovolj?«, se je nasmešnil tovariš Škraba.

Pred kratkim so strelci Tobačne tovarne nastopili v Izoli, kjer so se pomerili s SD »Dorko Marušič« ter s strelci iz Predoselj. Moški so zmagali, ženske pa so zasedle 2. mesto. Zato pa so strelke Tobačne tovarne slavile zmago med posameznicami, ki si jo je priborila tovarišica Škraba.

»Torej, vaši delavci in delavke se z veseljem vključujejo v športno življenje?«

»Prav gotovo,« je pritrdil tovariš Škraba. »Mar bi sicer prihajali naši strelci na trening v Ljubljano z Vrhnike, iz Polhovca Gradca, Kozarij, Vrhovcev in drugih krajev? Delo v naši tovarni je naporno, utrujajoče. Gibi pri strojih so monotoni, enakomerni — vse to človeka

utruja. Edino zdravilo je zdravo razvedrilo, šport. Delavci in delavke že sami čutijo, da jim je šport najboljše zdravilo, najbolj zdravo razvedrilo in sprostitelj po trdem delu,« mi je razlagal tovariš Škraba.

Prišel sem na dan z zadnjim vprašanjem. Kaj pa težave? Jih mar v tem kolektivu nimajo?

»Seveda je tudi pri nas nič koliko težav,« je pojasnjeval tehnični vodja strelcev Tobačne tovarne. »Zlasti nas tare več izmen. Če bi vsi delali samo dopoldne v eni izmeni, bi bila to igrača. Zdej pa ima vsak svojo izmeno, zato marsikdo ne more redno obiskovati treningov. Imamo sicer tako urejeno, da delavke in delavci izkoristijo za trening polurni odmor, ki je sicer namenjen malici. Toda v pol ure ni mogoče dosti narediti. Težko je tudi zato, ker se večina delavcev vozi od daleč v Ljubljano. In slednjič ne pozabite, da imamo med 500 zaposlenimi več kot 300 žena, ki se še vedno ne udeležujejo v športu v takem številu kot moški.«

Se marsikaj pohvalnega bi lahko zapisali o športnikih te tovarne, zlasti strelcih. Na primer o tem, kako skrbno pazijo na orožje, o tem, da med vsemi 70 strelci in strelkami v tovarni ni niti enega alkoholika. Ali pa o tem, da imajo v svojih vrstah tudi republiške reprezentante. In da poznajo to družino strelcev daleč naokoli, v občini pa sploh. Lahko bi pisali o tem, da za vsako sekcijo skrbijo marljivo referenti, da je torej šport aktiviziral v podjetju tudi precej športnih delavcev. Toda če bi pisali o vsem tem, bi prispevek izdatno presegel »planirani« obseg. Morda o teh stvareh kdaj drugič. I. P.

DRAGO ULAGA V TISI IZ LILLESHALLA ANGLEŠKEGA SREDIŠČA ZA REKREACIJO

TOVARIS DRAGO ULAGA SE JE KOT PROFESOR VISOKE SOLE ZA TELESNO KULTURO V LJUBLJANI UDELEŽIL 16-DNEVNEGA MEDNARODNEGA TEČAJA ZA VPRASANJE TELESNE VZGOJE NA ANGLEŠKEM IN NAPISAL ZA BRALCE »DELAJSKE ENOTNOSTI« NASLEDNJE PISMO.

V udobnem avtobusu je samo 14 potnikov. Udeleženci mednarodnega seminarja za vprašanja moderne telesne vzgoje in športa. Tokrat potujemo v staro graščino Lilleshall, kjer se bomo pomenili o športni rekreaciji in si ogledali praktično delo v različnih tečajih. Zlasti me zanima, katere športne panoge uvrščajo k rekreaciji, to pa zaradi tega, ker je Anglija klasična dežela športa. Če omenim, da segajo prvi podatki o ljudskem razvedrilu v obliki športa v osmo stoletje našej, ali n. pr., da je bil nogomet v štirinajstem stoletju tako popularen, da ga je moral kralj Edvard II. na ulicah Londona prepovedati, tedaj je s tem časovna razsežnost športne tradicije le nakazana.

In vendar pokrajina ne daje takega videza. Na dolgem poto-

vanju nisem videl kaj več igrišč kakor pri nas, res pa je, da so parki z negovanimi tratami namenjeni svobodni športni aktivnosti, kakor tudi, da imajo šole zelo velike zelene površine. Tu pa tam zagledaš igrišče za golf, tenis ali kriket — igralcev pa je razmeroma malo, kajti v poletnih mesecih gredo najraje v campinge.

V graščino Lilleshall, nekako šlo za športne inštruktorje, smo se pripeljali tik pred kosilom. Posedli smo okrog kamina v sprejemnici in začeli s pomenki.

Zvedeli smo, da so imeli tudi v Angliji šolsko reformo, ki je privedla od tega, da se dandanes učijo v šolah zlasti takih telesnih vaj, ki so primerne za rekreacijo tudi pozneje. ko se mladi ljudje zaposlijo. Med starejšimi je veliko zanimanja za

tenis in golf, med mlajšimi pa za kriket, nogomet in družabne ples. V Lilleshallu so stalni tečaji za amaterske športne inštruktorje, ki vodijo potem športne in plesne vaje pri različnih aktivih, klubih in mladinskih organizacijah. Upravnik je poudaril, da jim ne gre toliko za vrhunski šport in tudi ne za spektakl, temveč za pravilno treniranje z namenom, da bi ljudje napredovali in imeli s tem več veselja.

Kakšne tečaje vse prirejajo? Tečaje za streljanje z lokom, tenis, golf, perjanico, rugby, sabljanje, nogomet, košarko, atletiko, judo, hokey, orodno telovadbo in družabne ples. Posebne tečaje imajo tudi za vodje mladinskih oddelkov. V zimskih mesecih se vozijo v druge dežele, kjer se učijo smučanja. Tečaji niso posebno zahtevni in trajajo po en teden. Učnino in preskrbo mora plačati vsak udeleženec sam oziroma organizacija, ki ga je poslala (stroški za tečaj znašajo 9 do 10 angleških funtov, to je približno 20.000 din). Kako veliko je zanimanje za tečaje vidimo po tem, da so vsa mesta za več mesecev vnaprejšje oddana.

V Lilleshallu ni stalnih učiteljev, pač pa jih uprava angažira od časa do časa, oziraje se na potrebe. Tečajniki prebivajo v prostornih grajskih sobah po 3 do 6 skupaj (ležišča so ločena s španskimi stenami). Uživajo izdatno športno hrano, morajo pa si sami pospravljati sobe in pomagati pri drugih delih. Osebnostim, da je to dobro, in bi bil za to, da imajo središča za izobraževanje kadrov tudi svoje ekonomije, kajti tudi do vsakdanjega priložnostnega dela na planem je možno dobiti tak odnos, da ga človek občuti kot rekreacijo.

V prijazni obednici so se zbrali oddelki tečajnikov, bil je čas kosila. Dobili so majhno ko-

ličino goste juhe, nekako musakot z zelenjavo in močnatno jed. Mi smo prinesli s seboj angleško »suho kosilo« v zavitku: kruh s sirom, kruh z mesom, pecivo in jabolko. Nato so nam ponudili še dober angleški čaj. O angleški prehrani poročam namenoma, to pa zaradi tega, ker ima nekatere dobre strani: izdaten zajtrk, razmeroma malo kruha in k mesnemu obroku več vrst zelenjave in omake. Takoj pa moram dodati, da sem od angleške hrane naslopljen še več pričakoval, namreč, da bo v strokovnem pogledu na višji stopnji, to je, da bo na mizi črn kruh (vitamini!), več presne zelene vrtnine, več sadja.

(Nadaljevanje)

GRASČINA V LILLESALLU — SREDIŠČE ZA ŠPORTNO REKREACIJO. TU PRIREJAJO LETO IN DAN TEČAJE ZA ŠPORTNE VADITELJE

OBKOLJENA TISKARNA

Po tem je bilo potrebno misliti, kako bi začeli graditi in adaptirati notranjost poslopja. Izdelali smo načrt. Lastniki hiše, v kateri je bila knjigovodnica, smo rekli, da hočemo kot patrioti v dvoriščnem posloppu napraviti skrivališče, v katerega bi zazidali nekaj slovenske literature, da je ne bi okupator uničil. Ker je vedela, da je Sil-

stavec in Janez Strekelj kot graficar. Vsi so bili člani Partije. Delali so pod zelo težkimi pogoji. Iz tiskarne niso odhajali po nekaj dni.

Takoj na začetku pa so se pojavile nekatere težave. Tiskarski stroj je tako ropotal, da se je to slišalo tudi v knjigovodnici. Zato je bil za primer nevarnosti montiran signal (rde-

delali na ljubljanskem območju, izročali ponarejene legitimacije, imenovane »Carta di identita«, je imelo velik pomen za normalno delo. V tiskarni smo izdelovali tudi potna dovoljenja »Lascia passare«, ki so jih Italijani dali vsakomur, komur so dovolili kakršno koli potovanje iz Ljubljane.

Kljub vsem varnostnim ukrepom pa so nas tovariši iz tiskarne opozorili, da je delo v pogojih, v katerih živijo, zelo nevarno, kajti v primeru izdaje nimajo možnosti izhoda, ker so zaprti iz vseh strani. Predlagali so, da bi na stropu napravili odprtino, skozi katero bi bilo moč na podstreho, kjer so bile neke sobice. Ena izmed njih je imela okence obrnjeno na dvorišče. Ta izhod smo brž napravili. Bil je zelo koristen, kajti ljudje so imeli precej več čistega zraka, hkrati pa veliko možnost, da se v primeru nevarnosti rešijo. To je bilo veliko psihološko olajšanje za tovariše v tiskarni.

Tiskarna je delala s polno paro skoraj pol leta. Pod streho smo spravili tudi šefa našega gradbenega oddelka. Da bi upravičili promet z velikimi količinami papirja, smo izdelali v gradbenem oddelku, ki je bil precej prostoren, skladišče papirja. Na vrata skladišča smo napisali, da pripada predstavnštvu podjetja »Italba« — Milano. To podjetje je v resnici delovalo v Milanu, ni pa imelo podružnice v Ljubljani. V skladišču je delal tovariš Matelič, ki je imel hkrati tudi svojo trgovino s tehničnimi izdelki. Nastopal je kot zastopnik podjetja »Italba«, s katerim je imel v resnici poslovne stike. S papirjem so nas preskrbovali delavci iz različnih papirnic v Ljubljani. Nekatera podjetja so nam prek naših ljudi ilegalno prodajala velike količine. (Naenkrat tudi pol vagona.)

Ta tiskarna je delovala od julija do decembra 1942. leta. Potem je prekinila delovanje zaradi velike racije decembra 1942, ko so odkrili tiskarno »Trugo« v Mostah. »Truga« je bila v trikotu med železniško progo Ljubljana—Zidani most, Ljubljana—Novo mesto in Zaloško cesto. V hiši nad tiskarno je bila mizarska delavnica. »Truga« smo jo imenovali zategadelj, ker je mojster v tej mizarski delavnici izdeloval krste za talce. V teh krstah so včasih spali tudi delavci v tiskarni.

NEVARNOST PRED ITALIJANSKIMI PATRULJAMI

V tej tiskarni so tiskali brošuro »Sokoli v boju«. Tedaj je prvokrat v Ljubljani začel izhajati »Slovenski poročevalec« v večjem formatu in na osmih straneh. Največji problem za to tiskarno, eno med prvimi v Ljubljani, je bilo raznašanje časnikov in brošur. Precej naših ljudi so že aretirali, precej pa jih je bilo kompromitiranih. Italijani so se tako balli, da so po mestnih ulicah redno križarile

na vsakih 50 m patrulje. V takšnih pogojih je bilo raznašanje tiskanega gradiva do javk zelo nevarno. Zato smo zaposlili nekoga kurirja, ki je bil v partizanih. Preden je začel delati, je prejel točna navodila. V primeru racij ni smel na cesto. »Blago« je moralo biti vedno kamufirano. Med vožnjami po ulicah je moral en človek hoditi pred njim, da bi ga lahko pravočasno opozorili na italijansko patruljo. Nekega dne dva izmed naših kurirjev nista storila niti eno niti drugo in to se jima je maščevalo, nam pa prizadejalo hud udarec. Tega dne je prišla 200 m od tiskarne italijanska patrulja. Italijani so pregledali zaboje za smeti in našli v njih brošure »Sokoli v boju«. Takoj so ju aretirali. Na srečo je gospodar mizarske delavnice, naš prijatelj, vse to videl in je to takoj sporočil grafičarjem v tiskarni, da so lahko pravočasno pobegnili.

BEG PRED ZASEDO

Tačas sem bil doma. Tovariši so uspeli priti opoldne in mi sporočiti, kaj se je zgodilo. Najprej, kar smo morali storiti, je bilo, da smo obvestili tovariše, ki so delali z nami, naj bodo previdni, čeprav niso vedeli za to tiskarno. Boris Kariž, vsi tiskarji in jaz smo šli tedaj na določeno mesto v bližini »Truge«, da bi lahko zvedeli, kaj se je zgodilo.

Italijani so hišo že obkoliili in okoli nje postavili strojniška gnezda. Nad železniško progo so bile naperjene v hišo še tri strojne. V hiši pa je bila zaseda. Vse, ki so se popoldne mudili v bližini, so aretirali. Na našo nesrečo je prispel tudi tovariš, ki je prevažal material za gradnjo bunkerjev. Le-tega nismo obvestili, kaj se je zgodilo. V trenutku, ko je hotel odpreti vrata, je nekdo zavpil:

»Italijani!»

Ta se je takoj znašel in pogljal konja. Ker niso nikogar aretirali med tistimi, ki so vedeli, za kaj gre, tiskarne niso našli, ker je bila dobro zakamufirana. Ob vhodu v tiskarno so bile montirane cevi, v katerih je vrela para za sušenje lesa. Para je bila vedno v cevih. Zategadelj so bile toliko tople, da jih ni mogel nihče potipati. V primeru nevarnosti smo paro močno spustili, da ni bilo ničesar videti. Dva meseca Italijani niso vedeli, da je tu tiskarna, vse dotlej, dokler niso aretirali našega tovariša, ki je prevažal material, tistega, ki mu je že enkrat uspelo pobeegniti. Ta tovariš se je na začetku zelo dobro držal, vendar pa je bil zaradi dveletnega dela v tiskarni precej živčen. Ko so ga Italijani aretirali, ni ničesar rekel, vse dotlej, dokler mu niso dali pišče, v kateri je bilo neko sredstvo, ki je dražilo živce. Po tem je spregovoril. Povedal jim je »o nečem«, kar je pri glavni upravi policije, in razkril sled do cinkografije v okolici Ljubljane.

»RDEČA ROKA«

4

Pet prstov

Odnos francoskih oblasti do Rdeče roke se je spreminjal, spreminjal tako, kakršna sta bila političen položaj in potreba za podtalno teroristično organizacijo v trenutku, ko sta bila vojska in policija nemočni, da preprečita osvobodilno gibanje v severnoafriških deželah. Ko pa je Rdeča roka januarja 1957 poskušala z dvema protitankovskima projektiloma ubiti glavnega poveljnika francoskih sil generala Salana v Alžiriji, pri čemer je bil ubit njegov adjutant, huje poškodovana pa generalova hči, je vlada v Parizu ugotovila, da so teroristi prekorčili »svoje kompetence«. Francoska protiovseščevalna služba je lahko ugotovila, da je atentat organiziral »uradni šef« terorja v Alžiriji Rene Kovač, ki je imel že več let stike z visokimi osebnostmi v armadi, posebno s tistimi, ki so bili desničarsko usmerjeni.

Zaradi atentata na generala Salana je moral Rene Kovač pred sodnike. Branil ga je advokat Tiscier-Vignancourt, podsekretar v Petainovi vladi. Proces se je začel poleti 1958, vendar ni bil za javnost. Medtem je Kovač zbolel in iz bolnišnice, tako vsaj trdijo, z legalnim potnim listom odpošljal v Španijo, kjer še danes živi na otoku Maiorici. V pojasnilu Kovač je v času, ko so ga aretirali in na začetku sodne obravnave oziroma bega, moral v Alžiriji »opravičiti določene naloge« za račun desničarskih sil v Franciji. Kasneje so ugotovili, da je vplival na vodstvo upora 13. maja 1958. leta, ko je armada prevzela oblast v Alžiriji, zrušila IV. republiko in pripeljala na oblast generala de Gaulle.

PET PRSTOV RDEČE ROKE

Trdijo, da organizacijo Rdeča roka sestavlja pet organizacij.

Uradna francoska tajna obveščevalna služba, tako imenovani »Drugi biro«, služba zunanje in protivohunske dokumentacije in Direkcija teritorialnega nadzorstva, tajno združuje Catena, v katerem je zbrana skupina bivših častnikov, sedaj desničarskih politikov, deli alžirske organizacije MNA pod vodstvom Mesalija Hadja, kot konkurenčna organizacija alžirskemu osvobodilnemu gibanju, desničarski ekstremistični »ultraši«, razne skupine nacionalistov, ki s pomočjo uradnih oblasti organizirajo teroristične umore in podkupovanja širom po Evropi.

SPREMEMBA URADNE POLITIKE PROTI RDEČI ROKI

Zdaj je zgodovinsko dejstvo, da je v majskem uporu 1958, skozi katerega se je rodila Peta republika, sodelovalo večje število desničarsko usmerjenih politikov: Najuglednejši med njimi je bil senator Michel Debré, ki ga je bivši minister za pravosodje Françoise Mitterand obtožil, da je sodeloval pri atentatu na generala Salana, Jacques Soustelle, ekspert za tajno policijo, politični komisar majskega upora, eden od višjih šefov atentatorja Renea Kovača.

Z ustanovitvijo Peta republike je veliko število inspiratorjev terorističnih akcij dobilo v resnici politično oblast. Debré je postal ministerski predsednik, Jacques Soustelle za minister za informacije, vendar je bil kasneje prisiljen odgovoriti se temu položaju.

Vendar pa je general de Gaulle kaj kmalu začel obratovati na določenim številom desničarskih politikov, ki so mu nedvomno direktno ali pa indirektno pomagali, da pride na oblast. Septembra 1959, ko je razglasil pravico do samoopredelitve Alžirije, je postal general de Gaulle v očeh desničarjev »izdajalec francoske stvari«. De Gaulle je ukazal poslednjemu živemu maršalu Francije Juenu, ki je imel zveze s teroristi, naj drži jezik za zobmi, kadar teče beseda o politiki. Iz vlade so izključili tudi enega izmed voditeljev »ultrašev« Georgea Bidaulta.

Medeni mesec teroristov in Peta republike je tako omejen. Ko sta januarja 1960 alžirska »upornika« Ortiz in njegov tovariš Lagailarde poskušala, da zrušita tudi Peto republiko, je de Gaulle naposled obrnil hrbet teroristom in jih na ta način spet pustil v ilegali.

ATENTAT NA DE GAULLA?

Hkrati s politično akcijo generala de Gaulle v Parizu in Alžiriji je francoska policija začela obveščati svoje zunanje kolege o Rdeči roki. Tako je francoska policija izročila policiji v Frankfurtu seznam dvanajst članov Rdeče roke, ki so operirali v Nemčiji. Belgijske granicarje so obvestili o transportu bomb in peklenjskih strojev, ki jih je Rdeča roka hotela prethotapiti čez mejo. Francoska policija je indirektno obvestila ljudi iz evropske organizacije osvobodilnega gibanja Alžirije o potovanju terorista Renea Kovača, da bi ga le-ti spravili s poti in na ta način pritrhanili francoski pravici, da izvrši smrtno kazen nad teroristom.

Nevarna teroristična organizacija Rdeča roka je, kot da bi bila pred svojim poslednjim dejanjem. Francoska obveščevalna služba je namreč februarja 1960 obvestila predsednika de Gaulle, da je Rdeča roka pripravljala atentat tudi na njega. S tem je verjetno teroristična organizacija Rdeča roka sama sebi podpisala smrtno obsodbo. Mogoče? Kdo ve?

DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

5 Načrti divjega Billa

Ko so ga vprašali o teh darilih, je Dulles na vso moč protestiral. »Nihče, ki me pozna«, je rekel, »in ve, kaj sem delal in za kaj sem se boril 37 let aktivnega življenja, ne bi mogel resno pomisliti, da sem lahko bil nekakšen izolacionist ali pristaš Ameriškega prvega komiteja.«

Vendar pa kaže, da so bili javni govori, ki jih je imel John Foster Dulles v mesecih pred Pearl Harbourom, prepleteni z mislimi in deli »Ameriškega prvega komiteja«. Vsaj trikrat se je John Foster Dulles smejal opozorilo, da preti Ameriki nevarnost od sil Osi. »Te sile«, je govoril, »so enostavno dinamične nacije, ki iščejo s polno pravico mesto pod soncem.«

V govoru, ki ga je imel marca 1939 v Klubu gospodarstvenikov v New Yorku, je Dulles izjavil:

»Nikakršnega razloga ni misliti, da bi katera koli totalitarna država sama ali združena s kakšno drugo mogla želeči napasti ZDA, ali da bi to v resnici storila. Seveda mi moramo biti imuni zoper kaj takega. Samo historija lahko podpira idejo, da pripravljajo Nemčija, Italija ali Japonska napad na nas.«

Javnih dokumentov ni, po katerih bi bilo moč ugotoviti, da bi Allen Dulles delil ista stališča s svojim bratom ali njegov interes za »Ameriški prvi komitej«.

Tudi ni javnih ne privatnih dokumentov, ki bi dokazovali nasprotno. Lahko pa je reči, da sta brata v svoji karieri zastopala ista stališča, skoraj v vsakem primeru.

Potem je prišel Pearl Harbour.

»DIVJI BILL« POSLJE NEMCEM DULLESA

Tedaj se je pred Allenom Dullesom odprla povsem nova kariera. Ko je bil še v State Departmentu, se je Allen Dulles sprijateljl s pomočnikom federalnega državnega tožilca, z nekim Williamom Donovanom, ki so mu rekli tudi »Divji Bill«.

Ko je Pearl Harbour pripeljal ZDA v drugo svetovno vojno, so Donovan izbrali, da je vodil prvo ameriško superšpijonsko organizacijo — Urad za strateško službo. Tako je stopil v stik z Allenom Dullesom in ga nagovoril, naj se vrne na njegovo staro območje v Bern v Švico.

Potrebno je bilo, da bi Allen spet odpotoval tjakaj in organiziral glavni štab za špijonažo v Evropi. Donovan je to delo namenil prav njemu, kajti želel je človeka z dobrimi zvezami v nacistični Nemčiji. V tem je bil Allen Dulles v resnici visokokvalificiran.

Uradna verzija o delovanju Allena Dullesa v Švici v drugi svetovni vojni pa je takale:

Allen Dulles je bil poslednji Američan, ki je legalno prekorčil francosko mejo novembra 1942. leta, ko so nemške čete zasedle ozemlje vichyske Francije, da bi reagirale na zavezniško invazijo v severni Afriki. Njegova naloga v Švici je bila, da ugotovi, kdo bi se lahko v Nemčiji zoperstavil Hitlerjevemu režimu in da ugotovi, če so ti ljudje aktivno delali na izpodkopavanje nacizma. Mojsteršpijon Allen Dulles je vrgel trnke in ribe so zelo hitro začele prijemat. V kratkem so potrkali na njegova vrata protinacistično razpoloženi ljudje in mu prinašali informacije ter mu sporočali najbolj zaupne podrobnosti iz zarot, s pomočjo katerih naj bi vrgli Hitlerja.

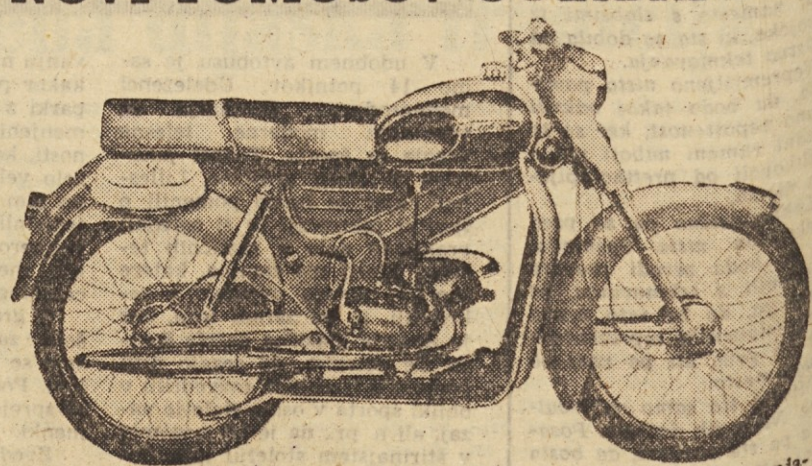
Nekaj od tega se je zgodilo, vendar to še ni vse. Da bi bolj razumeli smisel in značaj tistega, kar se je dogajalo v Bernu, je potrebno seči v ozadje, v razvoj priložnosti in dogodkov v tem obdobju.

Januarja 1943. leta, prav v času, ko je bila Allenova operacija zbiranja podatkov najbolj uspešna, sta se Roosevelt in Churchill sestala v Casablanci. To je bil eden izmed tistih vrhunskih sestankov, ki naj bi določil način vojne in kar je bilo najvažnejše: konec vojne. V Casablanci sta dva zavezniška liderja razglasila doktrino brezpogojne kapitulacije in izrazila pripravljenost na vse napore, da Nemčijo prisilijo na kolena.

Njun razglas je nastal v času, ko so v Nemčiji že kuhali peklenko juho. Nemška strategija je dolgo časa temeljila na prečitvi vojne na dveh frontah. To je bilo Hitlerjevo kardinalsko načelo vse dotlej, dokler mu niso številne lahke zmage zmešale presojanja in ga zapletle v vojno proti

Sovjetski zvezi. Neskončni ruski prostori je začel požirati nacistični vojaški stroj. Potem pa je prišel sredi boja na vzhodni fronti na vrsto japonski napad na Pearl Harbour, udarec, ki je Hitlerja prav tako presenetil kot ameriško mornarico.

NOVI TOMOSOV COLIBRI T-12

močnejši motor — 2,3 KM, tri stopnje prenosa, možnost večjega vzpenjanja, hitrost 60 km na uro, večji tank za gorivo, dva sedeža, sodobnejša oblika in še mnogo manjših izboljšav — to so prednosti novega Tomosovega Colibrija T-12!

Tovarna motornih vozil TOMOS Koper

POSTOJNSKI gozdni gospodarji

Gozd je že od nekdaj pomenil za človeka dobrino. Dajal mu je kurjavo in gradbeni les, nudil mu je zavetišče pred sovražnikom, z lovom pa si je v njem našel potrebno hrano. V narodnoosvobodilni borbi je bil gozd skrivališče partizanov. Marsikateremu borcu je s svojim zelenim plaščem rešil življenje.

NASTANEK PODJETJA

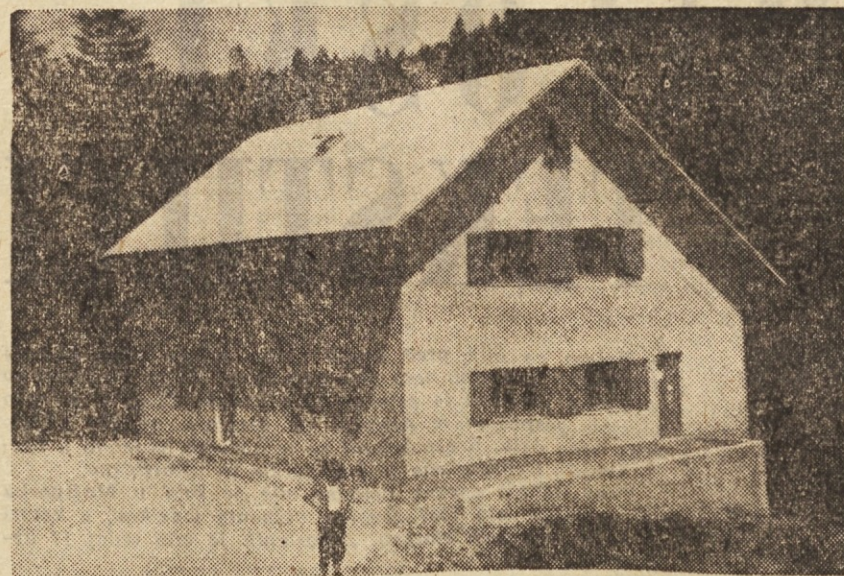
Ob ustanovitvi podjetja Gozdno gospodarstvo Postojna leta 1947 so bile tudi v gozdarstvu težke razmere. Osnovna sredstva, evidenca in arhivi so bili v celoti uničeni. Skoraj vse stavbe za nastanitev delavcev in logarjev po gozdovih so bile požgane. Povsod je bilo treba graditi in obnavljati. S požrtvovalnim in vztrajnim delom celotnega kolektiva so bile začetne težave premagane. Zgradbe v gozdovih so bile kmalu obnovljene.

Z uvedbo delavskega upravljanja je tudi v gozdarstvu nastopila nova doba, doba novega gospodarskega si-

stema in oblikovanja dohodka v podjetjih. Na sejah delavskega sveta in upravnega odbora so vedno več razpravljali o delu in gospodarskem razvoju podjetja. Sklepi teh organov so bili zlasti v zadnjih letih vedno bolj izraz interesov kolektiva, ne pa posameznika.

Danes upravlja in gospodari Gozdno gospodarstvo Postojna z okoli 30.000 ha visokih gozdov, to je gozdov, ki dajejo trajno rento, razen tega pa še z okoli 10.000 ha kraških gozdov varovalnega značaja, ki zahtevajo mnogo več investicij, kot pa je njihov donos.

Ko je podjetje, zahvaljujoč se delavskemu upravljanju in novemu gospodarskemu sistemu ustvarilo potrebna finančna sredstva, je začelo sistematično izboljševati življenjske in delovne pogoje delavcev. V gozdarstvu so do tedaj živeli in delali delavci v težavnih razmerah: brez primernih stanovanj in ob slabi hrani. Prav zato je začelo Gozdno gospodarstvo Postojna graditi gozdarske hiše in kоче za nastanitev delavcev, in sicer na Nanosu, v Zagori, Škocjanu, Menešiji, Vekselnu, Peklu, Leskovi dolini, Markovi dolini, Mašunu, Okroglini, Praprotni dragi, Stiski in drugod. Zdaj imajo v področnih gozdovih 18 sodobno urejenih zgradb za delavce. Razen tega so organizirali povsod, kjer je več delavcev, kuhinje, ki pripravljajo izdatno hrano po primerni ceni. Vsi ti ukrepi so znatno izboljšali delovno disciplino, povečali storilnost in zmanjšali število obolenj. Hkrati so delavcu omogočili bolj ustaljeno, stalno in redno delo. V krajih, kjer so gozdni obráti, so zgradili stanovanjska poslopja. Tako v Postojni tri, v Cerk-

nici eno, Kozini eno, na Rakeku eno še marsikje drugje. Skupaj so zgradili 29 stanovanj, gradijo pa še stanovanja v Ilirski Bistrici, Kozariščah in Sežani. V Postojni je bila zgrajena tudi upravna stavba, v kateri je podjetje dobilo primerne in sodobne prostore za svoje poslovanje.

DOHODEK RASTE

Poglejmo še gospodarjenje. Dohodek podjetja se je vsako leto povečeval, čeprav so se v gozdarstvu vse doslej vsa dela opravljala brez mehanizacije (razen kamionskih prevozov). Dohodek od leta 1956 dalje se je gibal takole.

Primerjava na enega zaposlenega

Elementi	1956	1957	1958	1959	1960
Celotni dohodek	1.115	1.105	995	1.222	1.596
Dohodek	301	353	294	396	644
Celotni dohodek	209	254	250	339	498
Osební dohodek	202	233	243	319	392
Delovna sila	712	818	832	743	751

Če upoštevamo, da se cena gozdnih produktov ne oblikuje prosto, temveč je določena (maksimirana), vidimo, da so dosežki v glavnem uspeh iskanja notranjih rezerv. Ven-

z vodilnimi ljudmi v podjetju s temi uspehi ne zadovoljujejo, temveč iščejo nove možnosti za izboljšanje prodar pa se organi upravljanja skupno izvodnje, povečanje storilnosti in

izboljšanje delovnih ter življenjskih razmer zaposlenih. Da bi se delo v gozdu čimprej mehaniziralo in s tem povečala proizvodnja ter zmanjšalo delavcem fizično naporno delo, ki je delavce prezgodaj izčrpalo, so lani začeli uvajati motorne žage. Zdaj jih imajo že 30. Povsod, kjer dopuščajo razmere, uvajajo spravilo lesa s traktorji.

ZA VARNOST PRI DELU

Za zaščitna sredstva so leta 1960 potrošili okoli 8 milijonov dinarjev in kupili vsa najnujnejša sredstva za zaščito zdravja delavcev, ki so v gozdarstvu na svojih delovnih mestih izpostavljeni vsem vremenskim nevarnostim.

Mnogo denarja so doslej dali tudi za štipendije in strokovno izobrazbo delavcev, zavedajoč se, da so večja storilnost, izboljšanje proizvodnje in s tem v zvezi dvig življenjske ravni odvisni v veliki meri tudi od strokovne sposobnosti in splošne izobrazbe delavcev.

Ta kratki opis Gozdnega gospodarstva Postojna kaže, da živi v podjetju kolektiv, ki se zaveda svojih dolžnosti in pravic ter z uspehom odloča o razvoju podjetja, o delitvi dohodka, o uporabi prostih sredstev ter o vsem, kar prinaša podjetju vsakdanje življenje.

Hude posledice vojne, ki nam je pustila opustošena mesta in vasi ter uničene prometne zveze, hkrati pa graditev prvih objektov naše težke industrije in hidrocentral, so nam narekovale, da smo morali prva leta po vojni globlje seči v naše gozdno bogastvo, kot bi po načelih pravnega gospodarjenja z gozdovi sicer smeli. V tistih časih je bil les glavni izvozni artikel. Ko je naša nova industrija začela dajati svoje prve izdelke ne samo za domači trg ampak tudi za izvoz, se je v gozdarstvu začelo stanje normalizirati. Že leta 1950 se je zmanjšal posek lesa, zato da se izravnava s prirastkom. Hkrati smo začeli intenzivneje gojiti gozdove, da bi čimprej popravili posledice prekomernega poseka.

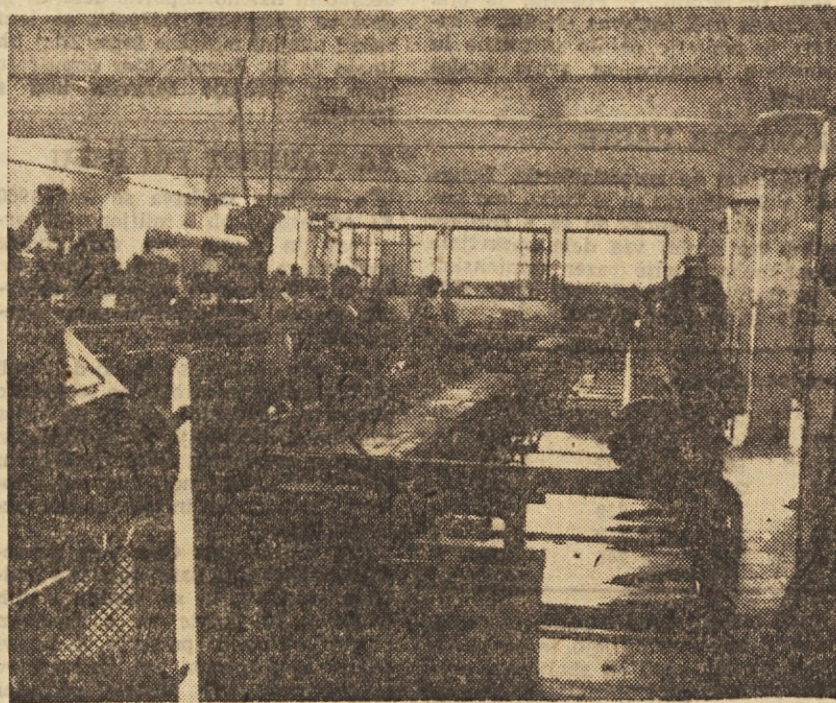
HALOŠKI TEKSTILCI

Haloze so bile pred drugo vojno gotovo eden najbolj siromašnih predelov naše ožje domovine. Mnogi Haložani so se morali preseliti in poiskati delo drugje. Tisti, ki se niso udingali gospodom iz Avstrije kot viničarji, so bili kratko malo brez dela. Brezposelnost se je občutila posebno v večjih krajih. Delovna sila je bila poceni in izkoriščana.

Prav zaradi cenene delovne sile je bila v Majšperku ustanovljena leta 1937 tovarna volnenih izdelkov, v kateri so delali na dveh statvah. Zaposlenih je bilo tedaj 17 delavcev.

Ustanovitelji tovarne so imeli srečno roko pri izbiranju kraja za tovarno. Skozi Majšperk teče Dravinja, ki ima to prednost, da je

njena voda izredno mehka, kar je za pranje in oplemenjevanje blaga zelo pomembno. Blago oprano in apretirano z mehko vodo je volno in ni

bojazni, da bi postalo sčasoma cunjasto.

USPEHI DELAVSKEGA UPRAVLJANJA

Po drugi vojni se je tudi tovarna volnenih izdelkov v Majšperku začela postopoma razvijati. Vanjo so namestili več statev in zaposlili 65 delavcev. Kljub temu je tovarna v začetku le prepočasi napredovala, saj so bili delavci naučeni poslušati in ubogati svoje gospodarje, niso pa znali upravljati svoje tovarne. Šele ko je bil 23. junija 1950 ustanovljen v tovarni volnenih izdelkov prvi delavski svet, se je začelo gospodarstvo tovarne boljšati, proizvodnja večati in tovarna obnavljati. Danes imajo v tovarni že 40 statev z 2400 vreteni.

V desetih letih delavskega samoupravljanja je dosegla tovarna največji razmah. V tem času so za nove stroje in za obnovo tovarne izdali okrog 170 milijonov dinarjev.

V organih delavskega samoupravljanja se je usposobilo približno 35 odstotkov članov delovnega kolektiva tovarne volnenih izdelkov, ki so se menjavali v vodstvu in polagali »visoko šolo« socialističnega gospodarjenja. Seveda tudi uspeh ni izostal. Izboljšali so kvaliteto svojih proizvodov in dosegli večjo delovno storilnost.

NJIHOVI IZDELKI POVSOD ISKANI

Sejem »Moda 1959« je bil uspešen prikaz delovanja naše tekstilne industrije. Tudi Tekstilna tovarna Majšperk se je uveljavila s svojimi že itak priznanimi izdelki, kar nazorno poudarja podelitev zlate in srebrne medalje.

Kvaliteta izdelkov tovarne Majšperk je že dolga leta znana med prebivalstvom vse naše domovine, to dokazuje visoka prodajna aktivnost. Posebnost, t. j. miljenci, so proizvodi iz česane preje (kamgarni) in iz mikane preje — velur in loden ter prav ti, ki sta na tržišču izredno iskani tkanini, so dobili najlepše priznanje, t. j. zlato medaljo. Mislimo, da tukaj ni treba še posebej poudarjati izredne kvalitete, hoteli bi pa opozoriti samo na to, da so sedaj

pričeli proizvajati izredno efektne ženske velurje in to v raznih srednjih in pastelnih barvah, ki se bodo v kratkem pojavili na tržišču. A za tkanine iz česane preje, to so predvsem kamgarni, kateri so že dolga leta najbolj iskani in lahko rečemo, da so glede kvalitete izdelave prvi izmed vodilnih tovarn v Jugoslaviji — ti so dobili srebrno medaljo. Prav lahko pa jih primerjamo tudi z izdelki raznih inozemskih firm. Ti proizvodi pa niso samo v kvalitetnem pogledu znani med našimi potrošniki, temveč tudi v velikem izboru vzorcev in barv. Za ilustracijo naj navedemo, da presega izbor vzorcev moških kamgarnov 50 po številu. Seveda se pa vzorci in modne barve menjajo hkrati z modo v svetu.

PROIZVODNJA BO ŠTIRIKRAT VEČJA

Za uspehe, ki jih je do danes tovarna dosegla, ter da uživajo izdelki Tovarne volnenih izdelkov Majšperk tako velik ugled na tržišču se morajo zahvaliti predvsem marljivemu delovnemu kolektivu.

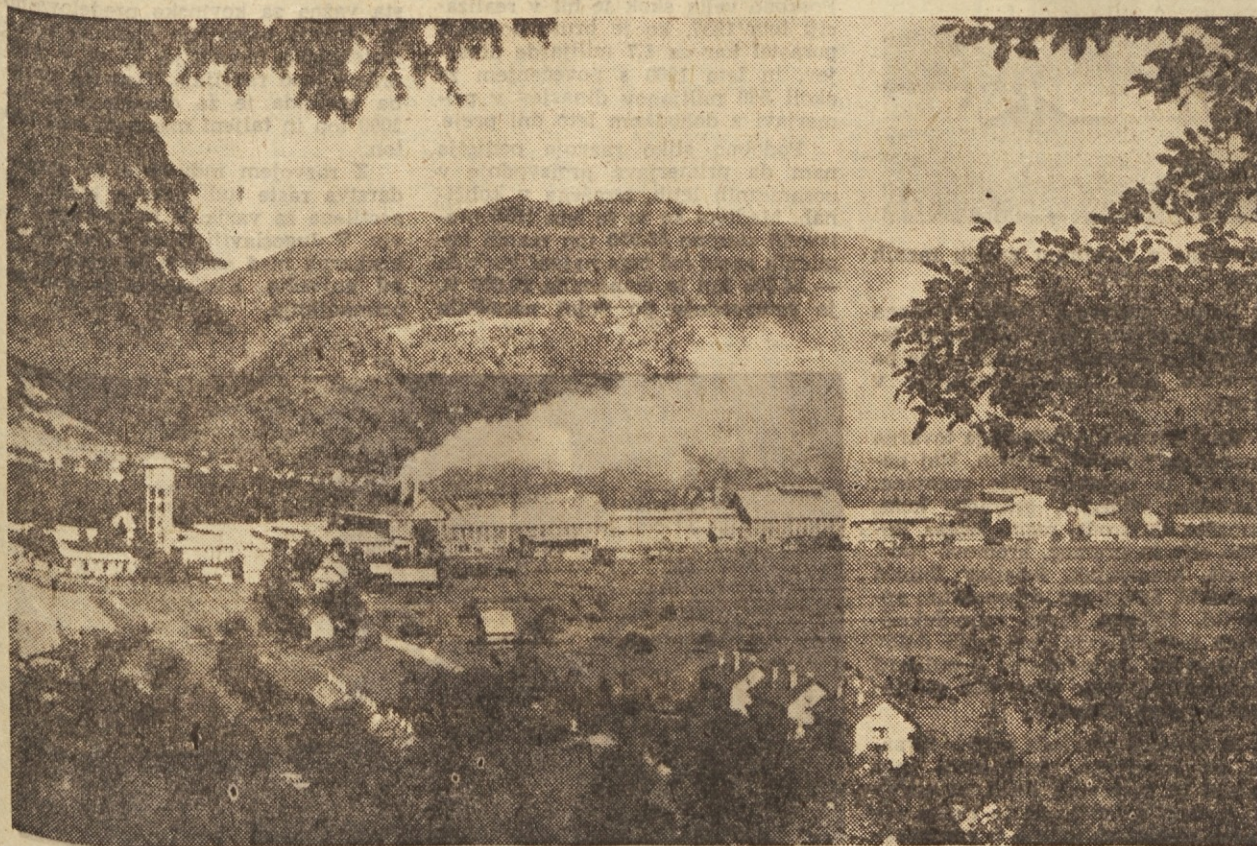
Na drugi strani pa je prebivalstvo s pomočjo tovarne in drugih organizacij dobilo svoj kulturni dom in kino ter ostale prostore za kulturno in politično udejstvovanje. Danes je v tovarni zaposlenih 350 ljudi, ki so na splošno zadovoljstvo zelo marljivi ter se pri delu trudijo, kar dokazuje visok socialni in moralni čut do dela, do socialističnega napredka. Kvaliteta in kvantiteta je vodilo tovarne, trudijo se, da našemu socialističnemu delavstvu nudijo blago, ki je res kvalitetno ter po primernih cenah.

In še nekaj o prihodnosti Tovarne volnenih izdelkov Majšperk.

Z ozirom na agrarni in prenaseljeni predel Haloze, kjer stoji tovarna, in zaradi slabe kvalitete in lege zemlje je potrebno temu prebivalstvu nuditi več dohodka za njegovo življenje. V ta namen se bo podjetje še razširilo in povečalo svojo proizvodnjo tako, da bo zaposlovalo še enkrat več ljudi. Računa pa se, da bo dalo od sebe štirikrat večjo proizvodnjo od današnje. Da bodo to tudi uresničili lahko verjamemo, saj nam je že tradicija majšperskih tekstilcev zadostno zagotovilo.

KOMBINAT RUŠE

Na lestvici pomembnosti podjetij bazične kemične industrije Jugoslavije je Tovarna dušika Ruše vsekakor med prvimi tovrstnimi podjetji v naši državi. Po velikosti pa ne sodi samo med največje v mariborskem okraju oziroma naši republiki, temveč tudi v državnem merilu. Prav tako spada Tovarna dušika Ruše, ki šteje blizu 900 zaposlenih, med tista podjetja, ki ustvarjajo vsako leto več dohodkov za skupnost in zase.

Tovarna dušika Ruše je danes že vsepovsod tako poznana, da je že kar težko o njej napisati kaj takega, česar javnost o njenem delu, razvoju in uspehih še ne bi vedela. Vendar so stvari, ki so vredne, da o njih vedno znova pišemo.

Kot vemo, je zrastle Tovarna dušika Ruše v prostorih tovarne, ki jo je med I. svetovno vojno gradila Avstrija za proizvodnjo karbida, ki naj bi služil kot osnova za proizvodnjo eksploziva, potrebnega stari avstro-ogrski monarhiji za nadaljevanje izgubljene vojne. Namreč tik pred dograditvijo predvidenega vojnega objekta je bilo vojne končec in Jugoslavija, ki je prevzela zapuščene objekte, je organizirala v novi tovarni proizvodnjo za potrebe kmetijstva ter proizvodnjo karbida. Tako je bila ta tovarna znana pred drugo svetovno vojno predvsem kot proizvajalec karbida, apnenega dušika (cianamida) in plinov.

V zaostali Jugoslaviji pa je bilo le malo napredka, saj cilj tedanjih lastnikov ni bil, ustvariti dobre delovne razmere, temveč čimveč izveliči iz delovnega človeka ob čimmanjših stroških. Zato širjenje podjetja ni bilo načrtno, temveč so gradili in nakupovali nove stroje le, ko je bilo to nujno potrebno ali pa jim je ekonomski račun pokazal, da se to izplača. Zaradi tega podjetje od lastnikov ni dobilo niti elaborata, da o strojnih napravah za pripravo surovin in finaliziranje proizvodov (tu se ustvarja pravi dobiček) niti ne govorimo.

Tako so leta 1932 postavili novo karbidno peč, ki je bila tedaj največja v Evropi in je še danes v obratovanju, čeprav je že zelo zastarela in iztrošena. V tem času so začeli tudi s proizvodnjo ferokroma. Za proizvodnjo dušičnih gnojil so postavili potrebne naprave za pline (dušik), razen tega so v manjših količinah prodajali kisik za potrebe predelovalne industrije in acetilen za potrebe varjenja.

DELAJSKO GIBANJE V TOVARNI

Tovarna dušika Ruše je bila že takrat med večjimi podjetji v Podravju, zato ni čudno, da je segel njen gospodarski in politični vpliv daleč v Dravsko dolino in do Maribora. Vendar so bile protiutež tej nemški tovarni narodno zavedne Ruše, ki so bile znane po zavednosti daleč okoli in se je zanje prav zato udomačilo drugo ime »mali Beograd«. Lastniki tovarne so to dobro vedeli in se potrudili, da so se po I. vojni nekateri nemški elementi previdno vrinili v nekatera malo-meščanska društva.

To pa ni moglo zavreti jezu delavskega gibanja v tem kraju. Čeprav so se pojavili začetki bolj organiziranega delavskega naprednega gibanja nekoliko pozneje, nekako po višku znane gospodarske krize, je bila že takoj po prvi svetovni vojni večina delavcev včlanjena v socialno demokratsko stranko in sindikate.

Vse vodilne položaje v tovarni so imeli v rokah Nemci. Starejši delavci so bili pod njihovim vplivom. Avstromarksistično gibanje v delavskih vrstah še ni izumrlo in tako so

prve dni po vojni delavski voditelji še podpirali Nemce. Zaradi takih razmer so se delavski voditelji kaj radi izmikali mladim slovenskim delavcem in jim onemogočali uveljavljanje v tovarni.

Najčehša so bila v tovarni mezdna gibanja. V teh je nastopilo delavstvo v strnjenih vrstah. Posebno vsake jeseni je bil velik strah pred odpustom, ker so preko zime peč ugasnili. Pred zimo so običajno odpustili četrtno ali celo več delavcev.

Delavsko gibanje je dobilo v tovarni večji pomen, ko so vodstvo prevzeli brata Strnad, Ditmajer, Kreuh, First, Zunkov in Stanek. Ti so vnesli v delavske vrste novega duha. Njihova borbenost za pravičnost je imela daljnosežne posledice.

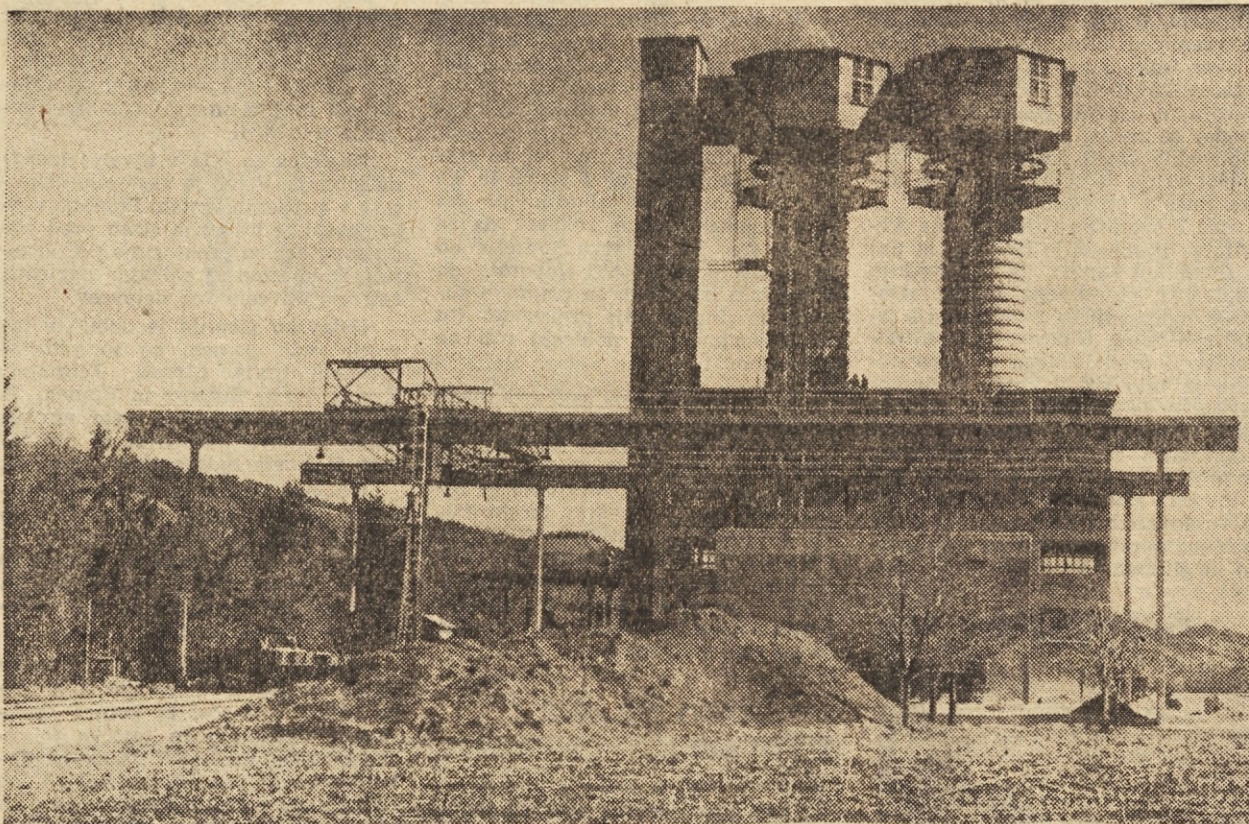
Posebno važno za delavsko gibanje v ruški tovarni dušika je bilo poletje 1937, ko so ustanovili v tovarni prvo partijsko celico. Znana so imena prvih vidnih komunističnih delavcev: Rudija Piščanca, Vilija Seneta in Angela Draga.

Kmalu po ustanovitvi partijske celice so začeli v tovarni z akcijo za »rdečo pomoč«, za pomoč špan-skemu ljudstvu in za kmečko delavsko gibanje. Vpliv KP na zavest delavcev se je vse bolj kreпил in bil odločilnega pomena zlasti v času, ko se je razplamenela med narodi Jugoslavije borba proti okupatorju.

Poleti 1941 je odšel v partizane prvi delavec tovarne Franc Jezernik. Njemu je kaj kmalu sledilo še mnogo drugih. V borbi proti okupatorju ali po raznih taboriščih so izgubili svoje življenje Franc Duh, Avgust Lamut, Anton Pongračič, Ivan Kožuh, Jože Herkovič, Vinko Jug, Jaka Špenza, Matevž Breznik, Anton Stanek, Drago Kmalpfer, Jožica Bečela, Maks Cvilak, Andrej Hurijak, Rado Velcer, Vertnik, Knifič, Pogačnik in drugi.

Delovni kolektiv tovarne dušika je na ta imena zelo ponosen. Ob 40-letnici ZK so postavili v tovarni spomenik padlim borcem, žrtvam fašističnega terorja in žrtvam dela.

Tovarni je druga svetovna vojna sicer prizanesla, vendar je bila po končani vojni po tolikih letih obratovanja brez vlaganja potrebnih sredstev za vzdrževanje nujno potrebna obnove in modernizacije. Razumljivo je, da si je kolektiv zato najbolj

vroče želel, da rekonstruirajo obrate, razširi in poveča proizvodnjo. Tudi kemična industrija, metalurgija in kmetijska proizvodnja, toliko zaostale, so nujno terjale vedno večje količine umetnih gnojil, ferokroma, karbida in drugih izdelkov Tovarne dušika Ruše.

Novi polet kemične industrije v naši državi je torej zajel tudi ruško tovarno. S približno dvema milijardama dinarjev, kolikor jih je podjetje porabilo za vzdrževanje, obnovo in modernizacijo, je v zadnjih letih tovarna temeljito spremenila svojo podobo. Temu se ni čuditi, če povemo, kaj vse so že naredili. Obnovili so tovarniško železnico, ceste, vodovod, kanalizacijo, električno omrežje, številna poslopja, razen tega pa opremili z novimi stroji mehanično delavnico, mizarstvo delavnico, elektro delavnico, nabavili nove stroje za neposredno proizvodnjo, drobilce, transformatorje, merilne in kontrolne instrumente itd.

Obnova je bila nujno potrebna. Vedeti moramo, da gre iz tovarne letno okoli 100.000 ton končnih izdelkov, to je približno 10.000 vagonov ali 100 vlakov. V tovarno pa pride letno 200.000 ton surovin. Razen tega je v prometu še 462.000 jeklenk. Ker gredo vsako leto jeklenke nekajkrat skozi polnilnico, znaša njihova skupna teža nad 32.700 ton.

USPEHI OBNOVE

Uspeh obnove in modernizacije je znan. Sedaj proizvajajo približno trikrat toliko kot v najboljših letih pred vojno. Da je uspeh res zelo pomemben, nam bo jasno, če povemo, da je ruški elektrometalurški kombinat življenjskega pomena za našo industrijo. V tovarni dušika Ruše proizvajajo namreč predvsem vsej industriji potrebne bazične izdelke, kot karbid, ferokrom, elektrokorund, kisik, aceten — dissous, hkrati pa oskrbujejo širok krog po-

trošnikov z umetnimi gnojili raznih vrst.

Danes proizvaja ruška tovarna dušika polovico vsega karbida in ferokroma v Jugoslaviji, razen tega pa je edini proizvajalec abrazivov v državi.

Za proizvodnjo potrebuje tovarna precejšnje količine surovin. Naj naštejemo le najosnovnejše surovine: električno energijo, antracit, koks, amorfne elektrode, razno železo, kurlilno olje in premog, kromovo rudo, boksit, kremenjak, kalcijev fluorid in klorid, amonitrat, amonsulfat, apno itd. Nabava vsega reprodukcijskega materiala in rezervnih delov predstavlja vrednost nad 5 milijard dinarjev, od tega okoli 800 milijonov deviznih dinarjev.

Iz bežnega pregleda potreb tovarne po surovinah, pomožnem materialu in rezervnih delih za stroje in opremo se vidi, da je ruška tovarna krepko vključena v gospodar-

sko življenje, na eni strani kot kupec milijardnih vrednosti blaga, na drugi strani pa kot proizvajalec blaga, zelo važnega za naše gospodarstvo in izvoz.

Gospodarska pomembnost ruškega giganta je razvidna tako iz njegove udeležbe v jugoslovanskem kot v svetovnem gospodarstvu. O napredku nam najbolje pričajo podatki o porastu proizvodnje v povojnih letih.

NEZADRŽNO NAPREJ

V letu 1950 je 680 zaposlenih ustvarilo približno 2,5 milijarde din bruto dohodka, pet let pozneje je ustvarilo manj zaposlenih — 652 oseb — že skoraj 3,5 milijarde dinarjev. Nato je brutoprodukt naraščal v nekaterih letih izredno naglo, v drugih pa zopet bolj umirjeno in dosegel v letu 1960 že 7 milijard 633 milijonov bruto dohodka. Posebno velik skok je bil v realizaciji leta 1957, ko je bruto dohodek porastel kar za 1,7 milijarde dinarjev, in leta 1960 s povečanjem za okoli 860 milijonov dinarjev v primerjavi z dohodkom leto dni prej.

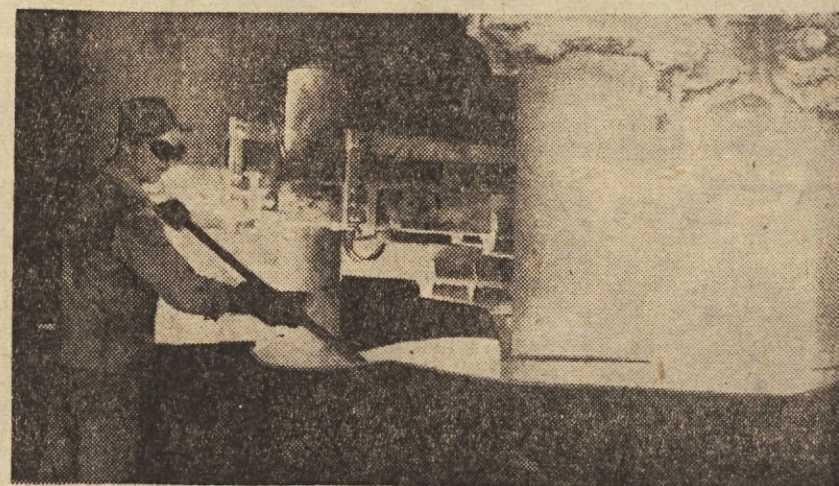
Podobno sliko razvoja podjetja nam da primerjava proizvodnje v posameznih letih, izražena v količinah. Medtem ko so še leta 1930 proizvedli skupno 50.500 ton raznih kemičnih snovi (od tega največ karbida — 24.200 ton in cianamida 22.600 t), je proizvodnja po vojni naraščala

dosti hitreje. V letu 1955 so proizvedli 57.100 ton raznih kemičnih izdelkov, v letu 1957 že blizu 88.000 t, leta 1958 nad 96.100 ton, v letu 1959 okoli 97.860 ton in v letu 1960 že nad 120.700 ton. Pri tem se je kakovostnoboljšala tudi struktura proizvodnje, saj izdelujejo sedaj vrsto izdelkov, ki jih pred vojno niso. Povsem novi izdelki so ferokrom, carbure, silikokrom, zrnati korund, plemeniti korund, elektrotaljeni magnezit, karborund, mikrofas (fino mleti fosfati) in drugi.

V zvezi s tem velja poudariti, da je dosegla poseben razmah proizvodnja umetnih gnojil. Intenzivne akcije v kmetijstvu za doseg čimvečjih hektarskih donosov nujno vplivajo na večjo porabo umetnih gnojil. Zato je postala v naši državi bazična kemična industrija ena izmed perspektivnih panog in ji zato ni zaman posvečena tolikšna skrb.

Tudi korund in taljeni magnezit sta važna za kovinsko predelovalno in strojno industrijo oziroma elektrotehniško industrijo, ki se v naši državi lepo razvijajo. Domača poraba korunda je že dosegla količino 2000 ton in taljeni magnezit nad 100 ton.

Z razvojem industrije in gospodarstva raste tudi poraba kisika in acetilena za varjenje in rezanje kovin. V Jugoslaviji je za sedaj ruška kisikarna med skupno 26 kisikarnami največja. Kisika pa še vseeno primanjkuje.

TUJI TRGI STARI ZNANCI

Podjetje že dolgo nastopa s svojimi izdelki na svetovnem trgu. Tovarna dušika Ruše uspešno konkurira tujim državam pri prodaji karbida, ferokroma, abrazivov in drugih izdelkov, katere bi lahko izvažali še v večjih količinah, če ne bi morali skrbeti tudi za domače potrebe. Med njenimi kupci je moč najti skoraj vse države zahodne Evrope in tudi ZDA. Sploh je izvoz za njeno dejavnost zelo pomemben, saj odpade nanj okoli 40 % vse proizvodnje.

Iz kratkega prereza proizvodnje in prometa ruške tovarne je videti, da je Tovarna dušika Ruše kljub sorazmerno visoki starosti trdno vpeljana na domačem in tujih trgih in da je v letih po vojni dosegla zavidljive uspehe pri razvoju.

ŠE LEPSA BODOČNOST

Mnogo so že napravili, vendar po njihovem mnenju še ne vsega, kar bi bilo potrebno. Glavni njihov problem je pomanjkanje strokovnega kadra. Prav zaradi pomanjkanja kadra niso pripravili načrtov za nadaljnjo investicijsko izgradnjo že pred leti, kot so želeli. Prelomnica pa je bila napravljena leta 1959, ko so sprejeli na sestanku med drugim sklep, da je treba takoj začeti z izdelavo investicijskih elaboratov.

Sedaj se podjetje intenzivno pripravlja na gradnjo povsem novih obratov za proizvodnjo elektrofosfora, fosforne kisline, dikalcijevega fosfata in natrijevega tripolifosfata.

Po zgraditvi teh obratov bo postala Tovarna dušika Ruše tehnično ena najsodobnejših in najbolj reprezentativnih jugoslovanskih podjetij elektrokemične industrije.

V prvi fazi predvideva podjetje naslednjo proizvodnjo: 7500 ton elektromentalnega fosfora, 27.700 t termične fosforne kisline, 10.000 ton dikalcijevega fosfata in 10.000 ton natrijevega tripolifosfata.

Z zgraditvijo predvidenih novih obratov za proizvodnjo elementarnega fosfora in fosforne kisline bo dosežen prvi korak proizvodnje lastne fosforne kisline v industrijskem obsegu za potrebe keramične, živilske in farmacevtske industrije. Tudi

Leto	Storilnost na zaposlenega v 000 din	Dohodek podjetja v milij. din
1939	5.273	2.494
1950	3.784	2.569
1955	5.332	3.476
1956	5.092	3.370
1957	7.212	5.077
1958	7.566	5.780
1959	3.533	5.928
1960	7.779	7.633

(Primerjava z letom 1939 je napravljena po obračunu z USA dolarjem.)

proizvodnja dikalcijevega fosfata bo velikega pomena pri naporih naše države za intenzifikacijo in modernizacijo metod za dvig živinoreje ter perutninarstva.

PRIBLIŽALI SO UPRAVLJANJE PROIZVAJALCU

Delavsko samoupravljanje v Tovarni dušika Ruše je postalo resničen upravljalni organ podjetja. Samo v delavskih svetih je sodelovalo v 10-letnem razdobju blizu 200 delavcev, ki so v eni ali več mandatnih dobah upravljali s podjetjem. Šola upravljanja ni bila samo za člane delavskega sveta, temveč so šli skozi to šolo vsi ostali delavci, saj so s svojim delom pomagali, da se je podjetje razvijalo in prišlo na stopnjo, na kateri je sedaj.

Upravljanje pa bodo še bolj približali neposrednim proizvajalcem. V tovarni že decentralizirajo delavsko upravljanje, o čemer govori ves kolektiv. Razen tega uvajajo ekonomske enote, ki naj bi ustvarile obratne delavske svete. Že sedaj se kažejo prednosti takšnih gospodarskih enot, ki so predvsem v tem, da delavci začno temeljito razmišljati o svojem delu in končno spoznajo, da je od njihovega sodelovanja, sodelovanja in sklepanja odvisno, če bodo dosegli večje uspehe.

ZA ČLOVEKA

VSESTRANSKA SKRB

Uspehi kolektiva ruške tovarne pa niso le v novih investicijah in rekonstrukcijah. V vsej okolici in verjetno tudi izven območja ma-

riborskega okraja ni kolektiva, ki bi se lahko ponašal s tolikšno skrbjo za življenjske razmere svojih delavcev kot prav Tovarna dušika Ruše.

Ta skrb se odraža tako v omogočanju nadaljnega izobraževanja svojih članov, štipendiranju in pošiljanju članov kolektiva v razne tečaje kot v gradnji objektov za družbeni standard. Tudi v letu 1960 porabljenih 39 milijonov dinarjev za higiensko-tehnično zaščito je dokaz velike pozornosti do delovnega človeka. Dejstvo, da so potrošili lani samo za osebno zaščito delavcev ter za okrepčilo ter malice nad 16 milijonov dinarjev, dokazuje, da delavskemu svetu ni žal denarja, če gre za zaščito človeka. Na člana kolektiva so v letu 1960 porabili skoraj 44.000 dinarjev.

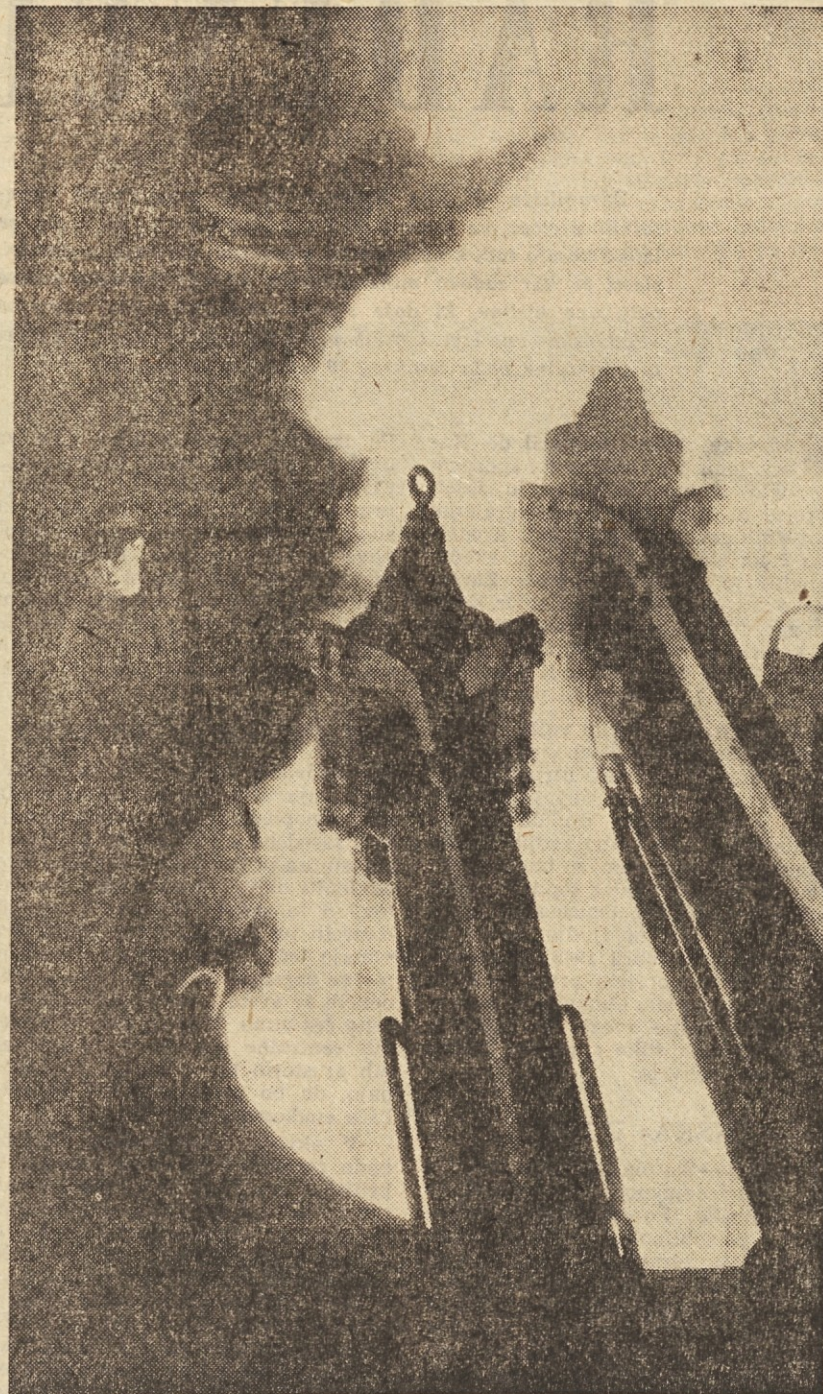
Tudi za letni oddih je urejeno in preskrbljeno kot v malokaterem podjetju. Sindikat in delavski svet sta pravilno razumela, da so ugodne razmere za letni oddih v počitniškem domu v Novem Vinodolu ob jadranski obali sestavni del družbenega standarda ter uspešna pot za večjo delovno storilnost.

Velike uspehe so dosegli pri reševanju stanovanjskega problema. V letih po vojni so zgradili nad 300 stanovanj. Uspešno in v zadovoljstvo članov kolektiva posluje obrat družbene prehrane.

Uspeh skrbi za proizvajalca se kaže tudi v tem, da se je odstotek izostankov z dela zaradi bolezni in nesreč znižal v prvi polovici leta 1961 na 2,32 % v primerjavi z 3,32 % v letu 1960.

TOVARNA IN OBČINA

Pri vsestranski skrbi za svoje ljudi in za svoj kraj so zadovoljivo uredili tudi odnose z občino. Med največje uspehe, ki sta jih v najtesnejših stikih dosegli občina in tovarna v sodelovanju z nekaterimi drugimi podjetji, je treba šteti brez dvoma dve osemletki, glasbeno šolo, vodovod, asfaltiranje ceste Ruše-Selnica, sodobno telovadnico, kino dvorano, kanalizacijo in drugo. Tovarna prispeva vsako leto nekaj milijonov kot dotacijo družbenim organizacijam in društvom.

RADENCI

Zdravilišče »Slatina Radenci« je po zmogljivosti mineralnih vrelcev na prvem mestu v Jugoslaviji. Ti vrelci se lahko kosaajo tudi z najboljšimi alkalnimi slatinami v Evropi, zlasti še kar zadeva mineralizacijo. Zaradi množine proste ogljikove kisline, ki daje slatini osvežujoč okus, zavzema »Radenska« eno izmed prvih mest. Zatorej ni čudno, da slovi ta mineralna voda že okrog 80 let doma in v svetu.

Radenske vrelce je odkril dr. Karel Henn. Po večletnem napornem delu se mu je posrečilo zajeti vrelce in leta 1869 je po vgrajenih vrelčnih ceveh prvič pritekla kristalno čista slatina. Po izvršeni uradni analizi jo je dal na tržišče. Zaradi kakovosti je hitro zaslovela. Dr. Henn je zgradil okrog vrelca prve zgradbe, v katerih so bila stanovanja in skladišča. Začel je graditi tudi kopališče, ki ga je l. 1882 dogradil njegov sin.

Med prvo svetovno vojno je bilo zdravilišče zaprto. Tudi v drugi svetovni vojni vrelci niso utrpeli škode, čeprav je v njihovi neposredni bližini onstran Mure divjala fronta. Radenski ljudje so po svojih močeh pomagali partizanom, se borili, medtem pa se je okupator sopiril v zdraviliških prostorih. Opustošeno zdravilišče so delovni ljudje Radencev že do 1. septembra 1945 usposobili, da je lahko sprejelo prve paciente. Ko so bile za silo obnovljene in urejene železniške zveze, je podjetje spet navezalo stike s starimi tržišči in znova zaživelo.

»RADENSKA« DOMA

Podjetje »Slatina Radenci« ima dve glavni dejavnosti: zdraviliško in slatinsko. Po dolgoletnih izkušnjah, pridobljenih z opazovanjem kopaliških zdravnikov, upoštevajoč zlasti izkušnje najznamenitejših kopališč v Evropi, ki imajo podobno kemijsko sestavo vrelcev in podobne klimatske razmere, se je že pred leti izkristalizirala glavna indikacija kopališča: kopanje in predpisano pitje.

Po izredno visoki količini CO₂ se uvršča radenska med najmočnejše CO₂ vrelce v Evropi in ga cenijo prav tako kot kopališče Nauheim, ki slovi kot največja zdravstvena ustanova za srčne bolezni. Radenci dosegajo vedno večji sloves zdravilišča, kjer se z uspehom zdravijo bolezni srca in ožilja, živčne bolezni, vnetja ledvic, mehurja, želodca, prebavnih organov ter obolenja jeter in žolča.

RADENCI SKOZI VSE LETO

V Radencih sprejemajo na zdravljenje socialne zavarovance in samoplačnike. Zdravilišče je najbolj zasedeno v mesecih od junija do septembra in tedaj morajo vsako leto odkloniti okrog 10 odstotkov pacientov, in to samoplačnikov. V ostalih mesecih pa z nastanitvijo pacientov nimajo težav. Prav zaradi neenakomerne zasedenosti razmišljajo v Radencih že vrsto let o podaljšanju sezone čez zimo. V ta namen so zgradili centralno kurjavo v zdravstvenih prostorih ter v kopališču. Računajo, da bo posledje zasedba zdravilišča enakomernejša.

V okviru urbanističnega načrta bodo zgradili hotel s 60 sobami. V pritličju bodo uredili zdravstvene prostore z ordinacijami, čakalnicami, röntgenom, laboratorijem, lekarno in z drugimi pritliklinami. Zgradili bodo tudi dietno kuhinjo in restavracijo. S temi objekti nameravajo urediti zdravstveno službo v zdravilišču. Že letos pa so začeli graditi olimpijski bazen, manjši bazen za otroke, urediti pa nameravajo še športna igrišča.

»RADENSKA« V SVETU

Močnejša od zdraviliške je slatinska dejavnost Radencev. Radenske mineralne vrelce odlikujejo številne konstantne rudninske sestavine in velika množina ogljikove kisline, ki daje vodi osvežujoč okus. Uporabnost radenske mineralne vode je dokaj različna: je zdravilna pitna voda, uporablja se za dodatek k alkoholnim pijačam, seveda pa tudi kot samostojna osvežujoča pijača. Zdaj izkoriščajo za polnjenje steklenic tri vrelce: Zdravilni, Kraljevi in Petajnski vrelce. Naša domača potrošnja mineralne vode je še zmeraj precej nižja kot v drugih državah. Povprečna poraba mineralne vode v Zahodni Nemčiji leta 1955 je bila 4,6 litra na prebivalca, v Švici 7,3 l, v Italiji 10,5, v Franciji 12,8, pri nas pa znaša letna potrošnja le 0,8 litra na prebivalca, pri čemer je bila Radenska udeležena s 65 odstotki njene proizvodnje. Kakovosti in svojstev radenske mineralne vode, ki je po okusu in pitnosti čislana tudi v zamejstvu, ni moč primerjati z ostalimi mineralnimi vodami.

ZMOGLJIVOST V SENCI POVPRASEVANJA

Proizvodnja radenske mineralne vode se je postopno večala iz leta v leto, zlasti v zadnjih letih, in je dosegla lani 23.260.643 steklenic, medtem ko predvidevajo, da jih bodo letos napolnili več kot 30 milijonov. Kljub temu da proizvodnja nenehno narašča, pa podjetje ne more kriti naraščajočih potreb. Lani so imeli na primer naročil za 35 milijonov steklenic, potrošnikom pa so jih lahko nudili le okrog 23 milijonov. Zavoljo tolikšnih potreb so se pri podjetju odločili, da bodo vse tri obrate postopoma modernizirali. Že letos v juniju so zaključili rekonstrukcijo vrelca v »Boračevi« (Kraljevi vrelce), ki je po zmogljivosti najmočnejši. Z rekonstrukcijo tega vrelca bodo povečali proizvodnjo za okrog 10 milijonov steklenic. Čeprav bodo s tem zadostili potrebam tržišča v izdatno večji meri, pa povpraševanju še zmeraj ne bodo zadostili.

Tudi zanimanje inozemskih tržišč raste, toda ker sta embalaranje in

prevoz precej draga, trgujejo v prvi vrsti z državami, ki steklenice vračajo, in sicer z Italijo, Avstrijo in Zahodno Nemčijo. Tržišče zahteva tudi spremembe pri embalaži. Medtem ko so prejšnja leta polnili le večje steklenice, pa narašča povpraševanje vedno bolj po manjših steklenicah. Zatorej so polnjenje steklenic v velikosti 1,4 litra opustili in prešli na polnjenje v velikosti 1, 0,5 in 0,3 litra, ki se vedno bolj uveljavljajo.

Pri proizvodnji slatine nameravajo že v bližnji prihodnosti marsikaj spremeniti. Mimo rekonstrukcije obratov v Petajncih in Radencih bodo uredili tudi ustrezna skladišča; ogljikov dioksid, ki zdaj uhaja v zrak, pa bodo začeli izkoriščati. Polnili ga bodo v jeklenke po 10, 15 in 20 kilogramov.

Kolektiv zdravilišča, ki šteje približno 500 članov, torej uspešno rešuje svoje naloge, saj je skupno s prebivalci v razmeroma kratkem času skoraj spremenil nekdanje obličje Radencev — zlasti še, če primerjamo dobo od prvih začetkov do osvoboditve na eni, in leta odtlej na drugi strani.

Gospodarski pokazatelj zadnjih let in debela knjiga zapiskov številnih gostov, v kateri na račun kolektiva in vodstva ni moč najti negodovanja, kažejo dovolj zgovorno, koliko truda so vložili za hitrejši dvig življenjske ravni zaposlenih in kraja sploh ter za čimvečje ugodje gostov. Nenehno naraščanje novih obiskovalcev Radencev in dviganje potrošnje radenske vode doma in po svetu pa sta prizadevnemu kolektivu najboljše spričevalo.

USPEH KONUSA

Usnjarski kombinat »Konus« v Slovenskih Konjicah ima svoj začetek še v prejšnjem stoletju — l. 1894. Lastnik je kupil v Slovenskih Konjicah usnjarno, ki je obsegala le pet majhnih zidanih stavb. Vse strojlne jame pa so bile na prostem in nepokrite in lahko mirno rečemo, da se je rodila tovarna pod vedrim nebom.

Usnjarna pa je kaj hitro napredovala. V l. 1900 so bili nabavljeni prvi stroji: cepilni stroj za ročni pogon, manjši strojlni sod in mlin za čreslo na vodno kolo ob Mlinščici. Leta 1908 je bilo zaposlenih že 70 delavcev.

Do l. 1923 so izdelovali le vegetabilno strojeno usnje. Tega leta pa je bil dograjen nov kromov oddelek. Vse do leta 1931 se je obrat stalno večal.

Po l. 1931 so nastopili za delavce še posebno slabi časi. Kljub napredovanju tovarne po minuli gospodarski krizi so prejeli delavci, ki jih je bilo tedaj že okoli 300, minimalno mezdo. Zaradi neznosnih razmer je prišlo l. 1937 do delavske stavke. Delavska zavest se je vse bolj utrjevala. Začeli so se organizirati in so v ta namen pripravili l. 1937 ustanovni občni zbor podružnice Zveze združenih delavcev, h kateri je pristopila večina delavcev. Posledica tega je bila, da so po obnem zboru odpustili 38 usnjarskih delavcev. To je povzročilo, da se je naslednjega dne vnela stavka, ki je trajala teden dni, vendar ni rodila zaželenega uspeha.

Med okupacijo je tovarna delala v polnem obsegu. Ko se je bližal konec »rajha«, je lastnik tovarne odpeljal vse stroje, drobni inventar, orodje in material. Tako je bila tovarna ob osvoboditvi skoraj popolnoma izropana. Vlasovci so zažgali moderno urejeno mehanično in klju-

čavničarsko delavnico. Zgoreli so tudi vsi načrti tovarne.

Toda zavedni delavci, čeprav maloštevilni, so se kljub temu takoj lotili dela. Že drugi dan po osvoboditvi so odstranjevali ruševine in čistili obrat. Uspelo jim je, da so dobili že leta 1945 težke stroje zopet nazaj.

V l. 1946 se je delovna sposobnost usnjarne že močno povečala. Namok se je zvišal za 70 % od predvojnega, zaposlenih pa je bilo že 350 delavcev. Proizvodnja je nezadržno rasla še naprej. Do leta 1960 se je proizvodnja v primerjavi z l. 1946 potrojila, število zaposlenih pa se je dvignilo na 700. Pri tem se je tudi delovna storilnost povečala, na kar je precej vplivala nabava modernejših strojne opreme in mehanizacije podjetja.

Podjetje se je v letih po vojni močno razširilo in se razvilo v največjo tovarno oziroma usnjarski kombinat v državi. Tam, kjer so stale lesene in temne delavnice, so danes svetle dvorane. Z vztrajnostjo slehernega člana kolektiva so dosegli izredne uspehe:

Dograjen je bil železobetonski objekt usnjarne z delavnicami za izdelavo tekstilne pikerije, vseh vrst pogonskih jermenov in opetnic. S tem objektom bo zmogljivost usnjarne povečana še za 30 %. Proizvajajo pa tudi druge izdelke. Omenimo naj predvsem proizvodnjo vegetabilnega in kromovega zgornjega ter spod-

njega usnja. Za obrat izdelave kromovega usnja so nabavili strojno opremo, zato se je proizvodnja tega oddelka znatno povečala in imajo delavci mnogo boljše delovne pogoje. Važno pa je tudi to, da iz cenejših surovih kož slabše kakovosti izdelujejo kakovostnejše usnje.

Usnjarski kombinat »Konus« ima v svojem sklopu razen prodajaln po večjih mestih in industrijskih središčih tudi manjši obrat za proizvodnjo usnja v Rečici ob Savinji, ki je prišel v sklop »Konusa« l. 1959, ko zaradi slabega gospodarjenja ni imel pogojev za nadaljnje obratovanje. Sedaj pa je obrat že moderniziran in specializiran za izdelavo oblačilnega usnja.

Nadalje so uvozili opremo za proizvodnjo umetnega usnja, ki ga izdelujejo v velikih količinah edini v naši državi, in to brez tuje licence. Za izdelavo iskanega in cenjenega umetnega usnja, ki vpliva na zmanjšanje uvoza surovih kož, uporabljajo odpadke, ki so bili prej le slabo kurilno sredstvo. Umetno usnje uporablja že vsa naša čevlarska industrija. S tem izdelkom jim je uspelo nadomestiti drago usnje iz živalskih kož, saj je proizvodnja umetnega usnja znatno cenejša, kakovostno pa zadovoljuje tako predlovalca kot potrošnika. Mimo čevlarske industrije uporablja umetno usnje tudi galanterija za izdelovanje aktovk, kovčkov, sedežev in podobno. Podjetje proizvaja iz umetnega usnja opetnice za čevlarsko industrijo in je edini proizvajalec tega izdelka v naši državi.

Kot je videti, je kolektiv posvečal posebno pozornost proizvodnji umetnega usnja. Proizvodnja umetnega usnja raste iz leta v leto. Zdaj gradijo nove velike hale za ta oddelek, s čimer se bo kombinat močno razširil.

Za normalno delo so jim potrebni še skladiščni prostori, upravno poslopje, za člane pa sodobne kopalnice in jedilnice, kar je tudi že v delu.

Vzporedno z napredovanjem in graditvijo tovarne vlaga podjetje tudi sredstva za dvig življenjskega standarda zaposlenih. Tako je bilo v zadnjih letih zgrajenih in urejenih 86 stanovanj. S pomočjo podjetja je bil zgrajen Dom kulture v Slovenskih Konjicah ter stadion in ko-

palni bazen na Dobravi. Vso pomoč je kolektiv nudil pri ustanovitvi in zgraditvi gospodinjkega centra, ureditvi otroškega vrtca, cestišča, jarkov in obrtne dejavnosti. Na Rogli gradijo lasten počitniški dom ter pripravljajo ureditev počitniškega doma ob morju.

V ti uspehi so plod desetletnega prizadevanja delavskega samoupravljanja. Že na prvem zasedanju delavskega sveta leta 1950 so

postavili temelje bodočega dela in razvoja delavskega samoupravljanja. To jim ni bilo težko, saj so ljudje pokazali v prvih povojnih letih toliko volje do dela in toliko sposobnosti, da je bilo prav kmalu opravljeno vse tisto, kar je porušila vojna vihra. V letošnjem letu pa so izvedli tudi decentralizacijo upravljanja. Ustanovili so ekonomske enote in v njih izvolili obratne delavske svete, od katerih pričakujejo še nadaljnje uspehe.

ZRASLA JE TOVARNA

V letih 1947 in 1948 je invalidska organizacija ustanavljala lastna podjetja. Ker je bila ptujska kovaško-kolarska delavnica zaradi nezanimanja za njeno dokaj skromno proizvodnjo pred razpustitvijo, je okrajni odbor ZVVI sklenil, da podjetje adaptira in preusmeri njegovo delo. Novo podjetje se je januarja 1948 preselilo v nove prostore in postalo zarodek današnje TOVARNE AVTOOPREME V PTUJU.

Do leta 1951 so v podjetju izdelovali lesno galanterijo. V oktobru 1951 je podjetje dobilo novega upravnika Staneta Vičarja, ki je spoznal, da s tedanjim programom podjetje nima perspektiv za razvoj, zato se je kolektiv usmeril na iskanje novih poti.

V začetku leta 1952 je podjetje pričelo izdelovati kripe in kabine za tovorne avtomobile. Naslednja naloga, ki si jo je kolektiv zadal, je bila: izdelati karoserijo. To nalogo so z veliko iznajdljivostjo in dobro voljo realizirali v začetku maja 1953.

Proizvodnja lesenih in jeklenih karoserij je podjetje notranje utrdila in obogatila z izkušnjami. Trdimo lahko, da je prav ta proizvodnja vlila kolektivu zaupanje za premagovanje bodočih težav.

Kolektiv se je dejstva, da mora čimprej strokovno spoznati in obvladati nove delovne naloge, dobro zavedal. Kvaliteta dela je hitro rasla, prav tako tudi produktivnost, četudi so bile delovne razmere izredno slabe. Kolektiv ni imel tradicije na tržišču, primanjkovalo mu je prostorov, orodja in priprav. Tako je kljub vsemu prizadevanju vsak dan bolj spoznaval, da v obstoječih razmerah ne bo mogoče izvesti načrtanega programa dela v takem obsegu, da bi podjetju zagotovili vsaj minimalne pogoje za trajen obstoj. Zaradi tega so si po temeljiti analizi

pot do karoserijskih podjetij in tako spoznalo tudi Tovarno avtomobilov Maribor. Ta tovarna je pozneje postala glavni stebel; na katerega se je podjetje opiralo pri nadaljnjem proizvodnji avtomobilske opreme.

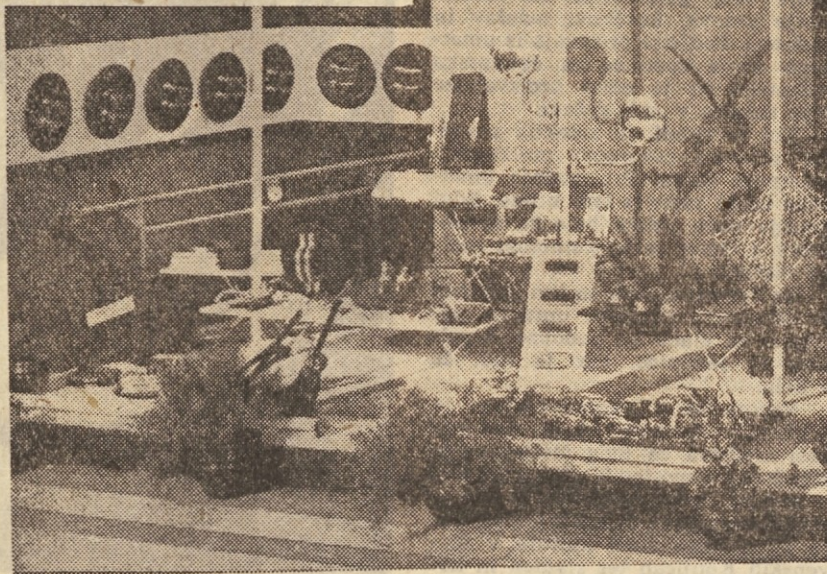
Podjetje je v nekaj letih s svojo proizvodnjo avtomobilske opreme že krilo potrebe Tovarne avtomobilov v Mariboru, Tovarne avtomobilov »Crvena zastava« v Kragujevcu in Tovarne avtomobilov v Priboju.

Imenovane tovarne in podjetja, ki izdelujejo karoserije, so vedno bolj iskale izdelke Tovarne avtoopreme Ptuj. Tako je Tovarna avto-

trga postavili nov proizvodni program: izdelavo specialnih karoserij in avtomobilske opreme.

PROIZVODNJA AVTOMOBILSKE OPREME

Leta 1954 je podjetje poslalo na trg prve proizvode avtomobilske opreme: avtobusne ključavnice in kljuke. S temi proizvodi si je podjetje počasi, a vztrajno utrjevalo

opreme Ptuj postala edino industrijsko podjetje, ki se je specializiralo za proizvodnjo avtomobilske opreme.

PREHOD NA SERIJSKO PROIZVODNJO

V začetku so v podjetju izdelovali avtomobilsko opremo v glavnem obrtno. Jasno je, da je moralo podjetje najemati kvalificirano delovno silo. Kvalificirane delovne sile kovinske stroke, ki bi prišla v poštev za tovrstno proizvodnjo, pa Ptuj ni imel. Tako je moralo podjetje samo šolati kader, ki naj bi po programu razvoja tvoril jedro operativcev za serijsko proizvodnjo.

Z vedno večjim obsegom količinske proizvodnje je vedno bolj prihajala do izraza organizacija proizvodnje, s tem pa tudi izvajalcev organizacije.

V letu 1957 je podjetju uspelo dobiti nekaj mladih strokovnjakov. Ti so prevzeli reševanje organizacijskih in konstrukcijskih problemov, ki so se pojavili pri razvoju proizvodnje iz obrtne v serijsko.

O začetku serijske proizvodnje moremo govoriti v začetku 1958. leta. Rezultati uvedbe serijske proizvodnje kažejo uspeh in so prikazani v pregledu ustvarjene proizvodnje v tonah v letih od 1958 do 1961.

Če izrazimo z indeksom porast proizvodnje od leta 1957 do 1961, nam daje tale prikaz:

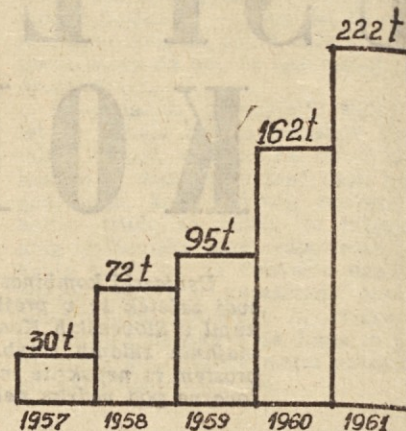
$$\frac{1961}{1957} = \frac{222}{30} = 700$$

Uspeh, ki ga je podjetje doseglo, je veren odraz dobrega upravljanja in vodenja podjetja, zato so delavski svet, upravni odbor in ostali organi delavskega upravljanja upravičeno ponosni na sadove svojega dela.

DRUŽBENA DEJAVNOST V PODJETJU

V podjetju deluje društvo Ljudske tehnike. To ima v svojem sestavu tri krožke: avto-moto krožek. Ta krožek ima nalogo s preto-kino krožek.

PORAST PROIZVODNJE V TONAH V LETIH 1957—1961

Najbolj delaven je elektro-strojni krožek. Ta krožek ima nalogo s predavanji posredovati članom kolektiva tehnične novosti s področja elektrostrojništva.

Prav tako uspešno in aktivno kot društvo Ljudske tehnike deluje v podjetju prostovoljno gasilsko društvo. Društvo prireja gasilske tečaje, na katerih seznanja člane kolektiva s preventivnimi ukrepi in uporabo gasilskega pribora. Učinkovitost svojega delovanja je društvo že dvakrat dokazalo, saj je uspelo članom gasilskega voda s pomočjo članov kolektiva lokalizirati dva večja požara v podjetju.

Ne smemo pozabiti še široke športne dejavnosti v nogometu, strelstvu, odbojki, rokometu itd.

Kolektiv Tovarne avtoopreme postaja iz dneva v dan enotnejša, trdnjša in bolj organizirana celota, sposobna odgovoriti na najtežja vprašanja gospodarjenja in organizacije proizvodnje. Kolektiv je že doslej uspešno opravil vse izpite, ki mu jih je zadala proizvodnja, za naprej pa si je zadal nalogo, da se uvrsti med najboljše kolektive, ki ustvarjajo lepši jutrišnji dan vse naše družbe.

TAINI POHOD

mitar mилошевић

Poročnik Tippleskirch je bil v zaga-
ti. Svitalo se je, Heiseja pa od nikoder.
Nepriznato, je rekel, nerodno bo, če
javim, da je padel, potem pa se bo na
vsem lepem prismejal od kod. Za tako
reč nemški oficir nima opravila. Pra-
vila določajo, da mora oficir skrbeti za
svoje vojake.

»Priskrbite zvezo,« je nejevoljno
ukazal Minzerju.

Kmalu potem je poročnik Tipples-
kirch sporočil:

»Izvidnica je ugotovila, da so parti-
zanske enote na četi Omanjak, kota...
Mateševo, kota... Ostrvica, kota... Po-
noči so napadli četniške položaje, ki so
zdaj na črti Glava, kota... Travška go-
ra, kota... Raolja, kota... Kotič,
kota...«

Partizani imajo na tem ozemlju Čet-
no proletrsko brigado, skupno devet
sto mož. V Kolašinu se ustanovljajo no-
ve enote. Štirje odredi so: eden pri Be-
ranah, drugi pri Andrijevici, tretji pri
Mojkovcu in četrti na Sinjajevini. Ka-
že, da ni drugih večjih enot, ker so eno
brigado poslali proti Sandžaku, drugo
proti Durmitoru. Stab partizanske di-
vizije je v Kolašinu.

Poročnik Tippleskirch je še napove-
dal, kdaj se bo spet javil, potem pa se
je oddahnil. Zadovoljen je bil, ker mu
je uspelo najti primerno obliko za po-
ročilo. Tisto o ustanavljanju enot je
bilo kar dobro, si je rekel. Sicer pa tudi
ni laž, zakaj nove enote rastejo kot go-
be po dežju, je modroval. Kamorkoli
pride partizanska divizija, ustanovijo
novo enoto, čemu je torej ne bi v Kola-
šinu in v drugih krajih...

Oklepni avto je stal tri kilometre od
Kraja, kjer je bil ponoči, ker se je Tipples-
kirch moral ravnati po četnikih, ki so
se umaknili. Odločil se je, da bo hodil
sam okoli do noči in zbral podatke, po-
tem pa se z najnovejšim sporočilom
vrnil v divizijo, ki je bila že na tej stra-
ni Vjetarnika. Zbrati je bilo treba čim-
več podatkov, da bi divizija v strnje-
nem napadu čimprej prodrla v petdeset
kilometrov oddaljene Berane.

Mimo oklepne voza je šla proti
fronti dolga kolona četnikov. Tipples-
kirch je mimogrede opazil Lašičevega
štabnega oficirja, s katerim se je bil
seznanil na Vjetarniku.

»Halo, Herr Leutnant!« je zaklical
Tippleskirch.

»O, vi ste! Lepo pozdravljeni!« se je
nasmejal četniški poročnik Stojanič.

Po tolaču Beringu je Tippleskirch
pozval četnika na pogovor.

»Okrepitve?« je vprašal Tippleskirch.

»Da. Mi gremo ob desni in levi, po
hribih, vaše enote pa naravnost po ce-
sti. Tako se glasi ukaz,« mu je odgovoril
Stojanič.

»Zakaj so se vaše enote umaknile
sredi noči?«

»Veste,« se je Stojanič malce obotav-
ljal. »Težave so. Moram vam povedati.

Vselej sem bil za najiskrenejše sodelo-
vanje z vašimi enotami.«

»Da, da, verjamem, je rekel Tipples-
kirch, brž ko se Bering prevedel.

»Torej, za tole gre: za nas je vsaka
noč čista izguba. Mnoge enote so se čez
noč skrčile na polovico, nekaterih je
povsem zmanjkalo.«

»Kako to?« je poročnik Tippleskirch
nabral obrvi.

»Vojaki brez discipline. Pripravljeni
so se boriti, vendar samo blizu svojih
domov. Brž ko se odmaknejo od doma-
če vasi, uhajajo s položajev in se vra-
čajo k svojim.«

»Ali jih je mnogo odšlo?«

»Po mojem dva tisoč, morda tudi tri.
Uspelo nam je urediti nekako dva tisoč
mož, druge enote pa se utrjujejo. S temi
tisoč, ki jih jaz vodim, bomo utrdili po-
ložaje čez dan in ponoči, dokler se ne
bo zbrala vaša divizija in se odpravila
na pot. Druge sile smo razporedili tako,
da napredujejo vzporedno.«

»Ali imate natančnejše podatke o
partizanskih enotah?« je dalje vpraše-
val Tippleskirch.

»Imamo jih,« je povedal četniški po-
ročnik. »Naši ljudje so bili onstran Ko-
mova. Lahko bi se zgodilo, da bi parti-
zani skušali uporabiti italijanske divi-
zije, vendar sporoča oficir iz te divizije,
star prijatelj gospoda Lašiča, da divizi-
ja zanesljivo ne bo odšla iz Beran, dok-
ler si ne bo gleda položaja popolnoma
na jasnem. To pomeni, da bo počakala
na naš uspeh.«

»Ali je še kaj partizanskih enot? Ra-
zen znanih mislim...«

»Ni jih. Le to nam ni jasno, zakaj je
divizija dala partizanom svojih štiride-
set tovrnjakov. Partizani jih bodo ver-
jetno uporabili za izselitev, mogoče pa
tudi za dovoz okrepitve, kdo ve. Za
zdaj je znano, da bo na partizanski
strani sodelovala v boju ena sama ba-
terija italijanskih planinskih topov in
bataljon pod poveljstvom nekega ita-
lijanskega oficirja, ki se je pridružil pa-
rtizanom pri Kolašinu.«

»Ali ne veste imena tega oficirja?«

»Mislim, da se piše Riva. Da, da, ka-
petan Riva... Zdaj pa moram dalje,
moji so že daleč spredaj,« je zaključil
četniški poročnik in pozdravil Tipples-
kircha.

Nemec je v naglici pripravil sporoči-
lo, da bi ga poslal po radiu. Kar zado-
voljen je bil s podatki, ki jih je bil
zbral, medtem ko je udobno sedel v ok-
lepnem vozu, vznemiril pa ga je ukaz,
ki ga je dobil, brž ko je oddal poročilo.
Tako:

»Ostanite v tej smeri blizu fronte!
Poizvedujete proti Jabuki in ugotovite,
ali se je Četrta brigada približala ali se
še vedno opira na mateševe utrdbe.
Preglejte mostove proti Mateševu!«

Poročnik se je namrdnil, potem pa
je razgrnil zemljevid in začel meriti
razdalje med posameznimi mostovi.

»Na teh številnih ovinkih med vzpeti-
nami se sicer zlahka umakneš, še laže
pa se tam skrije sovražna zaseda...
Četrta ima protitankovski top, ki je
uničil že več oklepnih vozil kot marsi-
kateri divizion,« je razmišljal nemški
poročnik Tippleskirch.

Kljub temu je ukazal, naj voznik
vključi motor. Voz je poskakoval po ko-
tanjasti cesti, v vzpetini so mahali čet-
niki, ki so oklepni voz očitno imeli za
prednjo stražo nemške divizije.

Tippleskirchov oklepni voz se je
kmalu znašel na frontni črti. Niti on
niti njegovi vojaki si niso tako pred-
stavljali fronte, zakaj to ni bilo podob-
no ničemu, kar so bili videli v dveh
letih vojskovanja po balkanskih globeli-
h. Na obeh straneh ceste so goreli
ognji, ob njih so stali različni z odrtimi
ovcami, telički, kravami in voli. Očit-
no je bilo: če bo to trajalo še nekaj dni,
ne bo daleč naokoli nobene krave in
ovce, razen če jo bo gospodar skrbno
skril.

Fronta sama pa ni bila zasedena za
obrambo. Poročnik Tippleskirch je ta-
ko opazil, da so se četniške enote po-
stavile tako, da bi se lahko umaknile ob
prvi priložnosti. Straže so bile razpore-
jene, da bi čimprej opazile napadajo-
čega sovražnika, ne pa z namenom, da
bi se prve spopadle z njim.

Pri majhnem pokopališču je poro-
čnik Tippleskirch ukazal ustaviti. Zlezel
je iz oklepnega voza in šel na vzpetino,
s katere se mu je odpiral pogled do
Pajkovega vira. Spremljal ga je Bering,
ki mu je na pobočju kar naprej spodr-

»Vprašaj jih, ali so kaj videli!« je
poročnik Tippleskirch naročil banat-
skemu Nemcu Beringu.

Četniki so povedali, da se vračajo
iz izvidnice in da ni partizanov nikjer.

»Kaj pa mostovi?« je hotel vedeti
nemški poročnik.

»Celi so. Ta je bil ponoči pri Ja-
buki,« je četnik pokazal na enega
svojih.

»Mostovi so povsod celi. Partizani
jih niso razstrelili. Kaže, da jih bodo
potrebovali,« je rekel drugi četnik.

Tippleskirch je naročil vozniku,
naj zapelje še malo dalje, potem pa se
je odločil za odhod. Ni ga mikalo tve-
gati, da bi zašel v partizansko past.

Za frontno črto je opazil stezico, ki
se je položila na vzpetino.

»Ali bi lahko prišli tja gor? Mi-
slim, da se voz ne bi prekucnil,« je
poročnik Tippleskirch rekel vozniku
Lambrechtu.

»Po moje bo šlo. Zdi se mi, da bo
zgoraj dovolj prostora, da bom lahko
obrnil.«

»Torej po tej stezi! Tam zgoraj bo-
mo daleč videli,« je rekel poročnik.

Lambrecht je ustavil voz v grmov-
ju. Hans Minzer je nalomil vej in jih
zasadil okoli avtomobila, potem pa so
se pripravili na odhiti. V bližini je
izpod skale vrela voda. Nekdo je bil
nastavljal košček bukove skorje, da je
voda tekla v jamico. Drug za drugim
so Nemci iz oklepnega voza hodili k
studencu, kjer so se umili in si napol-
nili čutare. Potem so sedli, da bi se
okrepčali.

Poročnik Tippleskirch je pošiljal
tako zbrane podatke, ko da bi bil sam
ugotovil vse to, preverjal pa ni. Za-
našal se je na divizijo za seboj, ki bi
morala biti po njegovem mnenju do-
volj močna, da bi zlahka premagala
vse tiste ovire, o katerih četniki niso
vedeli ničesar in ki se njemu o njih
niti sanjalo ni. Niti na misel mu ni
hodilo, da bi se še enkrat izpostavljaj
nevarnosti ali da bi se preveč pribli-
žal partizanskim položajem. Črnogor-
ski hribi niso bili gostoljubni in tudi
ne podobni njegovi domači pokrajini
v Brandenburg, kjer je vse polno
jezere ter množica vasi in mestec na
njihovih obalah. V Črni gori pa je
bilo vse strmo, ostro kot nož, zavito
in temno. Celo bistra voda iz stu-
dencev pod skalami se mu je zdela
leđena od sovražnosti pokrajine, ki jo
je namakala.

Proti večeru so se ustavili na krpi
ravne zemlje ob cesti, kake tri kilo-
metre za fronto.

»Zakurite in skuhajte večerjo,« je
naročil vojakom.

Iz oklepnega voza so vzeli kotliček
in ga obesili nad ogenj. V njem je
kmalu zavrela voda za čaj, na žerjav-
ici pa so se grele mesne konzerve.

Johann Beringu so tačas venomer
uhajale misli k domači perutninski
juhi in k makovim štrukljem, potem
pa je banatski kmet v mislih posprav-
ljal kose prašičje pečenke, zdaj hla-
dne, zdaj vroče in lesketajoče se od
masti, pa klobase, šunko in gosjo pe-
čenko in vse to sredi kupov slanine
in banatskih zavitkov.

Ob teh mislih se je Johann Bering
raznežil. Otožni spomini so obnavljali
vse tisto, kar je bil zapustil zaradi
vojne. Bering se je spominjal tistih
trenutkov prvega navdušenja, ko je
bil njegov Banat priključen k tretje-
mu rajhu, ko je Bering sanjaril, ka-
ko mu bodo iz Srbije in iz Bosne po-
slali hlapce in dekle ali pa bo sam
šel ponje, da bodo obdelovali tudi to
in ono njivo srbeskega sosedu med nje-
govimi lehami. Na tistih njivah so ži-
veli kolonisti, prostovoljci iz prve
svetovne vojne. Te bo vsekakor treba
nagnati onstran Donave, je bil takrat
razmišljal Johann Bering iz Banata.

Zdaj pa se je vse to zdelo kot grde,
moreče sanje. Tudi hribi okoli njega,
pa streljanje v daljavi in ta igralec
in nepridiprav Tippleskirch v uni-
formi nemškega poročnika in sivo-
zelenkasti Minzer in mesar Lambrecht
— vsi so se mu zdeli kot podobne iz
morečih sanj po preobitni večerji. Res-
nične so bile le bolečine v nogah in
zbadanje v križu.

»Bering, že spet dremlejš,« ga je
pokaral poročnik Tippleskirch.

»Ne dremlejam, samo razmišljam,«
je rekel Bering.

»Ali znaš tudi razmišljati?« ga je
Minzer presenečeno pogledal.

Vsi so se smejali temu dovtipu.
Lambrecht je nalil čaj in ponudil po-
ročniku.

»Se kave skuhaj in mi napolni ter-
movko,« je naročil Tippleskirch.

Po cesti je prišlo dekle razkuštrani-
h las. Ko jih je opazila, je hotela
zaviti k potoku.

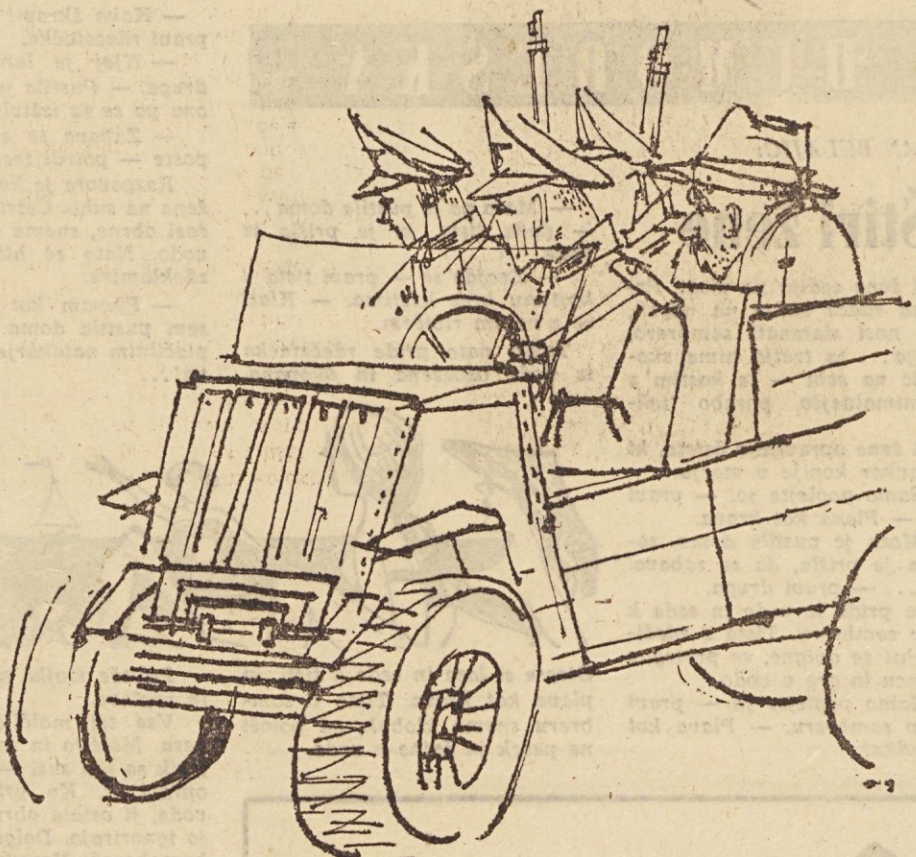
»Sem jo pripeljal,« je poročnik po-
slal Minzerja.

Dekle se je v naglici ozrlo, kakor
da ocenjuje, ali bi ji uspelo uiti, pa
je bil zajetni Minzer že preblizu. Po-
klical jo je. Razumela ga je, ker se
je učila nemščine pet let in je veljala
za eno najboljših dijakinj. Ta jezik
je pripravljala za zrelostni izpit, zdaj
pa se je naredila, kakor da ne razume.

Pomahal ji je z roko. Morala je
priti bliže.

Bila je Stanka. Namenjena je bila
k Rosi, ker se je popoldne nagibalo
v večer, ko bi se morala sestati z bra-
tom. Niti sanjalo se ji ni, da Rosa pod
vrbo v logu gleda, kaj se dogaja na
cesti.

»Od kod ste, dekle?« je Bering
prevedel poročnikovo vprašanje.

savalo. Zaman je poročnik vrtil daljno-
gled, ničesar ni odkril.

»Kakor vedno,« je zagodrnjal, »par-
tizani na vsem lepem izginejo, potem
pa se pokažejo tam, kjer jih nihče ne
pričakuje.« Vrnil se je k oklepnemu vo-
zu. Bering je stopal za njim. Spet je
zdrnil. Malo je manjkalo, pa bi bil po-
dril poročnika Tippleskircha.

»Daj no! Če si ne boš sam zlomil
hrbtence v teh globelih, ti jo bom mo-
ral jaz,« je zmerjal Nemec.

Peljali so se nekaj sto metrov dalje
in se ustavili ob skupini četnikov, ki so
ob cestnem robu vlekli junca. Trmasta
žival se je upirala, četnik ji je zavil rep
in jo tako skušal pripraviti k pokor-
ščini.

»Za prihodnji obrok bo treba pri-
praviti kaj toplega,« je rekel poročnik.

Kmalu potem so trije zaspali, Min-
zer pa je stražil z brzostrelko v rokah.

Zbudili so se ob drdranju mitra-
ljeza in ob neenakomernem prasketu
pušk, potem pa je bilo vse tiho. Paz-
ljivo so se razgledali na vse strani.
sedli v oklepni voz in zavili na cesto.

Tistega dne so se trikrat odpeljali
čez frontno črto in v razgovorih s čet-
niki ugotovili, da so partizani ostali
na starih položajih in da je pas »de-
žele nikogar« širok nad pet kilome-
trov. Četniki so povedali, da so opazili
le dve partizanski patrulji, ki sta se
umaknili.

Spored RTV Ljubljana za teden od 11. do 17. septembra 1961

PONEDELJEK

11. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan
glasbeni spored) — 5.10—5.30
Nekaj domačih — 6.30—6.40 Re-
klame — 8.05 Poje zbor p. v.
Sveščnikova — 8.30 Kvintet Jo-
žeta Kampiča — 8.55 Oddaja
za otroke — 9.25 Basist Miro-
slav Gangelovčič v vlogi Susa-
nina — 10.15 Zabavni podpiri
— 11.30 Vasilij Mirk: Štirje
glasbeni utrinki — 11.41 Bari-
tonist Tone Kozlevčar zapoje
tri pesmi Benjamina Ipavca —
11.50 Janez Matičič: Poeme ly-
rique — 12.00 Kvartet »Štirje
fantje« — 12.15 Kmetijski na-
sveti — 12.25 Melodije za opo-
ldne — 12.35 Obvestila in za-
bavna glasba — 13.30 Po naši
lepi deželi... — 13.55 Orkester
Slovenske filharmonije — 14.35
Naši poslušalci čestitajo in po-
zdravljajo — 15.15 Obvestila,
reklame in zabavna glasba —
15.40 Zabavni zbori — 16.00 Na-
popoldne na tujem — 16.20
Jevu — 17.00 Lokalni dnevnik
— 17.15 Sotermem na poti!
— 18.00 Odlomki iz oper Borisa
Plandopula — 18.40 Kulturni
kloz — 19.00 Obvestila, re-
klame in zabavna glasba —
19.30 Radijski dnevnik — 20.00
Ponedeljkova panorama zabav-
nih melodij — 21.25—23.00 Sim-
fonijski koncert orkestra Radia
Leipzig — 23.15 Plesna glasba
— 24.00 Zadnja poročila in za-
ključek oddaje.

TOREK

12. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan
glasbeni spored) — 5.25—5.45
Nekaj domačih — 6.30—6.40 Re-
klame — 8.05 Orkestralni od-
lomki iz oper — 8.30 Zvoki za
prijetno razvedrilo — 8.55 Ra-
dijska šola za srednjo stopnjo —
9.25 Četrta ure z orkestrom
Stern — 9.40 Poje ženski vo-
kalni kvartet — 10.15 Simfonični
orkester Jugoslovanske Ra-
dio-televizije — 11.00 Pet pev-
cev — pet popevk — 11.15 Bra-
nje za vroče dni — 11.35 Ivo
Lhotka-Kalinski: Piščalka uspa-
vanka — 11.41 Božidar Štrela:
Prizori iz marionetne igre —
12.00 Pesmi slovenskih sklad-
teljev — 12.15 Kmetijski na-
sveti — 12.25 Melodije za opo-
ldne — 12.35 Obvestila in za-
bavna glasba — 13.30 Prizori iz
Puccinijeve opere Turandot —
14.05 Radijska šola za višjo
stopnjo — 14.35 Pesmi in plesi
jugoslovanskih narodov — 15.15
Obvestila, reklame in zabavna
glasba — 15.40 Danilo Svata:
Tri junjske pesmi — 16.00 Po-
čitniška zgodba — M. Hlasko:
Lepo dekle — 16.20 Zvočni ka-
leidoskop — 17.00 Lokalni
dnevnik — 17.15 Ludwig van
Beethoven: Simfonija št. 6 v
F-duru — »Pastoralna« — 18.00
Clovek in zdravje — 18.10 Od
plesišča do plesišča — 18.45
Ljudski parlament — 19.00 Ob-
vestila, reklame in zabavna
glasba — 19.30 Radijski dnevnik
— 20.00 Zbor Slovenske
filharmonije — 20.30 Radijska
igra — 21.28 Antonio Francesco
Bonporti: Recitativ za violino
in godala — 21.33 Plesni orke-
ster RTV Ljubljana.

SREDA

13. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pi-
san glasbeni spored) — 5.10—
5.30 Nekaj domačih — 6.30—
6.40 Reklame — 8.05 Poštarček
v mladinski glasbeni redakciji —
8.30 Ansambel Mojmirja Se-
peta — 8.55 Oddaja za cibabne
— 9.25 Sreka Škerjančevih
skladb — 9.40 Sklepana oddaja
cikla: Muzikalni dokumenti —
10.15 Ali vam usaja? — 11.00
S popevkami po svetu — 11.30
Deset minut iz naše beležnice
— 11.40 Dane Škeri: Serenada
za godala — 12.00 Trio Avgu-
sta Stanka — 12.25 Melodije za
opoldne — 13.15 Obvestila in
zabavna glasba — 13.30 Poje
oktet Koroških akademikov —
13.50 Friderik Chopin: Trije
valčki — 14.05 Radijska šola za
srednjo stopnjo — 14.35 Glas-
bena medigra — 14.40 Skladbe
Radovana Gobca — 15.15 Ob-
vestila, reklame in zabavna
glasba — 15.40 Luigi Bocche-
rini: Koncert za flavto in or-
kester v D-duru — 16.00 Ra-
dijska univerza — 16.15 Kon-
cert po željah poslušalcev —
17.00 Lokalni dnevnik — 17.15
V sredo popoldne ob radijs-
kem sprejemniku — 18.00 Čet-
rt ure s kvartetom Jožeta
Privška — 18.15 Popevke in
zabavne melodije — 18.45
Sport in športniki — 19.00 Ob-
vestila, reklame in zabavna
glasba — 19.30 Radijski dnev-
nik — 20.00 Malina prodajalna
plove s popevkami in zabav-
nimi melodijami — 21.00 Kon-
cert opernih melodij s solisti
ljubljanske opere — 22.15 Za-
plešite z nami! — 22.50 Lite-
rarni nokturno.

ČETRTEK

14. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pi-
san glasbeni spored) — 5.25—
5.45 Nekaj domačih — 6.30—
6.40 Reklame — 8.05 Jutranji
spored slovenske glasbe — 8.40
Glasbena oddaja za cibabne —
8.55 Radijska šola za višjo
stopnjo — 9.25 Naš zvočni ma-
gazin — 10.15 V svetu opernih
melodij — 11.00 Poje zbor
Srednje glasbene šole — 11.15
Branje za vroče dni — 11.35
Češki in jugoslovanski zabav-
ni ansambli — 12.00 Zvenele so
orglice — 12.15 Kmetijski na-
sveti — 12.25 Hammond orgle —
12.40 Domači napravi izpod
zelenega Pohorja — 13.15 Ob-
vestila in zabavna glasba —
13.30 Gioacchino Rossini-Otto-
rino Respighi: Fantastična pro-
dajalna — 14.05 Poljska in so-
vjetška zabavna glasba — 14.35
Naši poslušalci čestitajo in po-
zdravljajo — 15.15 Obvestila,
reklame in zabavna glasba —
15.40 Kvintet Zadovoljni Kranj-
ci s pevci — 16.00 Trije plesni
orkestri — 16.30 Julius Masse-
net in Giacomo Puccini sta
takole pisala o Manon — 17.00
Lokalni dnevnik — 17.15 Hitri
prsti — 17.30 Turistična oddaja
— 18.00 Jazz na koncertnem
odru — 18.15 Iz Debussyjevih
klavirskih del — 18.30 S spo-
redov britanskega radia —
18.45 Poletni kulturni zapiski
— 19.00 Obvestila, reklame in
zabavna glasba — 19.30 Radijski
dnevnik — 20.00 Četrtekov
večer domačih pesmi in nape-
vov — 20.45 Glasbena medigra —
20.50 Literarni večer — 21.30
Danilo Svata: Tretja simfoni-
ja — 22.15 Plesna glasba.

PETER

15. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pi-
san glasbeni spored) — 5.10—
5.30 Nekaj domačih — 6.30—
6.40 Reklame — 8.05 Glasba ob
delu — 8.40 Joseph Haydn:
Koncert za trobento in orke-
ster — 8.55 Pionirski tednik —
9.15 Hammond orgle — 9.25
Operni prerez Madame Butte-
rfly — 10.15 Zvoki za zabavo
— 11.00 Ciklus pesmi Zlaka
Grgeševiča poje sopranistka
Mileva Pertot — 11.15 Inter-
mezzo s pihali — 11.30 Zoltan
Kodaly: Otroški plesi — 11.40
Priključene popevke — 12.00
Narodni motivi... — 12.15
Kmetijski nasveti — 12.25 Me-
lodije za opoldne — 13.15 Ob-
vestila in zabavna glasba —
13.30 Poje zbor Višje pedago-
ške šole — 13.42 Arje iz oper
Glumadi in Cavalleria rusticana
— 14.05 Radijska šola za
nižjo stopnjo — 14.35 Ruleta z
zabavnimi zvoki — 15.15 Ob-
vestila, reklame in zabavna
glasba — 15.40 Poje Komorni
zbor RTVL — 16.00 Sport in
športniki — 16.20 Godala in
zabavni ansambli — 17.00 Lo-
kalni dnevnik — 17.15 Koncerti
za vas — 18.00 Klavir v ritmu
— 18.15 Pesmi iz Severne
Amerike — 18.45 Iz naših ko-
lektivov — 19.00 Obvestila, re-
klame in zabavna glasba —
19.30 Radijski dnevnik — 20.00
Zabavni orkester RTV Ljub-
ljana — 20.15 Tedenski zuna-
nepolitični pregled — 20.30 Iz
del Antonina Dvořaka — 21.15
Oddaja o morju in pomorščar-
kih — 22.15 Godala v noči.

SOBOTA

16. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pi-
san glasbeni spored) — 5.10—
5.30 Nekaj domačih — 6.30—
6.40 Reklame — 8.05 Naši glas-
beni uspehi v preteklem sol-
skem letu — 8.30 Harfa, vibra-
fon in orglice — 8.55 Radijska
šola za nižjo stopnjo — 9.25
Med vzporedniki in poldnev-
niki — 10.15 Sobotno popoldne
ob zabavni glasbi — 12.00 Slo-
venske narodne poje Ivica
Mrak — 12.15 Kmetijski na-
sveti — 12.25 Janko Gregorc:
Melodije srca — 12.45 Orkester
Alfredo Antonini — 13.15 Ob-
vestila in zabavna glasba —
13.30 Bedrich Smetana: Iz mo-
jega življenja — 14.00 Vedri
zvoki — 14.35 Naši poslušalci
čestitajo in pozdravljajo —
15.15 Obvestila, reklame in za-
bavna glasba — 15.40 Vilim
Markovič: Rapodija v A-duru —
16.00 Humoreska teza tedna —
16.20 Orkester Frank Pour-
cel — 16.40 Planinski otket iz
Maribora — 17.00 Lokalni
dnevnik — 17.15 Pevka Gabi
Novak — 17.30 Po kinu se do-
bitmo — 18.00 Iz Boltovega
Fausta — 18.20 Lepo melodije
z orkestrom Melachrino — 18.45
Okno v svet — 19.00 Obvestila,
reklame in zabavna glasba —
19.30 Radijski dnevnik — 20.00
Sobotni domači ples-mele —
20.54 Melodije za prijeten ko-
lec tedna — 22.15 Oddaja za
naše izseljence — 23.05 Do po-
lne v plesnem ritmu — 24.00
Zadnja poročila in zaključek
oddaje.

ŠOLSKI ZVONEC ...

— Ja, zdaj je pa konec počitnic!

— Oče, saj ne »špricava« — midva samo pomagava reševati prenatrpanost učnih prostorov!

— Tovariš ravnatelj, seveda bi bil lahko že gotov, ampak so me otroci tako lepo prosili, naj še malo zavlečem.

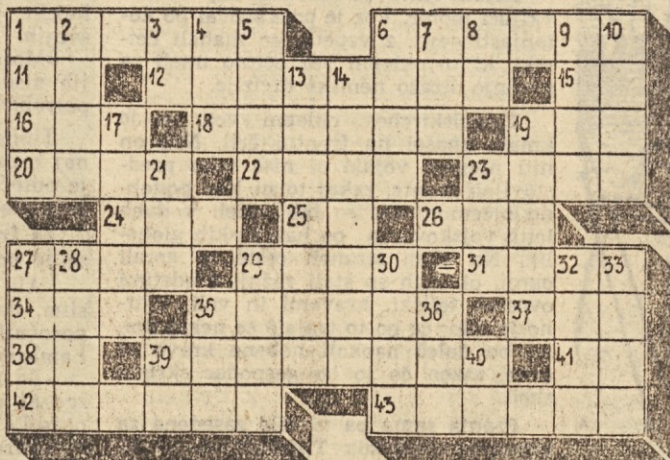

— Nismo mogli dobiti učitelja iz mesta, smo pa otroke poslali tja...

Križanka

Vodoravno: 1. najkrvoločnejša zver džungle iz rodu mačk, 6. grški mitološki junak, 11. začetnici pomorščaka, po katerem se imenuje »Novi svet«, 12. povedek v stavku, 15. nota v solmizaciji, 16. nagla smrt, 18. neroden, 19. izraz pri šahu, 20. obtesan hloh, 22. reka v Srbiji, 23. deveta stopnja v glasbi, 24. presečišče dveh ploskev, 25. začetnici slovenske pisateljice (»Roman o Prešernu«), 26. bajka, 27. globoka nezavest, 29. častitljiv stavec, 31. rastlina, 34. splošen naziv za otok našega Podonavja, 35. del omare, 37. pojedina, gostija, 38. kvartopirski vzklík, 39. ustavim, 41. nikalnica, 42. neprijeten veter pri odprtih vratih, 43. posledica zamaha z roko.

Navpično: 1. sporazum med državami, 2. Ober, 3. različna soglasnika, 4. splošen naziv za Hercegovca, 5. pregovori, 6. vrsta rjave barve, 7. koledarska enota, 8. začetnici slovenskega pisatelja (»Visoška kronika«), 9. delovni polet, 10. skupina letelih ptic, 13. profit, 14. reka v Indiji, 17. naš mladi šahist, svetovni mladinski prvak, 19. klatež, 21. izumrla orjaška ptica, katere ostanke so našli na Novi Zelandiji, 23. vrsta, 27. rečna riba, 28. del gledališča, 29. listnato drevo in njegov užiten plod, 30. indijanski čoln, 32. okenca, 33. prebivalec evropske republike, 35. predlog, 36. vođa v trdnem stanju, 39. enaka soglasnika, 40. kemični simbol za mazurij.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. kilogram, 8. nakup, 13. muzikant, 14. rebula, 15. Ob, 16. čut, 17. oka, 19. Alan, 20. lapis, 22. olik, 24. ino, e, 25. omela, 27. rebus, r, 29. kot, 31. nizek, 33. arena, 35. uren, 37. kal, 38. ada, 39. E(douard) M(anet), 40. laziti, 42. beladona, 45. anali, 46. Paganini.

— Kako škropi! Kot slon! — pravi rdečetačka.

— Njej je lahko — pravi druga. — Pustila je moža doma, ona pa se tu izživlja.

— Zabava se z upravnikom pošte — potrdi tretja.

Razgovora je konec, ko pride žena na suho. Četrta žena se počasi obrne, snema ruto in gre v vodo. Nato se hitro obrne in zdeklamira:

— Plavam kot krava. Moža sem pustila doma in norim za plačilnim natakarjem. Tu imate, na!...

Otrese si lase in sede k tisti, ki plava kot krava. Tista v sombreru snema klobuk, ga položi na pesek in čofne v vodo.

Pokaže trojki na obali jezik in zaplava. Vse tri molčijo. Molčijo v besu. Molčijo in se sušijo. Tudi jezik se jim suši — nimajo koga opravljati. Ko pride četrta iz vode, ji ostale obrnejo hrbet in jo ignorirajo. Dolgo je vse tiho, brez besed. Nazadnje ena vstane, se pretegne in skoči v vodo. — ...kot krava! — pravi prva.

— ...ubogi njen mož! — pravi druga.

— ...če bi le vedel, siromak! — pravi prva.

— ...niti dneva ne bi živel več z njo! — pravi druga.

Četrta sedi ob strani in se muči. Odpira usta, jezik jo srbi. Toda molčati mora. Zgubila je pravico opravljanja. To je huda muka. Toda prav ji je! Kar naj se muči!

HUMORESKA

STEVAN BULAJIČ:

Štiri žene

Tri žene sedijo na plaži. Prva ima rdeče nohte na nogah, druga nosi slamnat sombrero, a tretja... ta tretja nima skoraj nič na sebi — le kostim z najminimalnejšo porabo tekstila.

Tri žene opravljajo četrto, ki se pravkar koplje v morju.

— Samo pogledite jo! — pravi prva. — Plava kot krava.

— Moža je pustila doma, sama pa je prišla, da se zabava. Piih!... — pravi druga.

Žena pride iz vode in seda k ženi v sombreru. Tista z rdečimi nohti se dvigne, se pretegne na soncu in gre v vodo.

— Samo pogledite jo — pravi tista v sombreru. — Plava kot medvedka!

NIKO TOVARNA KOVIRSKIH IN ELEKTROMEHANSKIH IZDELKOV
ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

IZDELUJE: mikserje — gospodinske mešalce, sesalce za prah, ločilce za parket, namizne ventilatorje, električne kavne mlinčke itd.

SERVISI: »NIKO« Železniki, Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11, Maribor, Vetrinjska 11.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

Od SKUPNOSTI PTT PODJETIJ LRS v Ljubljani smo dobili pismo, v katerem nam sporočajo, da so verjetno mnogi naši naročniki v teku let menjali svoj naslov, bodisi da so se preselili ali preimenovali, bodisi da so se menjali nazivi naselij, pošt, ulic ali trgov. Številni naslovi so tudi pomanjkljivi, ker jim manjkajo nekateri podatki, na primer ulica, hišna številka, naselje, nadstropje ali podobno.

Že doslej smo dobili zaradi pomanjkljivih naslovov mnogo zavrnitev časopisa in so nastale neprilike v našem naročniškem oddelku. Prav tako pa so tudi mnogi naši naročniki neupravičeno negodovali in odpovedovali list zaradi neredne dostave, češ da ga naša uprava ali pa pošta ne dostavlja, čeprav so bili sami krivi zaradi pomanjkljivega naslova.

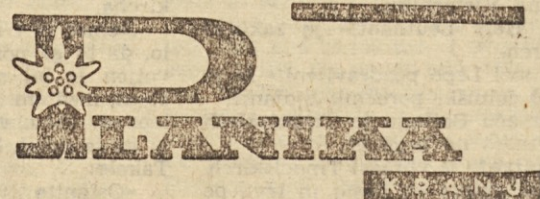
Skupnost PTT podjetij LRS sporoča, da bodo pismonoše odslej nagrajevani po učinku in se seveda zavoljo tega ne bodo več toliko ubadali z razvozlanjem pomanjkljivih naslovov.

Ob zaključku pisma piše tole: »Zaradi tega vas prosimo, da v svojem glasilu večkrat objavite kratek poziv naročnikom, naj vse spremembe naslova sproti sporočajo, ker bo sicer nastalo nepotrebno razburjanje pri njih samih, v upravi časopisa pa stroški.«

IZKORISTITE PRILIKO

PONOVNO VELIKO
ZNIŽANJE CEN
VSEJ OBUTVI

od 10 - 50%

113. Si že dobil zvezo z Geo? — je spraševal. — Kaj so sporočili? — Nisem mu mogel povedati resnice. Izmišljeval sem si vsebino oddaje, dokler ni zaspal. Takoj nato sem oblekel skafander in hotel ven. Ze sem položil roko na ročico, tedaj pa me je obšla neka misel. Kaj pa če poginem in ostane Zorin sam, nesposoben da bi se gibal in slep. Ne. Siekel sem skafander in ostal pri njem.

114. Tako je bilo dan za dnem. Radio je umolknil, jaz pa sem si izmišljal celotna poročila. Moral sem to delati, kajti šele potem, ko je slišal novice, se je umiril. Gledal sem ga in mislil na velika dejanja in na to, kako je žrtvoval življenje za odpravo. Na skrivaj sem mu dajal svojo kri in mu lagal, da imam še dodatne zaloge. Po štirih dneh sem oslabil, da sem se komaj držal pokonci.

115. Vsak dan znova sem pomislil: Ne morem izgati umirajočemu. To je neznosno, danes mu povem, da je antena uničena in da nimava zveze z Geo. Toda, ko sem prišel k njemu in videl, kako upira slepi obraz v ono stran, od koder je slišal moje korake, kako se njegovo, nekoč tako močno in okretno telo trese v napetem pričakovanju — tedaj nisem imel moči in sem lažem lagal.

116. Osem večerov zapovrstjo sem mu pripovedoval, kako se je Gea približala planetu, kako so ji vzletele naproti velike vseмирske ladje nenavadnih oblik, kako so se neznana bitja sporazumevala z ljudmi s pomočjo avtomatov tolmačev; a medtem ko sem mu to pripovedoval, je postajal roj meteorjev čedalje gostejši, kakor bi se vse vesoljsko železo usmerilo prav v najin planet.

117. Stene, predmete, najini telesi je spreletaval drget, vse se je zibalo in med tem vročičnim trenjenjem sem pripovedoval Zorinu o visoki civilizaciji bitij in kako so bila pretresena, ko so preiskala ostanke sestrjenih Geinih raket ter spoznala svojo pomoto. — Zorin me je umirajočo poslušal. Vedel sem, da se konec bliža, a zdaj je še živel in moral sem mu pomagati z iluzijami.

118. Ko sem mu zvečer na grelcu pripravljaval krepčilo juho, sem pomislil: Ko umrje bom mogel oditi in popraviti anteno. — Zdržnil sem se, kakor da bi me bolnik, ležeč za mojim hrbtom, utegnil spregledati skoz in skoz in prebrati to misel. Z največjim naporom volje sem jo hotel potisniti nazaj v temo, toda resnica je bila močnejša od mojih želja in moje človeške volje.

119. Osmi večer so se tla zmeraj redkeje tresla. Prihajala sva izven roja meteorjev. Kakšno uro po sončnem zahodu je nastala popolna tišina. Kljub t mu nisem mogel oditi iz celice, tako hudo je bilo Zorinovo stanje. Po ničemer ni več spraševal, tudi za Geo ne. Oči je imel zaprte, obraz kakor iz kamna. Le njegovo močno srce se je še bojevalo. Pozno ponoči je nenadoma spregovoril.